

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Bedae de tabernaculo et uasis eius ac uestibus
sacerdotum libri tres - Cod. Aug. perg. 188**

Beda <Venerabilis>

[S.l.], [9. Jahrh.]

[urn:nbn:de:bsz:31-61165](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-61165)

Dei de tabnacto vallis
229 ac velib? sacerdotib?
libri iii

229

Aug. CLXXXVIII

INCIPIT EXPOSITIO BEDAE PRBI DE TABERNACULO

ET VIASIS EIUS AC VESTIBUS SACERDOTUM LIBRI III.

CAPITULA LIBRI PRIMI

Moses in montem dei cum Iosue ascendens aaron et huius ad regimen populi reliquit.

Idem septimo die ad altiora montis uocatus xl diebus ac noctibus ibi cum dno moratus.

Filiis israel primitias dno offerre et scuarium facere iubens.

Descriptio arce.

Propitiatori et cherubim.

Mense.

Uditorum eius et panum propositionis.

Candelabri.

Lucernarum eius et emuntoriorum.

CAPITULA LIBRI SECUNDI

Tabernaculi et templi.

Cortinarum decem.

Sagorum undecim.

Operimenti terti et quarta depellibus.

Tabernaculum tabernaculi.

Positionis eorum.

Uectum eorum et anulorum.

Udi et columnarum eius et propitiatori super arca.

- viii Tentorii introitus tabernaculi et columnarum eius
 x Vectes qui ab angulo usque ad angulum pueriebantur
 xi Altaris holocausti et uasorum eius
 xii Gratae eius anulorum ac uectium
 xiii Altaris et uasorum tabernaculi

CAPITULA LIBRI III.

- I Olei offerendi ad lucernam
 II Sacerdotum aaron et filiorum eius
 III Vestium eorum
 IIII Super humeralis
 V Rationalis
 VI Tonicae super humeralis
 VII Laminae aureae
 VIII Tonicae brissinae thrae
 IX Feminalium
 X In quattuor colorum unde uestes et .iiii. elementorum
 et consecrationis sacerdotum
 XI Altaris incensi
 XII In mianactis adolendi super eo
 XIII Pretii pro annuabus singulorum numerato populo
 XIII Labri aenei

EXPLIUNT CAPITULA

2

INCIPIT LIBER PRIMUS . DE TABERNACULO
ET VIASIS EIUS .

Locuturi luuante dño de figura tabernaculi etua
serum atq. utensilium eius, primo situm loci, et
circum stantias rerum, quomodo sese habuerunt
quando haec fieri que precepta sunt, inspicere atq.
adtentius considerare debemus. Omnia autem, sicut
apls ait, In figura contingebant illis: scripta sunt
autem propter nos. Omnia uidelicet non solum facta
uel uerba, que sacris litteris continentur, uerum
etiam locorum et horarum et temporum situs, et
ipsarum quoque in quibus gesta siue dicta sunt cir
cumstantia rerum. Dixit, Inquit dñs, ad moysen:
ascende a me in montem, et esto ibi. Daboq. tibi tabu
las lapideas, et legem ac mandata, quae scripsi,
ut doceas eos. Daturus ergo legem moysi, primo
illum in uerticem montis euocat, ut in alto secum
demoratus liberius audiat, quae ad inferiora redi
ens pptm pcepta doceat, simulq. ex altitudine loci
colligat, quam celsa quantum uis ab humanis secreta
doctrinis sit lex qua accipit: et quo ab illis solum
modo pfecte intellegi uel custodiri possit, qui sese a ter
renis contagiis sublimius ac pfectius uiuendo sepe

1. Corin. 10.

Exo. 24.

ss

ss

ss

elementorum

erato populo.

rauerint. Unde et populum inferioribus expectare donec
 moyses redeat, precepit: ut insinuet tripice, quia celestia
 quidem sint arcana super legis, et quae a perfectioribus
 tantum capiuntur. Haec tamen infirmis occasio salutis desit,
 si sapientiae maiorum humiliter consulere studuerint.
 Sicut in euangelio dominus novos gratiae praedones in montem conuocans, preceptis salutaribus
 instituit, ut ex loci etiam situ patesceret, quia sublimia illis
 uel mandata uiuendi, uel promissa daret remunerandi.
 Iuxta illud psalmistae: Iustitia tua sicut montes domini.
 sedet post resurrectionem rursus eisdem in monte sancto
 apparet, eosque ad predicandum non unum tantum populo israhel,
 sed mittens totum mundo: Euntes, inquit, docete omnes gentes,
 baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti.
 Docentes eos seruate omnia quaecumque mandaui uobis.
 et legis ergo et euangelii precepta dominus in monte dedit,
 ut sublimitatem per hoc utriusque testamenti commendaret.
 Verum quia scripturae legis unum tunc populo israhel committenda,
 gratia uero euangelii ad omnes per orbem nationes apostolis
 predicantibus erit peruentura: recte ad discendam accipiendamque
 legem solus moyses ascendit in montem. Doctrinam uero euangelii
 apostoli simul omnes in monte

ps. 35

Matth. 28

cum dno positi, auscultantibus et turbis audierunt :
 sed et aduentu sei sps, quo haec eadem gra et ueritas
 euangelii manifestius ecclae data est ; Non apostoli
 solummodo, uerum etiam plurima simul caterua
 fidelium in cenaculo montis sion constituta suscepit :
 et hoc in uariarum diuisione linguarum ; Ut talem esse
 miraculo ecclae cunctarum per orbem gentium linguis
 dnm conlaudatura signaretur. Daboq. tibi, inquit, ss
 tabulas lapideas, et legem ac mandata, quae scripsi ss
 ut doceas eos. huius simile illud euangelii quod supra ss
 posuimus. Docentes eos seruate omnia quaecumque
 mandauit uobis. Non ergo moyses, non apti, non qui
 libet doctorum alia debet populum dnm docere praeptra,
 quam q. ipse dnm docuit, quaeq. consilii sui decreto
 nobis obseruanda praescripsit, et in quorum obserua
 tione uitam nos habere aeternam uoluit : sicut nec
 de illis quae fieri iussit, doctores quicquam preter
 mittere oportet, sed omnia quaecumq. ille manda
 uit, sius necesse habent auditoribus committere.
 Scripsit autem haec in tabulis lapideis, quia in cordibus
 electorum fide fortibus fixa intentione custodien
 da firmavit ; Quorum exempla cum nobis ad imi
 tandum proponit, quasi scripta in lapide statuta.

2
Dan. 2.

1. petri 2.

ss

Matth. 5.

I. ian. 5.

ss

ss

ss

ss

Eph. 2.

suae legis ostendit. Et Hamet danubel uidit dnm In figura
lapidis excisi de monte sine maculis, contriuisse pompam
regni mundialis, ut regnum ipsius solum sine fine per
maneant. Et petrus fideles ammonet dicens: et uos
tanquam lapides uiui super aedificamini domos
spirituales. Surrexerunt moyses et lohue minister eius.
Lohue minister moysi dnm saluatorem: et nomine
designat et actione. qui minister moysi recte uoca
tur: quia apprensus in carne, mosaice legis in se ce
rimonias suscipere dignatus est: quia non soluere
legem, sed uenit adimplere. Moysi in omnibus uesti
gia sequitur. Quia in uinctis quae loquitur uel
scribit moyses, ille ut triplice t manifeste designatus,
quasi comes in diuina si bene quaeritur, inuenitur.
hinc etenim dicit iudeis: si crederetis moysi, crederetis
forsitan et mihi: Deme enim ille scripsit.

Ascendensque moyses in montem di, senioribus ait:
Expectate hic donec reuertamur ad uos. et habetis
aaron et hur uobiscum, si quid natum fuerit questio
nis, referetis ad eos. Aaron mons fortitudinis. Hur
interpretatur ignis siue lumen. Unde aaron sal
uatorem dnm, hur designat spm scm. Quia et de
hoc dicit esaias. Et erit in nouissimis diebus prepa

ratus mons domus dñi In vertice montium . et ille
 super aptos In lumine ^{ignis} apparuit . Ascendens ergo
 ad dñm moyses , aaron et hur , hoc est montem for
 titudinis ; et lumen ignis In campes tribus ad regim
 populi dereliquit . Et nos fidoctores nr̄os ad alti
 tudinem diuinae contemplationis sequi non possu
 mus ; curemus solliciti ne aliqua nos temptatio
 à uicina montis dñi retrahat . Sed iuxta modulum
 nr̄m uirtutum operibus insistamus ; Inherentes
 stabili corde sacramentis nr̄i redemptoris , quib;
 inbuti sumus , et gr̄am sp̄s eius quasi gnati sumus ,
 In temeritatem In nobis conseruare curantes . et si
 qua nos aduersitatum quæstio pulsa uerit .
 mox adiutorium Inuocemus eiusdem nr̄i redemp
 toris , qui fideles suos per donum s̄a sp̄s proteget
 à malis omnibus ; ac liberare consueuit . Nec dubi
 tandum , quia si inceptis per sistimus , per montē
 fortitudinis infirmitas atque humilitas nr̄a
 confirmata exaltetur , et cunctis hostium temp
 tamentis fortior efficiatur ; per lumen quoque
 et ignem sp̄s s̄a nr̄a inlustratur Ignorantia . nr̄
 ad dilectionem eiusdem patris conditoris uimus inat
 desecat . Cumque ascendisset moyses ; operuit nubes

montem sicut mons Inquo legem accepit morser,
 altitudinem perfectionis, quae In eadem lege erat
 conscribenda, designat: Ita nubes quod mons tectus
 est, grām diuine insinuat protectionis. Quāto
 amplius quisque fruitur, quāto altius adscru
 tandae mirabiliae de legedi reuelatis oculis cordis
 ascendit. Namque nec montem solummodo Inquo
 morser ascendit, nubes operuit, sed et populum per
 desertā gradientem, qui nequaquam ad altiora
 poterat ascendere, nihilominus nubes celitus missa
 obumbravit. Unde scriptum est: expandit nubem
 in protectionem eorum. Quia nimirum dñs om̄s ti
 mentes se, pusillos cum maioribus, caelesti benedic
 tione protegit. Et habitauit gl̄a dñi sup̄ s̄i na, ^{ta}
 regens illum nubes sex diebus; septimo autem die
 uocauit eum de medio caliginis. Non tantum subli
 mitas, uerum etiam nomen montis, Inquo lex dicta
 est, perfectionem ipsius legis figurate denuntiat.
 Sina namque in ip̄r mensura mea, siue amphora
 mea. Diuinitus ergo procuratum est, ut mons Inquo
 lex daretur, amphora mea uocaretur, quasi ipso
 dño per hoc uocabulum significante, quod lex sua
 p̄fectam uiuendi regulam omnibus pmulgata,

et unicuique secundum opera ipsorum redderet.
 Iuxta ^{hoc} quod ait ipse: In quo enim iudicio iudicaveri-
 tis, iudicabimini. et In qua mensura mensi fueritis
 remetietur uobis. Bene autem dicitur, quod morse
 ascendente, nubes et gloria domini sex diebus montem operue-
 rat, septimo autem die illum ad altiora montis
 uocauerit. Sex namque diebus in lege operari, in
 septimo requiescere iubemur. Ascendensque montem
 morse sex diebus nube et gloria domini tegitur. Ut insi-
 nuetur mystice, quia quicumque mandata domini
 operibus iustis exsequitur, diuina utique protectio-
 ne dignus existit. Idem namque dominus, qui morsem in
 montem ascendere iussit, ascendentem quoque suam
 nube et claritate circumdedit: quia quid non nobis
 bene operandi tribuit; ipsenos bene operantes ne de-
 ficiamus illustrat, ne temptamentis antiqui hostis
 quasi feruoribus solis exuriamur, protegit. Septimo
 autem die uocat ad altiora dominus morsem: quia post
 operum perfectionem, requiem nobis lex promittit
 usum. Ut qui in altitudine recte actionis domino ad siste-
 re curauimus, iam ad eius uisionem atque colloquium
 ascendere mereamur. Iuxta illud psalmista: et
 enim benedictionem dabit qui legem dedit. Ambu-

Math 7.

Matth 4

p. 83

labunt de uirtute in uirtutem, uidebitur dñs deorum
 In sion. Quod etiam in hac uita nonnullis electorum
 constat esse donatum, ut post actus perfectionem
 conuersationis, addiungat grām speculationis ascen-
 derint. Qualis cumque et quantula cūq. haec ab homi-
 nibus carne Indutis fieri potest; quod et plurimis pa-
 triarcharum ac prophetarum, et p̄ceteris ipsi morſi
 concessum est. De quo specialit̄ dictum est, quia locutus
 sit cum dō facie ad faciem, sicut loqui solet homo cum
 amico suo. Unde et de illo specialiter Intellegi ualeat,
 quod sex diebus In monte nube et gladii p̄tectus,
 septimo autem die uocatus ad conloquium eius, ad mo-
 ram montis conscenderit. Quia nimirum p̄ bona opera
 quae dño donante acceperat, magis ab illo Inlustra-
 ri, atq. ab omnibus malorum Incurſibus meruit obum-
 brari: ac sic ad sublimi orationis et conlocutionis
 illius dona peruenit. Medium namq. caliginis, unde
 uocatus eē dicitur, non in eē dō tenebras ullas significat,
 sed quia lucem habitat Inaccessibilem; et sic idem dicitur
 apt̄s, quem uidit nullus hominum, sed nec uidere potest.
 Caligo namq. illa obscuritas est archanorum caelestium,
 terrenis quidem cordibus Inaccessibilis, sed morſi et
 ceteris mundo ^{corde} beatis diuina reserante grā penetrabilis.

Exodi 33

1. Timotheo 6
Ibidem

quibus dicitur In psalmo: Accedite ad eum, et inlu-
 mina mini. Inaccessibilis namq. est lux eius uiribus
 nr̄is: adquam tamen acceditur muneribus ipsius.
 Ubi apte subiungitur:

Ps̄ 35

Erat autem species gl̄ie dñi quasi ignis ardens sup
 uerticem montis in conspectu filiorum isrl̄. Quasi
 ignis namq. ardens species gl̄ie dñi apparuit;
 quia corda electorū et dono scientiæ caelestis in-
 lustrat, et ardore suae caritatis inflummat. In
 nube ergo, caligine et igne gl̄ie dñi uis a est. In nube
 uidelicet, quia nos abestū temptationem protegit.
 In caligine uero, quia potentia maiestatis eius à nulla
 potest creatura ad integrum comprehendi. Pax
 enim dñi exsuperat omnem sensum. In igne autem ar-
 dente, quia mentes fidelium supernorum bonorum
 et cognitione irradiat, et spe ad dilectione accendit,
 et hanc quidem dñi gl̄iam filii isrl̄ de longe et ab inferio-
 ribus aspiciunt, Moyses uero altius ascendendo pene-
 trat. Quia nimirum abdita misteriorum diuinorum
 p̄fecta quiq. perfecte ac sublimiter uident: At nos nr̄ae
 memores fragilitatis et ineriae, et si hoc in parte con-
 prehendendo nequimus, saltem credendo, sperando,
 diligendo in proximo manere, atq. aspectare eadem.

ss

ss

philip. 4

de deorum
 electorum
 fictionem
 zonis ascen-
 huc ab homi-
 plurimis pu-
 caris ipso mori-
 est, quod locutus
 solet homo cum
 intelligit uel
 dñi praestitit
 uum eius, ut
 p̄ bona opera
 billo in lustra
 meruit obum
 in locutionis
 lignis, unde
 las significat
 idem dicit
 dere potest
 caelestium
 mori et
 inextinguibilis

24
Quasi enim filii isrl̄t̄ a longe oculos ad montem dī, utque
ad conspectum gl̄ae eius habent, cum infirmi quique in eccl̄a
sec̄d̄m̄ uidere summopere desiderantes, oculos mentis
sedulo in memoriam aeternae claritatis fixos tenent.
Quibus in uicinia montis dī, in quem moyses ascendisse
nouerunt, commorantur, cum in illo se moderamine
uiuendi coercent, quoniam quam gressum suae opera
tionis longius ab imitatione summorum uirorum abstru
hant, tamen sine eorum plenae illorum ad perfectionem
sequi uestigia possint.

ss̄ II Ingressusq; moyses medium nebulae, ascendit in montem,
et fuit ibi xl diebus et xl noctibus. Moyses medium
nebulae ingressus ascendit in montem, cum p̄dicatores
diuinae legis, in quibus ipse moyses eximus erit, ad in
tuenda sublimiter incerta et occulta sapientiae diuinae
inuitante adducente dño penetrant. Fuit autem cum
dño moyses xl diebus et noctibus, ut hoc numero tempo
ris disceret, quod illi solummodo decalogum legis,
quem cum suo populo acceperat, possent implere, quos
euangelicae gratiae ueritatis, quae quatuor libris
erat describenda, uiuaret. Quater enim deni xl faciunt
uel certe quod uenturum eēt tempus, quando eadem p̄
cepta decalogi, quae tunc cum uno filiorum isrl̄t̄ populo

acceptit, innotitiam cunctarum gentium, quae quae
 tuor orbis partibus continentur, diuina gr̄a largiente
 panderentur. Om̄sq; per horum nationes obseruantiam
 ad salutem peruenirent aeternam. Uerum quia bre
 uiter quàm mirifico ascensu moyses ad accipiendam legē
 peruenit didicimus: lam nunc aures simul et animos
 ad audienda quae audiunt, ac pro modulo nr̄o exponen
 da ipsa legis mandata conuertamus. Sequitur:

Locutusq; dñs ad moysen dicens: Loquere filiis isrl̄, ut (111) ss Exo. 25
 tollant mihi primitias; ab omni homine qui offeret
 ultro neus, accipietis primitias mihi. Et nos primitias ss
 bonorum nr̄orum dño tollimus; quando siquid boni ss
 agimus, totum hoc diuinae gr̄ae tribuimus ueracit̄,
 et in amo ex corde profitentes, quod ne initium quidē
 bonae actionis aut cogitationis aliquod nisi à dño possi
 mus habere: mala uero nr̄a semper à nobis ipsis dia
 bolo instigante, et coepta consummata nec nisi dño
 donante laxanda eē faciemus. Pelagianam primitias
 bonorum suorum nolunt dño tollere, sed sibi met ipsis
 possidenda retinere: quia se bonum aliquid à se ipsis
 absq; gratiadi habere stulta presumptione au
 tumant. Bene autem praecipitur moysi;
 ab homine qui offeret ultro neus, accipere primitias.

2 Corinib. 9
1 Thim.

Ps 53

hilarum enim datorem diligit dñs. et aptis, non ex
tristitia nos aut ex necessitate, sed proposito cordis
bona facere iubet; quod se facere sciens propheta
gloriatur in dño, dicens: Uoluntari e sacrificabo tibi.
Hæc sunt autem quæ accipere debetis: aurū, ar
gentum et aes. hyacinthum ac purpuram, coccoq;
bistinctum, et brissum, pilos caprarum, et pelles
arietum rubricatas, pelles hyacinthinas, et ligna
sethim, oleum ad luminaria concinnanda, Aromen
ta, unguentum et thymiana boni odoris, lapides
onychinos et gemmas ad ornandum ephod ac tatio
nale. facientq; mihi scuarum, et habitabo in me
dio eorum. Cuncta hæc quæ dñs sibi a priore
populo ad faciendum scuarum materialiter
offerri præcipit; Nos quoque qui spiritales filii sūt,
idē imitatores dñi uidentis populi eē desideramus;
spirituali Intellegentia debemus offerre. quatenus
per huiusmodi oblationes uoluntarias, et ipsi scua
rum ei in nobis facere mereamur, et ipse in me
dio nr̄m habitare; hoc est in nr̄o sibi corde mansi
onem consecrare dignetur. Cui uidelicet aq̄ū
offerimus; cum claritate sapientiae uere
quæ est in fide recta, resplendemus. Argentū

cum et ore nro confessio fit in salutem. Aes: cum eandem fidem
 publica predicatione diuulgare gaudemus.
 Hyacinthum, cum sursum corda leuamus. Purpuram,
 cum corpus passioni subicimus. Coccum binctum,
 cum gemina, id est di et proximi dilectione flagra-
 mus. Brissum, cum carnis castitatem sentimus. Pilos
 caprarum, cum habitum penitentiae adluctus
 induimus. Pelles arietum rubricatas, cum ipsos do-
 minici gregis ductores suo sanguine baptizatos ui-
 demus. Pelles hyacinthinas, cum nos post mortem
 spiritualia in caelis corpora habituros esse speramus.
 Ligna sethim, cum expurgatis peccatorum spinetis
 munda carne et anima dno soli seruiamus. Oleum ad
 luminaria concinnanda, cum fructibus
 caritatis et misericordiae refulgemus. Aromaticum,
 unguentum et thymicum boni odoris, cum opinione
 bonae nrae actionis multas ad exemplum bene uiuen-
 di longe lateq. diffundimus. Lapidem onychinum et ge-
 mus ad ornandum ephod acratione, cum miracula
 scorum, quibus cogitationes do deuotas, et opera uir-
 tutum ornare, digna laude predicamus. Atque haec
 in adiutorium nrae fidei ubi opus fuerit adsumimus.
 Quia enim in humeris onera gestare solemus, recte per

ephod, idest super humerale, opera iustorum et pro dno labore insinuantur; quia uero in pectore cogitationum sedes est, recte in rutionali, quiescit habitus pectoris sacerdotalis, mundi electorum cogitationes exprimuntur. Lapidesq; onychini et gemme ornant ephod actionale. cum eximus summorum patrum actibus et cogitationibus etiam miraculorum insignia linguntur. Neque aliquid ueret in lapidibus onychinis, qui sanguinei feruntur esse coloris, addita bonis operibus martirum merita intellegi. De quibus singulis suo loco plenius opitulante di gra dicendum est.

Facientq; mihi ^{inquit} scuarium, et habitabo in medio eorum, iuxta omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendam tibi, et omnium uasorum in cultum eius. Ostendit mors si dnr tabernaculum in monte et uasa in cultum eius consecrata: quia eadem secum tanto tempore demorata manifeste demonstrauit; quanta pietate, humilitate et munditia uirtutes angelicæ suo creatori gaudeant obedire. Quæ sunt perfectum in omnibus tabernaculum eius, quoniam in eis ex quo conditi sunt, manere utque in habitate cessauit. Quorum etiam nobis in resurrectione similitudo uitæ, et communis ante dnm conuersatio promittitur. Quicumq; modo relictis huius mundi contagiis, eorum in terris uitam imitari studemy;

ss
ss
ss

Uelut
modo dicitur
peractis
apostoli
calum et g
est illa cu
ex solis g
resurre
hominum
recepit ca
quæque su
ipsa hiet,
uitate co
dno facere
omnem sin
omnium
in celis co
ris, quante
tate uita
Quod si for
homo terris
dñm et prox
angelus qu

Videlicet In laudando ac diligendo dñm, et proximum quoq.
 indō diligendo ac uiuendo; Inimicos etiam ad amorem dñi
 pietatis officis prouocando; quales erant. quibus ait
 apłs. Vos autem fr̄s non estis in carne, sed in spū. Taberna-
 culum ergo quod moysi in monte monstratum est, superna
 est illa ciuitas et patria caelestis, quae illo quidem tempore
 ex solis exiisse creditur angelis sc̄is, Post passionem uero
 resurrectionem et ascensionem in caelos, mediatoris dñi et
 hominum, et multitudinem preclarā et copiosā sc̄arū
 recepit uniuersum. Uasa uero tabernaculi illius singula
 quaeq; sunt personae sp̄m beatorum; ex quibus omnibus spūum
 ipsa hiet, quae est mater omnium nr̄m. In uera pace et
 unitate consistit. Notandumq; diligentius, quod sc̄arū
 dñō facere filii is̄rl̄ lubentur, non ex parte simile. sed iuxta
 omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendit moysi,
 omniumq; uasorum in cultum eius. Sicutem ad angelorum
 in caelis consortia tendimus, debemus uitam eorum inter-
 ris, quantum nonnoxia corpora tardant, terreniq; hebe-
 tant uitas, moribundaque membra, semper imitari.
 Quod si forte requiris, In quo hoc tabernaculum caeleste
 homo terrigena, sp̄itales carnalis imitari ualeat; diligens
 dñm et proximos, hoc imitare; subueniunt miseris, et si
 angelis quom̄s beati sunt, certe hominibus, hoc imitasti.

et pu pro dno
 cogitationum
 pectoris sacra
 primuntur.
 a ac rationale
 cogitationi
 Neque aliq
 truntur esse
 rita intelli
 di gr̄a dicendū
 eorum luxta
 ndam tab
 nor si dñs
 In cultum
 pore demo
 etate, humi
 creatori gau
 mbus taber
 dita sunt, ma
 etiam nobis
 ns ante dñm
 relicas hui
 uerant studer

humiles sunt, mites sunt inuicem, placati sunt, diuini pa-
renti iussis: hoc in quantum uales imitare; nihil mali,
nihil otiosi, nihil iniusti locuntur, agunt, cogitant; di-
uinis indefessi laudibus uerbo et mente adsistunt: hoc
quantum potes imitare, et sciamus in domino iuxta exem-
plum quod mori in monte monstratum est, aedificasti.
Ueniensque dominus et saluator noster cum patre mansionem
apud te facit: quam et post hanc uitam in illud taber-
naculum quod imitaberis, perpetuo beatum introducet.
Sequitur. Sicque facietis illud, arcem delignis sethim
conpingite. Arca, quae prima omnium in tabernaculo
fieri iubetur, non incongrue ipsam domini et saluato-
ris nostri incarnationem designat. In quo sunt omnes thesauri
sapientiae et scientiae absconditi. quae uidelicet
arca bene delignis sethim conpingi iubetur. Ligna quippe
sethim leuis atque inperitibilis feruntur esse naturae: non
multum a qualitate albae spiniae distantur. Arca
ergo delignis sethim facta est: quia corpus dominicum
ex membris constabat omnium uitiorum labe carentibus,
et haec eadem sunt ligna spinis simillima. Quia et si in
incarne peccati, tamen in similitudine uenit carnis
peccati. ut apostolus ait. Sequitur.

11) Cuius longitudo habeat duos semis cubitos, latitudo

1111
Col. 8 =
Rom. 8

cubitum et dimidium, altitudo cubitum similiter acse
missam. Quidam solent Interrogare cuius quantita-
tis sit estimandus cubitus, quem moyses tunc arca noe,
uel in factura tabernaculi posuerit. Quae si iosephi
uerba uiderimus, facile questio soluetur. Neq. enim
putandum est hominem iudaeum genere sacerdotalem
Ingenio excellentissimum, et in scripturis diuinis simul
et secularibus doctissimum; ullatenus hoc potuisse latere.

Altitudo ergo: Facta est autem et arca longitudinis quinque
palmorum, latitudinis trium. Unde patet manifeste,
quia illum designat cubitum quem duo palmi cōplent.
Mystica e autem longitudo arcae longanimitas dñi ac
redemptoris nri patientiam, quae inter homines con-
uersatus est, insinuat. Latitudo amplitudinem ipsam
caritatis; quae ad nos uenire et inter nos habitare uoluit.

Iosephus lib. antiq.
3. cap. 8

Altitudo spem futurae sublimitatis; quia uel seipsum
post passionem suam glorificandum, uel glorificaturū
eē prouidit. Unde et apte longitudo erit arcae
duorum cubitorum; propter uidelicet doctrinam
et opera, quibus resulgebat in mundo. Hinc enim
et euangelista lucas sermonem se fecisse asserit
de his quae coepit ih̄s facere et docere; et ues ipsius
admirantes dicebant. Unde huic sapientia haec

Mat. 13

et uirtutes: sapientiam uidelicet referentes ad ea quae
 miranda dicebat; uirtutes ad ea quae gerebat; quod
 uero post duos cubitos etiam semissem arca in longitu-
 dine habebat; potest ad humanę tarditatem fragili-
 tatis referri: quae dicta uel opera saluatoris sublimia,
 necdum prout dignum erat capere uolebat. Unde
 et de quibusdam mysticis eius actibus aperte dictum ē:
 haec non cognouerunt discipuli eius primum, sed
 quando glorificatus est ih̄s. Similiter et de dictis illius
 sublimioribus: et erat uerbum istud absconditum ab eis,
 et non intellegebant quae dicebantur. Habebat arca
 duos cubitos longitudinis: quia dñs in carne clarus
 uerbo et actibus apparebat. Habebat et dimidium
 cubita: quae etiam tarditatem discipulorum, quae
 necdum perfecti dicta uel acta ipsius capere pote-
 rant, longanimiter ferebat. Unus erat cubita lati-
 tudo arcae: ob dispensationem ipsius domini et caritatis,
 quae electos suos in dō adunare curauit. Unde et pro eis
 supplicans patri dicebat: non pro his autem rogo tantū,
 sed et pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me;
 ut om̄s unum sūt, sicut tu pater in me, et ego in te, ut et ipsi
 in nobis unum sint; et paulo post: et notum facias nomen
 tuum, et notum faciam, ut dilectio quamō dilexisti, in ipsis

Ioh̄n. 12

Luc̄ 16

Ioh̄n. 17

sit, et ego in ipsis. habebat post unum cubitum etiam se-
 missem, videlicet ob significationem nr̄ae fragilitatis:
 qua nec dum in hac vita positi, p̄fecte uel ipsi dñm dili-
 gere, uel dilectionem quam erga nos habet dñs, comprehen-
 dere sufficimus. Quin potius sicut, ap̄to teste, ex parte 1 Cor. 13
 cognoscimus, et ex parte prophetamus. Ita nimirum etiā
 ex parte diligimus. habet ergo arca unum cubitum,
 habet et dimidium: quia dñs unicuique pietate sibi ac pi-
 etati associandos diligit, et nr̄ae quoq; capacitatem dilec-
 tionis, quodis cumq; in hac uita esse potest, aequae p̄
 benignitate complectitur. Donec ad eius uisionem, ab i-
 cum ex toto corde, tota anima, tota uirtute diligamus,
 intrare mereamur. Altitudo quoq; arcae aptissime
 erat cubiti unius et dimidii: videlicet propter signifi-
 cationem unice spei, quae uel dñs ipse cum eō in carne
 nobiscum, future suae resurrectionis, et posterioris gl̄ae
 prestulabatur euentum: tñs inter aduersa sc̄li prop̄
 futurorum p̄mia bonorum gaudere semper ammonet.
 habet ergo arca plenum cubitum in altitudine: quia dñs
 et saluator nr̄ plenissime nouerat, ipse etiam corrupti-
 bili adhuc conuersatus in carne, quantum sibi metipso t̄mē
 brissus, quae nos sumus, eō gl̄a conseruata in futuro. habet
 et dimidium cubitū altitudinis: quia nr̄ quoq; deuotionem

paruitatis libenter in suo corpore suscipit, qui pia
quidem intentione futuram patriam diligimus: sed
necdum perfecte quaesit eius felicitas, capere ualemus;
At tamen quantum capimus, hoc non nisi ab illo habemus. 37

ss

ss

Et deaurabit eam auro mundissimo Intus et foris: fa-
cies super coronam auream per circuitum. Arca Intus
et foris auro mundissimo deauratur: quia assumpta
à filio dī humana natura, et Intus uirtute scī sp̄s plena
erat, et foris hominibus aperte scī sp̄s opera premonstra-
bat. Cum mirum arce bene corona aurea supra ar-
cum clari precipitur: quia apparens in carne, atque
ad redemptionem humani generis ueniens filius dī,
certum expectabat tempus et horam, quando suscep-
tam pro nobis mortem cum ipso mortis auctore supe-
raret, atque ad patrem uictor in celos ascenderet.

H. b. 2

Apoc. 6.

De hac corona dicit ap̄t̄s. Cum autem quimodico quidē
ab angelis minoratus est, uidemus ih̄m propter passio-
nem mortis gl̄a et honore coronatum. De hac in apoca-
lypsi iohannes. et uidi, inquit, et ecce equus albus, et
qui sedebat super illum, habebat arcum, et data est ei coro-
na, et exiit uincens ut uinceret. Equus quippe albus
gēta: eques qui illi presidebat, dñs est, qui habebat arcū,
quia contra potestates aëricas ad bella ueniebat. Dicitur

est ei corona uictoriae. quia regnum mortis moriendo sub-
 uertit. ¹⁷ Et quattuor circulos aureos, quos pones per
 quattuor artes angulos; duo circuli sint in latere uno,
 et duo in altero. ²¹ Quattuor circuli aurei, quattuor sunt
 euangeliorum libri; qui merito aurei sunt, propter di-
 ritatem sapientiae qua fulgent. merito circulis con-
 parati, quia eterna est ipsa dei sapientia quam pre-
 dicant; Neque incipiens extempore, neque esse desi-
 nens aeterna diuitias, quam homo xps accepit.
 Unde imminente hora suae passionis precatur patrem,
 dicens: Et nunc clarifica me tu pater apud te metipsum,
 diuitiis quibus habui prius quam mundus esset apud te.
 Quattuor autem angulos habet circa; quia sacramen-
 tum dominicae incarnationis per omnes mundi plagas,
 in quibus scilicet ecclesia dilatatur, celebrari non desinit.
 et per eosdem angulos quattuor; Quattuor circuli
 sunt positi, quia in cunctis mundi finibus euangelium
 xpi saluandis fidelium cordibus predicatur. Duo
 autem circuli in latere uno, et duo sunt in altero; uel
 quia duo euangelistae discipulatu saluatoris in carne
 predicantis, et miracula facientis adhaerebant; Duo autem
 alii post resurrectionem ascensionemque eius ad celos
 ad fidem eius uenerunt; uel quia in figura quattuor

Joan. 17

animalium, duo qui per hominem et utulum designa-
 ti sunt, passionum et mortis eius Indicia prætulere.
 Duo uero illi qui per leonem et aquilam præfigurati sunt,
 uictoriae qua mortem destruxit, insignia demonstra-
 runt. homo quippe dominus per incarnationem mortalis
 factus apparuit. Utulus uero idem oblatus pro nobis
 in altari crucis exstitit. leo fortiter subigendo
 mortem; Aquila ad celos ascendendo factus est.

Atque ideo duo circuli in latere uno, et duo sunt in altero.
 quia nimirum duo euangelistæ per suam figuram ad-
 sumptionem in domino humane fragilitatis, et duo alii uic-
 toriam qua de eadem adsumpta fragilitate a mor-
 te triumphauit insinuant. Nam quasi leuum latus
 arcus duos habuit circulos; cum euangelistæ duo in
 carnationem domini ac passionem figurarent; similiter
 lateri dextero duo merant circuli; quod uelut duo
 euangelistæ resurrectionem et ascensionem eius, quae ad
 futuram gloriam uitae pertinent, figuratim exprimunt.

55 Facies quoque uectes delignis sethim, et operies auro.
 55 Inducesque per ^{circulos} singulos qui sunt in arcu latoribus, ut
 55 portetur in eis: qui semper erunt in arcibus, nec unquam
 55 extrahentur ab eis. Uectes quibus arcu portatur,
 sci sunt doctores, qui dominum predicando audientium

cordibus inferunt. Qui uidelicet ueteres semp eē iubentur incir-
 culis; quia nimirum necesse est ut quicumq; alius caelestia sa-
 cramenta p̄dicant; Numquam ipsi mentem a memoria sacre
 scripturę, Numquam manus aduinarum obseruantia manda-
 S torum contineant. Bene aut̄ sequitur: ³⁹ Ponesq; in arca testi-
 S ficationem quam dō tibi; ⁴⁰ quia illa solummodo de incarna-
 tione dī filii loqui & credere debemus; quae nobis ipse dñs per
 auctores sacre scripturę reuelare dignatus est. Sicut uis
 scire que sit illa testificatio, quam in arca ponendā ad dño
 ad dño moyses accepit; Apostolum audi. Post uelamentum aut̄, ^{Heb. 9}
 inquit, sedm̄ tabernaculum, quod dicitur scā scōr, auream habens
 turibulum, & arcam testamenti circum tectā ex omni parte auro;
 In qua urna aurea habens manna, & uirga aaron que fron-
 duerit, & tabule testamenti. Urna aurea in arca habens
 manna; anima est scā in xp̄o; habens in se omnem plenitudinē
 diuinitatis. Uirga aaron que excisic fronderit; potestas est
 in uictu sacerdotu illius; de qua dicit p̄pheta: Uirga aequita ^{P̄ 44}
 tis uirga regnati. que p̄quam ad tempus p̄ mortem uisū
 esse succisic; In luceſcente mane resurrectionis uiuacius reflō-
 ruisse inuenta est, ac p̄p̄duo inuolabilis atq; in mareſci-
 bilis p̄ mansura eē innotuit. Xp̄s enim surgens a mortuis ^{1. Cor. 6}
 uā non moritur; mors illi ultra non dominabitur. Tabule
 testamenti in arca; omnem in xp̄o & scientiam paternoꝝ

secrētorum, & potentiam iudiciorum designant. In ta-
 bulis nonque testamenti. & fides erat Inscripta. & nō
 diuinitatis, que mundum crearet ac regeret, & man-
 data quib; dō seruari oportet, & diserbis iudicū, quū
 ipse odientes se iure condemnaret, & diligentes se misē-
 ricordia digna remuneraret. Hæc est ergo testificatio
 quam dñs moysi in arca ponendam dedit: cum confiten-
 dam nobis in xpo signauit ueritatem carnis, carnis &
 uerbi. Ipsamq; carnem post passionem mortis resurre-
 ctione glorificatam. & æterni regis ac pontificis dignitate
 sublimatam monstrauit, cum ipsum eē solummodo pa-
 trē notum consueum archanorum, quasi ueraciter unius
 eiusdemq; cum patre maiestatis ipsum eē omnium
 iudicē docuit secrētorum. **F**acies & p pitiatorium
 de auro mundissimo: duos cubitos & dimidiū tenebit lon-
 gitudō eius, semissem & cubitum latitudo. **Q**uæri solē
 quid p pitiatorium dicat quo operienda sit arca: sed
 cum de auro fieri iubet, & tantæ longitudinis ac latitu-
 dinis quantæ arcam fieri pcepit, constat pculdabio
 quia tabulā fieri uoluit auream tantam, quantæ arca
 tegere sufficeret. Quod uidelicet p pitiatorū non aliud
 quā dñm saluatorem, sed specialius in eo uiscera pietatis
 designat. De quo diē apti. quem pposuit dñs p pitiacionem

V

4

fem 3

psalm
 quia fu
 sauis
 opor
 facies
 uno, &
 expone
 se mu
 da est
 Cherub
 ppheta
 emplar
 ruffe
 ebat
 Et quid
 bern da
 consu
 n mut
 mascul
 ductile
 scriptor
 ruptum
 cherub

pfidem in sanguine ipsius. Nam & ideo desup ponitur,
 quia sup exultat misericordie iudicio. unde & psalmista.
 S uauis, inquit, dñs uniuersis, & miserationes eius sup omnia. ps̄ 144
 & opera eius. **D**uos quoq; cherubim aureos & pductiles
 & facies ex utraque parte oraculi: cherub unus sit in latere
 & uno, & alter in altero. utrumq; lacus p pitoru tegant
 & ex pidentes alas, & operientes oraculum: respiciantq;
 & se mutuo uersis uultib; in p pitorium, quo operien
 & da est arca: In qua ponet testimoniū quod dabo tibi. - 6

Cherubim eē nom̄ angelicatum uirtutum hiezechiel Ierob. 10
 pph̄ta manifeste declarat: quas & iam iuxta ex
 emplum quo hic fieri iubentur, cum alis sibi appa
 ruisse designat, dicens. & uox alarum cherubim audi
 ebatur usq; in atrium exterius, sicut uox dñi loquentis.
 Et quidem numero singulari cherub, plurali autē cheru
 bim dicitur, & est nomen generis masculini: sed greca
 consuetudo neutro genere posuit cherubim m. littera m
 n. mutata. Verum n̄r̄ interpret̄ hebreum secutus idioma,
 masculino genere posuit. Duos cherubim aureos & p
 ductiles facies; n̄ duo cherubim aurea & pductilia. qđ
 scriptorum incuria credo meius translatione eē cor
 ruptum, ut p cherubim antiquorum more scriberetur
 cherubin. Interpretatur cherubim siue cherubin scientie

multitudo, uel scientie intellectus. Quod uidelicet tanto
 rectius angelicis potestatibus congruit, quanto perfecte
 ab omni impulsu impurę cogitationis alieni, uisionis sui con-
 ditoris adherent. Idcirco autem alas uel in figura cheru-
 bim moyses facere iubetur, uel in ipse eorum specie uelisse
 se prophete testatur. Quod etiam licentia solę imitari
 pictorum, ut in alto sedem habere angelis, & quasi leui
 uolatu ubiq; discurrere posse signentur, neque ullę
 habere tarditatem, quin confestim ubicumq; uolauerint
 adsint. Quod ipsum quoq; nobis p̄ resurrectionem spiritali-
 tam corpore uestitis indubitanter p̄mittatur. Expan-
 dunt ergo cherubim, & p̄pituatorium tegunt, qm̄ ange-
 li omnę sue nature potentiam, quę in altis habitare,
 & cuncta sup̄ne illius patrię loca leui ac se tenere
 pendere metuerunt, in obsequium sui conditoris of-
 ferunt: ac uelut p̄pituatorium contuentes obumbrant,
 id est honorant uelando, quia totū quę habent statum
 perpetue felicitatis, eius gratie deputant, a quo ut nihil
 mali uelle posse acceperunt. Duo sunt autem p̄pter
 significandā societate angelicę pacis, quia minus quę
 inter duos haberi caritas non potest. Unde & se se respi-
 cere mutuo, & in p̄pituatoriū uultus iubentur habere,
 quia nimirum in glorificatione diuine uisionis sibi met

alterutrum consonant. Item per duo cherubim possunt
 duo testamenta figurari: quorum unum futuram dñi in
 carnatione, aliud factum clamat. Respicunt q̄ se mutuo:
 quia in ueritate ueritatis quā predicant, in nullo ab
 inuicem discrepant. Uertunt uultus inppitatorum: quia
 & misericordiam dñi, in qua unica mundo spes est, ualde
 commendant. atq; ideo sunt ex utraq; parte oraculi: quia
 & p̄cedentia ante incarnationē dominicam tempore &
 sequentia p̄dicatione spiritalis scientie replent. quib; & sic
 nom̄ scientie multitudinis, ut scientie multiplicatę conuenit.

Quod uidelicet scriptura sacri spiritali ac diuina scientia ple
 na ē, eademq; scientia ex quo ipse scriptura condi coepit,
 augeri semp ac multiplicari non desinit. Vnde & angelus
 danieli. p̄transibunt, inquit, plurimi. & multiplex erit sci
 entia. Namq; moysi ampliore patriarchis scientiam
 p̄cepisse, testatur ipse dñs, qui illi apprensus ait: Ego dñs
 qui apparui abraham & isaac & iacob in dñm omnipotentē,
 & nom̄ meum ad uos n̄ indicaui eis; Multiplicata ē
 ergo ex tempore scientie diuine cognitionis cum hoc de
 se ipso dñs moysi, quod patriarchis n̄ indicauerat, osten
 dit. Dauid qui bibege dñm meditabatur die ac nocte,
 uideamus an se ipsi, qui legem scripsit moysi, aliquid am
 plius de dño intellexisse senserit. Quomodo, inquit, dilexi

Dan. 12

Exo. 6

legem tuam dñe, tota die meditatio mea est. Statimq;
 sub iunxit: sup om̄s docentes me intellexi. Vnde & ubi
 gloriatur in dño, dicens: Incerta & occulta sapientie tue
 manifestata sunt mihi. Item ap̄t̄ maioru pph̄as nosse declarat
 dñs ip̄s, qui eisdem loquitur, dicens: Multi pph̄e & iusti
 cupierunt videre que uideatis, & n̄ uiderunt, audire que
 auditis, & n̄ audierunt. Sed eisdem post resurrectionem
 ascensionemq; suam maiorem adhuc scientie gratiam repro
 mittit, dicens: Adhuc multa habeo uobis dicere, sed n̄ potestis
 portare modo. Cum aut̄ uenerit ille sp̄s ueritatis, docebit
 uos omnem ueritatem. Quibus & in futuro maius omnibus
 que in hac uita cognosci possunt, reuelaturum se esse
 pollicetur, dicens: Qui aut̄ diligit me, diligatur a patre
 meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.

Recte cherubim scientia multiplicata dicitur: quia in
 utroq; cherubim gl̄ie p̄pitiatoriu obumbrare dicuntur:
 quia testamento crescente p̄ tempus, & multiplicata
 scientia, p̄pitiacionem nob̄ dñi saluatoris p̄dicant.
 & hanc gratiam semp uocib; quasi uolando aere ab ore
 dicentium ad eos pueniunt audientium. Merito
 expansis cherubim alis: & uelut ad uolandum aptatis
 possunt designari. Inde p̄cipua & loquitur uoce supra
 p̄pitiatorium scilicet, ac de medio duorum cherubim,

X. testamento fidelibus magis ex tempore magisq; cognitio ueritatis innotuit. Recte

X. expansis ad uolandum alis honorare non cessant. Quia enim uerba conloquentium, quibus, quasi

¶ qui erunt supra arcam testamenti, cuncta que man-
 ¶ dabo per te filius isrl. ¶ Supra propitiatorium loquitur
 dñs ad moysen cuncta que per illum mandata filius
 isrl: quia per gratia propitiatorium di factum ē, ut homi-
 nib: post culpam purificationis apparere, & eis ueritatis
 uertutis post errorem demonstrare dignatus est.
 De medio cherubim loquitur: quia per angelicam uisi-
 onem, & non in sua substantia dñs apparuit, & locutus
 est moysi, attestante aplo: quia lex propter transgres-
 siones posita est, donec ueniret semen cui per misericordiam
 ordinata per angelos in manu dñi. ¶ Item de me-
 dio duorum cherubim loquitur dñs: quia uerba
 utriusq: testamenti consona nos uoce ad fidem ueri-
 tatis erudit. Terte de medio cherubim loquitur:
 quia per unigenitum suum, qui in medio duorum testa-
 mentorum in carne apparuit, humano generi dñs
 per uoluntate sua manifestare dignatus est. Quo
 sensu & iam illud potest accipi, quod dicitur ^{deus} habitare.
 In medio duorum animalium innotescet. Potest aut
 in terra & in scā ecclesie figuratim accipi: que delignis
 in putribilibz, hoc est animalibus scīs aedificatur: & in
 fide scī euangelii per quatuor mundi plagas disten-
 ta coronam uite adō & peccata aeternam habens

Epist. 3

1 p. 2.

6

in se tabulas testamenti in meditatione continua legis
 di: habens & urnam aurea cum manna infide domi
 nice incarnationis: habens ergo uirgam aaron, que
 frondeuerat, in participatione regni & sacerdoti do
 minici dicente aplo p. 170: Nos autem genus electi, regu
 le sacerdotum: habens ppituatoriu desup, ut cuncta
 quee habet bona, largiente gratia diuina sese acce
 pisse meminerit. habens & cherubim glae in ppiti
 atorio, uel angelica uidelicet psidia, quibus ad o semp
 adiuuetur ppitio: Testamenta, quib: quales uiuere,
 & quomodo auxilium recte uiuendi ad diuina ppitua
 one querere debeat instituitur. Sic aut sunt
 cherubim supra ppituatoriu positi, quomodo ciuitas
 xpi, idest sca ecclia sup monte, idest sup ipsu xpm ee
 constituta dicitur. Non quod altior illo possit ee ciu
 tas sua, sed quod eius subsidio sustentata pficiat.
 Cherubim supra ppituatoriu habet arca: quia tan
 gelica ministeria, uel eloquia diuina eo ueracius
 ecclesiu uiuant, quo ipsa in fundamto summe ueri
 tatis stabilita consistunt. **F**acies & mensam de
 lignis sethim habentem duos cubitos longitudinis
 & latitudine cubitu unum, & in altitudine cubitu
 ac semissem. Mensa de lignis sethim facta, scripta

Mensa descriptio — Cap. VI

est facta defortib: scōz patrum uerbis actib: que con
 pacta: que dum nob̄ que sint aeternę quidiu beati
 tudinis: quomodo adhuc p̄ueniatur: ostendit, cubū
 p̄fecto nob̄ salutis ac uitę suggerit. haec habet lon
 gitudinē, cum p̄seuerantiā nob̄ coeptę religionis: la
 titudinē, cum amplitudinē caritatis. altitudinē, cū
 spem p̄p̄etue remuneracionis insinuat. Et bene lon
 gitudo duorum est cubitorum: quia actualis n̄ra
 conuersatio in diuab; maxime uirtutib; consistit,
 misericordia uidelicet & innocentiā. Dicente ap̄to
 iacobo: Religio ^{autē} mundā & immaculatā apud dñm patre
 hec est, uisitare pupillos ac uiduas in tribulatione eorū,
 & immaculatam se custodire ab hoc seculo. In eonāq;
 quod pupillos ac uiduas in tribulatione eorū uisitare
 p̄cipit, cuncta que ergo p̄ximos necesse habentes mi
 sericorditer agere debemus ostendit. In eo uero qđ
 immaculatos nos ab hoc seculo custodire ammonet, un
 uersū inquit; nos ipsos caste uiuere oportet, expri
 mit. quos duos cubitos bonę actionis. & dñs ipse mensę
 uerborum suorū messe declarauit, cū ait: sicut lūbi
 uñi p̄cincti, & lucerne uñe ardentes. Lūbi uidelicet
 p̄cincti, ut à contagione sc̄li huius p̄duremus immu
 nes. Lucerne uero ardentes, ut p̄ opera misericor

Iacobi 1

Luc 12

die coram dño dari fulgeamus; Nam qđ sequitur:
 et uos similes hominib; expectantib; dominũ suum
 quando reuertatur anaptus: Ad altitudinẽ eiusdẽ
 mensẽ, hoc est ad spẽ futurę rētributionis puncto.
 Quod uero mensurã unã habet cubitum in latitudine, uni-
 tate ipsius dilectionis, quã tota nob̄ testamenti ue-
 teris & noui series cõmendat, figurate denuntiat: una
 que est caritas; hoc est simplex & pura mentis p̄dictas,
 qua & dñm & proximos; & ipsos quoq; inimicos amare
 iubemur: quãuis magna distantia ac distinctione
 remotissima ipsius amoris; dñm primo loco, inimicos ul-
 timo diligere debeamus; ipsis quoq; proximis p̄diffe-
 rentia meritorũ dispar sit modus impendendus amoris.
 Sicut patriarchã iacob, cũ om̄s diligeret filios, ioseph
 tam singularis merito innocentie p̄ ceteris diligere
 scriptura teste nouimus. Vnde pulchre incanticis
 canticorum dñe eccl̄a xpo: Introdax̄ me in cellã uinaria,
 ordinauit in me caritatẽ. Porro qđ altitudo cubitũ ac
 semisẽ habebat, cubitus, eq; ac in latitudine, unitate
 ipsius spei n̄re celestis insinuat: qua expectam̄ dñm
 n̄m, quando reuertatur de celis remuneraturus seruos,
 quos uigilantes accinctis lãbis & ardentib; bonorũ operũ
 lucernis inuenerit. Nã & si p̄ diuersitate meritorum

Car. 2

multe sunt mansiones in domo patris unum tam est
 regnum celi, in quo omnes recipiuntur electi. Semisse uero
 qui superest, unum uis contemplatus, quo nulli sanctorum
 & in carne adhuc positi frui meruerunt, indicat. quibus non
 solum sperare celestia premia, uerum & uiam ex parte ui
 dendo per gustare donatum est. ut esauus & michael, esse
 nique prophetae, qui uiderunt dominum sedentem in solio glorie suae,
 circumstante caelorum exercitu: ut petrus, iacob & io
 hannes, qui clarificatum inter moysen & heliam dominum in
 sancto monte uiderunt: ut magister gentium, cui priusquam
 carnis debitum solueret, donatum est in paradiso ueritatem
 caeli rapere, & audire arcana uerba, quae nihil est homini loqui.
In his ergo & huiusmodi furnulis christi, mensa nobis tabernaculi,
 hoc est diuina scriptura, quae ecclesia sancta sine cessatione
 reficitur, super cubitum communis spei semisse in multitudine
 ne adiungit: quia superne beatitudinis praemonstrata
 illis priusquam reddita demonstrat. quae nimirum praemon
 stratio quae uis perceptam & intransitam sanctorum mentibus
 apparet, recte per dimidium cubitum & non per plenum cubitum fi
 guratur. Et in ueribus eam auro purissimo Mensae
 tabernaculi inauratur, quae est scriptura sancta sapientiae
 caelestis sensu clara resurgens: & ipsi quae condidere
 prophetae, per clarum uisum ac sermone fuerunt.

Ioan. 14

7

Esa. 6.

Matth. 17
Marc. 9
Luc. 9.

2 Cor. 12. 12

gaudia

75
" Faciesque illi labiū aureū percutū, & ipsilabio coronā
" interrasilē altam quattuor digitis. Labiū aureū
fit mense percutū: quia doctrina sacri eloqui p
mundissima nob̄ p̄dicatorū fidelium ora ministrat.
Neq; illorum locutio quidiuina nobis arcana tradider;
humane ē subulationis sermomb; ullatenus aditari
nari consentiebat: quā potius n̄ tantum nocua, sed
& ociosa hominum uerba grauius ferre ac reclud
guere curabunt. T̄ certe labiū fit aureū mense p
cutum: quia scriptura sc̄a omni ex parte sue lo
cutionis, cū recte intelligitur, claritatē nob̄ sapientis
celestis insonat. Cui in delictis labio coronae additur:
quia lingua p̄dicantiū suis auditorib; retributionē uite
p̄mittit aeternae. & bene ipsa corona quattuor digitis
alta fieri p̄cipitur: quia celsitudo nob̄ coronae p̄missis per
quattuor sc̄i euangelii libros ostenditur. T̄ quod p̄ casto
diū euangelicę fidei & operationis, ad coronam nos uite
p̄uenire oportet. Pulchre q; p̄ digitos libri designantur:
quia nimirū & tabule legis digito dī esse scripturę
referuntur. Et in euangelio dñs distinctionē legis tem
peraturus, digito scribebat in terra, dñs de adultera
quā accusabant pharisęi & scribe: si quis uirum sine pec
cato ē, primus illā lapidē mittat. Digitus autē

Ioan. 8.

di, sp̄s di intellegitur. Unde illud q̄t ^{Lucas} matheus dñm dixit Lucas 11
 se refert: si ergo indigito dñi exeo demonia: ^{Matheus dicens} Lucas quib: Matth. 12
 exponendo dix, insp̄a di. Itaq. labio m̄se aurea corona
 aurea quattuor digitis alta sup̄ ponitur: quia puris
 sima sc̄orum p̄dicatorū eloquia, sp̄e sup̄ne beaitu
 dinis expectant: que ministerio sc̄i sp̄s in quattuor
 sc̄i euangeli libris descripta continetur. Nec solū p̄di
 catores ipsi p̄mum in celis sui laboris accipiunt, Merū
 & uō omnib: sibi optemperantib: eandē ^{ure} coronā certa
 euangelice ueritatis auctoritate p̄mittunt. Bene autē
 eandē coronā in terris fieri p̄cipitur: Quia nimirum
 ad eterni retributio regni n̄ indifferēt omnib: datur: sed
 p̄qualitate accipientiū distincto diuinitus examine sin
 gulis quib: que distribuitur. Corona & enī aurea m̄sae
 dñi pura ¹⁰⁷¹ & in terris filis esse, si claritas future iustoz
 retributionis aequalis omnib: panderetur: Instat uide
 licet huius solis mundum, cuius splendore dñs indifferēt Matth. 5
 sup̄ bonos & malos facit oriri: at quia sic stella & stella 1 Corin. 15
 differt in claritate, ita erit & resurrectio mortuorū.
 Corona m̄se dñi uariis distincta sculpturis, sed c̄petent̄ or
 dinatis adposita ē. X̄na & enī uita futura omnib: est p̄
 missa iustis, sed multiformis in illa p̄ diuersitate meritorū
 gta ē singulox. Quod uero descripta prius una corona 8 8

subiungitur. & sup illum altera corona aureola. De illo
 potest pmo recte intellegi, qui generalia scripturae
 scilicet mandata spontanea uite pfectionis electione trans
 cendunt. Ideoq. speciale p ceteris fidelib. retributio
 ne uoluntarie oblationis expectant. Coronaeq. aurea
 quattuor digitis alta labio mense aureo adponitur,
 cu p euangeliu his qui mandata diuine legis custodiunt,
 uitae eterna p cipitur. Dicente dno addiuitē. Si uis ad uitā
 ingredi, serua mandata. Non homicidiū facies. Non adul
 terabis. Non facies furtū. non falsum testimoniū dices. honora
 patre tuum & matre. et diliges proximū. sicut te ipsum.
 Sed eidē coronae altera corona aureola sup ponitur, cu
 p tanus subinfertur. si uis pfectus eē, uade, uende que
 habes, & da pauperib. & habebis thesaurū in celo, & uen
 sequere me. Ad hanc coronam p tan & canticum illud
 nouum, qd enim uirgines tantū coram agno cantasse
 referuntur, qui empti sunt ex hominib. primitiae dō et
 agno. Ad hanc, qd dem secuntur agnū quocumq. abierit.
 Vel certe corona aurea labio mense dñi adponitur, Cū in
 uerbis sacre scripturae dicimus egredientes carne ani
 mas ad aeterna in celis pmiu eē recipiendas. et sup
 illā altera aureola sup additur corona, cū in eadem
 scriptura repperitur, qd eis sublimior in fine seculi

pro m...
March 19

ad iungitur
Iudaea

Apocal. 14

st mic
 Quatuor
 in quibus
 hoc ut su
 da sunt
 gelioru
 ni scri
 retur
 quia q
 feriet
 oportet
 que fu
 monu
 peiet
 talleg
 soler
 scdm
 quomodo
 popu
 in dese
 m r m
 uicel
 & flo
 Nise

te incorporū quoq; immortalū receptione seruetur. 35

¶ Quattuor quoq; circulos aureos p̄parabis, & pones eos

¶ in quattuor angulis eiusdē m̄se p̄ singulos pedes. 1°

hōc ut supra de arca exposuimus. Quā etiam hic accipien-
da sunt. Quattuor namq; circuli aurei quattuor euan-
geliorum sunt libri; per quorum fidem contigit, ut om-
nis scriptura sc̄a per mundum legeretur & intellege-
retur uniuersum. Quattuor autē pedes habet m̄sa:
quia quadriformi ratione omnis diuinorū eloquiorum
series distinguitur. In libris namq; omnib; sc̄is intueri
oportet, que ibi eterna intantur, que facta narrent,
que futura p̄nuntiantur, que agenda p̄cipiantur &
moneantur. Itē mensa tabernaculi quattuor habet
pedes: quia uerba celestis oraculi t̄ historico intellectu,
t̄ allegorico, t̄ tropologico, id est morali, t̄ certe anagogico
solent accipi. historia neque est cū res aliqua quomodo
sc̄dm litterā facta siue dicta sit, plano sermone refertur:
quomodo
populus isrl̄ egypto saluatus, tabernaculū dño fecisse
in deserto narratur. Allegoria ē, cum uerbis siue rebus
m̄sticis p̄sentia xp̄i & eccl̄ie sacram̄ta signantur: uerbis
uidelicet, ut esaias ait: egredietur uirga de radice iesse, Esa. 11
& flos de radice eius ascendet. quod est apte dicere:
Nascetur uirgo maria de stirpe dauid, & xp̄s de stirpe

eius orietur. Rebi aut, ut populus de egyptia seruitute p
 sanguine agni saluatus, eccliam significat passione xpi ad
 monica liberata dominatione. Tropologica, idest moralis
 locutio ad institutione & correctione morum, siue apertis
 seu figuratis, plura sermonib respicit. Apertis uidelicet, ut
 iohannes ammonet discip: filioli mei, n diligam uerbo
 nec lingua, sed opere & ueritate. Figuratis uero, ut sa
 lomoni ait: Omni tempore sint uestimenta tua candida,
 & oleu decapite tuo n deficiat. Quod e apte dicere. Omne
 sint opera tua mundicia, & caritas decorde tuo n deficiat.

1. ioh. 3

Ecc. 9

Anagoge, idest ad superiora ducens locutio est, que de pmiis
 futuris, & ea que in celis est uitae futura siue mysticis seu apertis
 sermonib disputat. Apertis scilicet, ut beati mundo corde,
 qm ipsi dm uidebunt. Mysticis uero, ut beati qui lauant
 stolas suas, ut sit potestas illis in ligno uitae, & p portas
 intrent in ciuitate. Quod e p aent dicere: Beati qui mun
 dant cogitationes & actus, ut potestate habeant uidendi dm
 xpm, qui ait: Ego sum uia & ueritas & uita. & p doctrina
 atq exempla pcedentiu patru intrent in regnu celoru.

Matth. 5

Apor. 22

1. ioh. 14

Subter coronam erunt circuli aurei, ^{et imitacionis} ueteres p
 eos, ut possit mensa portari. Ipsos quoq ueteres facies de
 lignis sethim, & circula dubis auro ad subuehenda mensa.
 Apte subter coronam erunt circuli: quia libris sci euangelii

y

subter coronam
 abis speram
 ueteres ad sub
 facti eloqui
 sui necesse
 ueteres ad fid
 omne sue t
 aliud uer
 nib, qui c
 doceant: q
 que mecum
 quasi totum
 ueteres por
 ueteres in
 ueteres u
 tu. Mar
 capite
 uenerit
 Alii dicit
 dicit uer
 inquit ad
 ueteres om
 ueteres p

Veteres
 dicitur

in hac uita utimur. Coronam uero uite supne futuram in
 celis speramus. p quos uidelicet circulos immittuntur
 uoces ad subuicendum mensum: quia doctores sci ut uerb
 sacri eloqui corda audientium reficiant, ipsi p omnia mte
 sua necesse e in euangelica lectione fixa teneant, quae
 tenus ad fide sensumq. illius omne interpretationis ac doe
 trinae suae intentione dirigunt: currentesq. seculo nequid
 aliud agendum, sperandum amandū ue in scripturis om
 nib. quae quod in quattuor euangeli libris inuenitur,
 doceant. qui dū uniuersa scripturaru eloquia ad eam
 quae in euangelis scripta est fidem ac dilectione referunt,
 quasi totam dñi mensam cum panibus ac uasis ipsius in quattuor

circulis portant. Parabis & tabula ac fialus, & tribula. **JVII**

& ceteros. In quibus offerenda sunt libamina ex auro puris
 simo. Uaria uasa quo ad offerenda libamina sunt fac
 ta, ut sunt distinctiones eloquii diuini, p dispersam
 capacitatem audientium. Non enim una est q. omnibus potest
 euenire doctrina: Alit nāq. sapientes, aliter insipientes;
 Alit diuites, alit pauperes, aliter sani, alit infirmi, alit senes,
 aliter iuuenes, alit uiri, aliter feminae, alit celibes, aliter
 coniugati, alit plures, alit subditi docendi sunt. Quae tam
 uasa omnia ad mensam tabernaculi, omnia ad offerenda liba
 mina pertinent: quia quaecūq. prudens doctor diuersa

Vasorum mensae, et panum propositus
 designatio. **cap. vi**

p diuersitate audientiu loquitur, uniuersa In regula
 sacre scripture repperiuntur. atq. ad offerenda dno
 uota bonoru operum corde excitant auditoru, que uideli
 ce oportuna diuersitas se p dicationis ipsius dno ore de
 signabatur cu diceret: Quis putas e fidelis dispensator
 & prudens, que constituit dno sup familiam suam, ut det illis
 in tempore tritici mensuram? Mensuram quippe tritici con
 seruus dat in tempore fidelis dispensator & prudens; quando
 discretus uerbi minister, si solu tempus oportunu indicendo
 obseruat uerum & iustitiam qualitatem sensumq. auditoru diligent ex
 quirat, & iuxta distantiam huiusmodi sui sermonis temperat.

Math. 24

Et ponet sup mensam panes p positionis in conspectu meo semp.
 Panes p positionis sup mensam positi semp, doctores sunt spiruales,
 qui In lege dno die ac nocte meditantur, cunctas eccliam in trian
 tib. refectione uerbi celestis offerunt. qui recte p positionis
 panes uocantur: quia In ppatulo semp ee debet uniuersis fi
 delibus sermo salutis. Neq; unquam In ecclia de ee oportet nisi
 auditorib. uerbu solacii. Quod dno p pones ueritatis mundo
 pponens, in conspectu suo semp apparere, & usq. ad fine seti
 his qui esuriunt & sitiunt iustitiam, incessanter abundare uoluit.
 De his panibus In leuitico plenus quot & quales faciendū, ut quo
 modo ponendi fuerint. Dicente dno ad moysen: accipies quoq;
 simila, & coques ex ea duodecim panes, qui singuli habeant duas

Leuit. 24

decimas. quorū senos alteriussecus sup mensū purissimū corū dñi
 stitues. & pones sup eos tūc lucidissimū, ut sit panis inmoni
 mēcū oblationis dñi. p̄ singula sabbata mutabunt corū dñi
 suscepta a filiis isrl̄ foedere sempiterno. Eruntq; aaron & filioꝝ
 eius, ut comedunt eos in loco sc̄o. Ubi manifeste in primis ipso
 dñi numero purū xii apostolorū forma p̄ monstratur, quos
 apprens in carne dñs primos elegit, quos ministerio cibū uite
 cunctis gentib; daret. Deniq; esurientib; in deserto turbis, dic
 eas dē discipulis suis, n̄ris uidelicet aptis. Dicit illis uos manducare.
 & saturatis de quinq; panib; quinq; milib; hominū, ipsi colle
 gerunt duodecim ^{de} cophinos frugūtorū. Quia nimirū aptoꝝ & a
 postolicorū uirorū est, ea que turbe nequeunt scripturā su
 quōnta capere. Duodecim ergo panes in mensa tabernaculi,
 duodecim sunt apti, & om̄s doctrine illorū sequaces in ecta.
 Qui quō usq; ad consumationē sc̄li populū dī alimonis uerbi
 reficere n̄ desinunt, panes xii p̄ positionis nūquam de
 mensa dñi recedunt. E bene idem panes n̄ de qualib; &
 farina, sed de similia fieri iubentur; quia nimirum
 quicūq; alius uerbū uite ministrant, primo ipsos necesse
 est uirtutū frugib; operū dare, quatenus ea que p̄ di
 cando ammonēt, & iam faciendū cōmendant. ē figurati
 exemplis illius qui de semetipso ait: Nisi granū frum̄ti
 cadens in terrā mortuū fuerit, ipsum solum manet.

Matth 5
 Luc 9
 Iohn 6

10

Iohn 12

Bene & licet idem panes semel intrinsecus super mensam statim
 percipiuntur; propter concordiam scilicet caritatis & societatis.
 Nam dominus binos ad predicandum discipulos misisse prohibetur; si
 gaudet insinuans, quia sancti doctores nunquam ab invicem
 timore assertionis veritatis; tunc effectu dilectionis discrepant.
 Quod autem ^{sup panes} tunc lucidissimum ponitur; virtutem orationis designat;
 qua idem doctores sue ministerium predicationis, simul &
 orationem operis domino committunt. Nam per tunc orationem de-
 signari testatur psalmista, qui dicit: Dirigatur oratio
 mea sicut incensum in conspectu tuo. Et tunc lucidissimum
 super panes ponitur in monumentum oblationis domini, quando
 pro sanctorum actioni ac doctrine oratio pura super additur;
 quo per hec utraque rite sociata, semper memoriam sacre obla-
 tionis in conspectu summi arbitris appareat. Bene autem
 per singula sabbata panes coram domino mutari mandantur:
 Panes namque, qui per se operandi in mensa domini fuerunt positi,
 sabbato nobis mutantur, cum doctores qui per se ecclesie completo
 tempore sui sancti labores, & terra in celis quidem remunerantur,
 & alios pro se in idem opus laborandi in verbo, sub eiusdem
 spe retributionis relinquunt; sicut fit ut mensa domini nunquam
 panis inops remaneat. Verum mox uno sublato pane, alius
 loco eius substituitur. Dum succedentibus sibi per ordine
 ministris verbi, nunquam ecclesie defunt qui apostolice

ps 140

I
 sue fidem pietatis, seu munditiā actionis, &
 uerbis ostendant & ficti si semp manente pulcherrime
 illa sententia: qua balaude eiusdē scē ecclae dicitur:
 Ppccatib. tuis nati sunt tibi filii: cōstitues eos principes
 sup omēm terrā. quasi alius uerbis tabernaculo dñi dice
 retur: ppccatib. tuis uetustis: parati sunt tibi noui con
 stitues eos in refectionē cordū spiritalē fidelib. tuo orbi
 terrarū. panes ergo ppccatib. mutabuntur, mensū semp
 eadē in tabernaculo stabat: quia abeunt & ueniunt docto
 res uerbis, alijsq. cedentib. succedunt suo in ordine alii:
 Scriptura autē sacra nullis abolenda pccatū temporib. est, ut
 usq. dū in fine mundi apparet dñs: nec scriptura futura,
 nec in pccatib. eorū opus habemus, impleta illa exoptatissi
 ma pmissa dñi, qua dicit: Et nō docebit unusquisq. proximi
 suū, & unusquisq. fr̄m suū dicit: Cognosce dñm: quo omēs
 scient me, a minore usq. ad maiore eorū. Coquebantur
 autē panes ante sabbatū, ut iosephus scribit, duo, duo diui
 si ante sabbatū, & sabbato mane oblata sup sacra m̄scen
 ponebantur: sem ad alter utros conuersi, duab. pateris au
 reis suppositis, tūre plenis, que pmanebant ad alud sab
 batū, & tūc pillis alii deportabantur: illi uero sacer
 dotib. exhibebantur: & tūc incenso in igne sacro, in
 quo om̄a holocausta fiebant, aliud tūc sup alios panes

p̄ 44

prophetia
Hier. 31Ioseph. antiq.
lib. 3 cap. 15.

tibi

adhibebatur. quodq; in _____ libro regū scriptum est,
quia dauid tabernaculū ingressus, panes scōs a sacer-
dotib. accepit, sabbato manefactum est. Uenit enī
ad tabnaculū illa hora. qua panes septimane p̄cedentis
sublati erant de mensa dñi, ut ponerentur panes noui,
qui pridie fuerant cocti. sicq; panes scōs accepit, ut ne
ad momentū quidē horę mensa dñi sine pane maneret.
Vnde sollertius adhuc considerare libet, q̄ panes p̄ sin-
gula sabbata mutari luberant. Namq; ita mutabānt,
ut singuli eorum & sabbato inponerentur in mensam,
& sabbato rursus ablati in esū p̄ficerent sacerdotū:
Et sex quidē dieb. operū in mensa p̄posita apparerent, sed
in die sabbati, id est requie inpositi in mensa, rursusq;
die altero sabbati de mensa sublati. In cuius ordine po-
sitionis quid nob̄ aliud mystice intellegendū est, nisi
qđ sc̄i doctores, unmo om̄s iusti, & post opera bona, quib.
impecta claruer̄, ad requiē p̄ueniūt, & ut bona delectent
operari, spe future quietis ac beatitudinis accenduntur.
Inponerentur ergo panes sabbato in mensa dñi, eamq; in
tentione ponentiū, ut transacto sabbato ibidē p̄ sex dies
operandi manerent; his quoq; transmissis altero
sup ueniente sabbato, in refectiōe summ̄ sacerdotis
& filiorū eius consumerētur: quia nimirū in primordio

nob̄ dō deuotę conuersationis accipienda requies & uita
 eterna pmittitur, ea tam̄ condicione, ut labores & opera
 bona uite temporalis ad eā pertinere debeamus. Quia autē
 ratione hoc quod summus sacerdos & filii eius panes p
 positiones comedebant, ad ingressum uite celestis perti
 neat, in expositione uersiculi sequentis aptius suo loco di
 cetur. Suscipiebantur autē panes idē à filiis isrl̄, quia de
 coetu spiritaliū dī famulorū elegi atq; ordinari debent,
 qui gradū sacerdoti & doctrinę subeant. quodq; in con
 clusione subiungitur, eruntq; aaron & filiorū eius duob.
 modis accipi p̄misteriū potest. Comedit namq; aaron
 cū filiis suis panes sc̄os de mensa tabernaculi subiectos, cū
 summus pontifex n̄r raptos de hac uita electos suos in
 augmentū corporis sui, quod ē in celis, hoc ē summe illius
 electorum multitudinis introducit. Tercio erunt panes
 sc̄i aaron & filiorū ei, cū p̄sules quicq; & subiecti illis in dño
 populi exemplis patrū p̄cedentiū ad uitā nutriuntur. 12

Facies & candelabrū ductile de auro purissimo. Candelabrū
 tabernaculi, sicut & mensa, uniuersalē p̄sentis temporis eccliam
 designat. Ideo nāq; fante uelū intra quo^d arca testam̄ti po
 sita ē. quia nec dī ad uisionem in celis sui redemptoris me
 ruit huiusmodi. sed mensa ē, quia his qui esuriunt & si
 tiunt iustitiā, uictū cottidie celestie, ne huiusmodi.

VIII.

dificiant, Inpendit. Candelabrum ē. quia iter lucis erran-
 tib. ostendit. Mensa pariter & candelabrū est: quia scīs
 edocta litteris, & omnā esurientē satiare bonus, & sedentib.
 intenebris atq. umbra mortis lucernā uerbi subministrare
 didicit. Cui lucernę dū sese humiliē subiēcit ad agenda
 uidelicet que dī sermo p̄cipit, a suis se uoluptatib. cohibens,
 ad speranda ac diligenda que p̄misit, a uisibilib. se gaudis
 sustollens, quasi candelabrū eius efficitur. quia suis p̄ om̄a
 uoluntatib. imperium celeste p̄ponit, se seq. humilians cla-
 ritatē uerbi dī om̄ib. & p̄dicando & faciendo p̄monstrat.

§ Hastile eius, calamos, sciphos & sperulas acilię ex illo p̄cedentiū.
 Hastile candelabri ipse qui ē caput ecclē, mediator dī & ho-
 minū homo xp̄s ih̄s, debet intellegi. Decuius corpore, quod
 nos sumus, quasi decalaminis ex hastilē p̄cedentib. dīe apl̄s:
 ex quo totū corpus p̄conexus & cūiunctiones subministratū
 & constructū, crescit in augmentū dī. quia nimirum om̄p̄s d̄s
 redemptor n̄r, qui h̄se quo p̄ficiat n̄ habet, adhuc p̄ mem-
 bra sua cotidie augmentū habet. Calami ergo p̄cedentes
 de hastib. p̄dicatores sunt, qui instituti à dño dulcē sonū
 in mundo edider̄, uidelicet canticū nouū. Calami sunt om̄s
 ecclē filii, qui dicente sibi p̄pheta: Cantate dño canticū nouū,
 laus eius ab extremis terre, libent̄ obtemperant resonantes
 laudē dño ac dicentes: & direx̄ gressus meos, & inmisit in

Coloss 2

ps 32

ps 39

os meū canticum nouū hⁱ rⁱmnū dō n^ro. Quia uero scyphi
 uino repleri solent, Nimmerito p^r eos mentes audientium
 designantur, qui aduocē p^rdicantū uino scientie replent.
 Et quō eodē uino interne dilectionis inebriata corda fide
 liū, infatigabili desiderio ad d^m tendunt, recte incande
 labro post scyphos s^perule fiunt: s^pera enī ex omni parte
 uoluntur: quia nimirū mentes electorum nec aduersita
 tib^{us} seculi ullis retineri, nec p^rspicitatib^{us} possunt corrumpi,
 qui in omnib^{us} que occurrunt, ad d^m p^rscā desideria p^rficiant.
 Et bene post calamos, scyphos & s^perulas incandelabro lilia
 deformantur: quia p^r gratiā p^rdicacionis, p^r debriationē
 potus sp^ritalis, post irrevocabile s^ce operationis p^rcursum,
 illa uirens patria sequitur, que animab^{us} s^cis, id est florib^{us}.
 uernat eternis. **S**ex calami egredientur de laterib^{us}, tres
 ex uno latere, & tres ex altero. Constat quidem numerum
 senariū, in quo factus est mundus, operū p^rfectionē designare.
 sed quā ita positus ē in descriptione calamorum, ut in bis ternos
 diuidatur, magis de ternario dicendū. Tres namq^{ue} calami de
 uno latere hastilib^{us}, & tres egrediuntur de altero: quia fuer^{unt}
 doctores ante aduentū dⁿi in carne, qui fidē s^ce trinitatis
 mystica uoce designarent, & quantū rudes adhuc capere
 poterant, p^rdicarent. Unde ē illud psalmiste. Verbo dⁿi
 celi firmati sunt, & sp^ru oris eius omnis uirtus eorū. Nomine

12

722

p^r 32

& unum dñi patrem, Nomine uerbi filiū, spm uero sem ipso
suo nomine spm oris ei appellat. Cuius uidelicet scē trim
tatis unā esse. potentia, uoluntate & operationē designat,
cū & celos uerbo dñi, & omnē uirtutē corū spū oris eius eē
firmatā asseuerat. Sunt modò doctores, qui eandē fidem
scē trinitatis aperte p̄dicent, Ita ut om̄s qui ad xp̄m p̄
tinent, eadē debeant fide consecrari. Dicente aplis dño.

Matth. 28

Euntes ergo docete om̄s gentes, baptizātes eos in nomine
patris, & filii, & sp̄s sc̄i. Unde & paulus p̄ fidelib. orans,

2. Corin. 13

eosq; in fide accepta confortari desiderans, ait. Gratia dñi nr̄i
ih̄u xp̄i, & caritas dī, & cōmunicatio sp̄s sc̄i cum omnib. uob.

Itē tres calami ex uno latere candelabri, & tres p̄deunt ex al
tero: quia & ante & post incarnationē dominicā terni fu
ere gradus corū qui fideliter in eccl̄ia dño seruirent, coniu
gatorū uidelicet, cōtinentium & rectorum: quorum distan
tiam hiezechiel p̄pheta mystice describit, cum uemente

Ezech. 14

plagarū articulo tres tantummodo uiros, noe uidelicet,
daniel & iob, liberandos eē p̄dixit. In noe namque, qui
arcam in undis rexit, prepositos ecclesie. In danihele, qui
in caula regie continentis uiuere studuit, continentes
sue uirgines. In iob, qui in coniugali uita positus, mirandū
cunctis exemplar patientie p̄buit, bonorum uitam
coniugatorum ostendit. Item eorundem in nouo testa

mento distantia dñs subfigure insinuat eorum, qui in lecto, Matth. 24
Luc. 17
 In agro: immola repperiendi sint Indie iudicium. Equib; sin-
 gulos adsumendos, & singulos dicit esse relinquendos. Nā
 q; in lecto quies continentium, In agricultura industria p̄
 dicantium; In giro mole labor exprimitur conjugatorum.
 & quia In omnib; his gradib; quidam eligendi, quidā uero
 sunt repbandi, recte de singulis dicitur: quia unus de
 duob; adsumetur, & alter relinquetur. Quia uero In parte
 electorum sublimius est meritum p̄dicantium, quā meox
 qui solummodo continentie, & n̄ etiam operi doctrine stu-
 dent; Item sublimior continentium quā conjugatorū
 conuersatio: recte supremi calami, qui hinc & inde de
 hastili procedebant, eos qui In utroq; testam̄to Interuir-
 tutes alius doctrine studis sese subdidere designant;
 Recte inferiores calami, qui eq; ex utroq; hastilis latere
 p̄deunt, uitam continentium dō deuotam; Recte infimi ca-
 lami, & ipsi ex eodem unius candelabri stipite orti, bonorū
 uitam conjugatorum In utriusq; testamenti tempore uni
 eidemq; dño fideliter seruentem typice demonstrant;
 Diuersis ergo locis calami p̄cedunt de hastili, qui tam om̄s
 suoq; loco & ordine reflexi In altum, ad unam p̄ueniunt
 summitatem, quatenus aequalē supra se positionem
 lucernarum ualeant conseruare; Quia nimirum electi

& si meritorum sunt gradibus discreti, una sunt fide uerita-
 tis imbuti, ad unam in eglis lucem eterne ueritatis puen-
 tury. Et quanto quisq; altius in hac uita xpo adherere cu-
 rauerat, tanto uicior in illa uita eius uisione fruitur.
 Ita ut de quibusdam p magne merito uirtutis dicatur. Huius sunt
 qui sequuntur agnum quocumq; abierit. De quibus paulo
 ante quasi de proximis candelabro calamus pmissum e:
 et cantabant quasi canticum nouum ante sedem. Quate-
 quattuor animalia & seniores. Ubi ostenditur quod omnes
 sci p plures superne illius ciuitatis canticum leticie noui
 dno cantant. Sed illi pre ceteris ibi specialis gaudio carmi-
 nis sublimantur, qui hic generalem uitam fidelium pri-
 uilegio sacre uirginitatis transenderunt. Tres serphi
 quasi in uicis modum p calamos singulos, speruleq;
 simul & lilium, & tres similiter serphi instar nucis in
 calamo altero, speruleq; & lilium. hoc erit opus seccala-
 morum, qui pducendi sunt de castili. Nunc in figura p
 sentis ecclie pom solere testatur salomon. Qui ex perfora-
 doctorum fidelium loquitur. discendi dies in canticis can-
 ticorum, ad hortum nucum ut uiderem pomu conuallis.
 Sicut enim nux dulcem quidem habet fructum interius,
 sed non hunc ostendere foris, nisi fracta teste duritia,
 potest: sic iustorum uita presens. Ita sua uirtutem gratiae

Apocal. 14.

Ibidem.

»

»

»

»

»

Cant. 5.

spiritalis intimo corde conseruet, lathace a proximo quanta
 sit, nullatenus valeat perspicere, donec soluto corporis do-
 micilio libere se anime ipsorum alter utrum in celesti luce
 conspiciant, & quanta singule gratia scilicet spiritus fulgeant,
 quantum unaqueque diligatur ab altera, nulli prorsus rema-
 neat occultum. sicutque serphi in candelabro ad hunc modum,
 cum quilibet electi uino sapientie repleti desiderantes ad
 exemplum sese informare satagunt precedentium iustorum,
 quos magna inuisibilium bonorum dulcedine ac dilectio-
 ne plenos esse nouerunt. Quod autem per singulos calamos tres
 fuisse serphi, sperule & lilia, significat ternas temporum
 differentias: quibus electi & ante incarnationem dominicam
 & postea deo deuote uixerunt. Fuerunt etenim iusti ante
 legem, fuerunt sub lege, fuerunt temporibus prophetarum.
 Item post ascensionem dominicam congregata est ecclesia
 primitiua de israel. congregatur nunc ecclesia de gentibus:
 congreganda est in fine mundi dereliquis israel. habebat
 ergo calamus primus in uno latere tres serphos, sperulas
 & lilia: quia in parte doctorum ante incarnationem domini
 erant tres ordines eorum, qui haustum gratie celestis quasi serphi
 sitient, in uiam domini promptissime quasi sperule currebant,
 superne donum retributionis quasi candorem liliorum odo-
 remque gaudenter expectarent: id est ante legem, sub lege,

25
25
sub prophetis. Secundus calamus & ipse habebat tres serphos,
serphulas & libia: quia continentes illius temporis aeq.
tres ordines scōrum in p̄fata distinctione temporum ha-
bebant, potum sp̄italem desiderantes, uicem mandatorum
dñi currentes: & celestia p̄mua prestolantes. Tertius
similiter calamus tres serphos & serphulas tria habebat
libia: quia multi erant coniugati ante legem, multi sub
lege, multi in dieb. prophetarum. qui uerbum dñi audire,
qui uiam eius currere, qui bonorum p̄mia operum ab
ipso expectare gauderent. Item ex alio latere hastilis
& primus calamus, & secundus, & tertius, tres serphos
& serphulas, tria quoq. libia habebat. Quia in nouo quoq.
testamento & indoctorib. & incontinentib. & inconiugatis
dō deuotis tres fuere ordines temporum distantium, hoc
est in primitiua eccl̄a de isrl̄, in n̄ra electione de gentib.,
in ultima collectione reliquiarum isrl̄: qui uniuersi suo
quiq. tempore uerbo uite debrari, in uiam pacis properare,
candorem perpetuae lucis uidere desiderarent.

- » In ipso autē candelabro erunt quattuor serphi in uicis modum,
» serphuleq. p̄ singulos, & libia. serphule sub duob. calamis p̄ tria
» loca, qui simul sex sunt, p̄cedentes de hastili uno.

Diximus ipsū candelabrum, idē sc̄iptem candelabri mediū, de
quo calami p̄cedebant, dñm saluatorem designare. De

cuius gratia iusti quicquid boni habent acceperunt.
 Unde ipse in euangelio cum dixisset discipulis: Ego sum Ioh. 15
 uos, uos palmites. continuo subiunxit: sicut palmes
 non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit
 in uita: sic nec uos, nisi in me manseritis. quasi alius
 uerbis diceret: ego sum candelabrum, & uos calami
 mei: sicut calamus non potest se erigere ad subportan-
 dam lucernam, nisi fixus manserit in stipite cande-
 labri: sic nec uos, nisi in me manseritis, lucem ueritatis
 & fidei in uobis ferre ualdebis. In quo nimirum can-
 delabro quattuor serphi sunt facti: quia in quattuor
 libris scilicet euangelii, qui de domino sunt conscripti, gustum
 uini noui, hoc est doctrine celestis inuenimus: quia
 non utres ueteres, hoc est mentes terrenas adhuc desi-
 deratis inherentes, seclitanti in nouitate per spiritum gratie
 corda fidelium capere queunt. sunt per singulos serphos
 spiritalis simul & uita deformata: quia idem dominus
 qui poculum nobis sapientie spiritualis propinauit, cursum
 quoque per operationis inoffensum ac promptum & hu-
 bendum nobis ostendit, & ut habere possimus ipse
 donabit: & ne in uacuum curremus, claritate nobis
 patris celestis, ad quem intenderemus, promisit,
 & huius nobis aditum sua gratia patefecit. Terte

76
quia sub duob; calamis p̄ tria loca serphi, sperule
& lilia fieri mandantur; Possumus hec ita mystice
Interpretari: quia trib; fidelium gradib; de quib; sepius
diximus; coniugatorum scilicet, continentium & vir-
ginum, & doctrinam ueritatis aperuit, & cursum
boni operis imperauit, & hereditatis semp̄ inmarcessi-
bilis atque incorrupte benedictionem pmisit atq; do-
nauit. Et apte serphi, sperule & lilia candelabri non
sup̄ calamos, sed subcalamis eē iubentur: quia corda
p̄dicantiū, immo omniū electorum, ne ad infima delubi
possint, donis, mercedis & p̄missionibus dominicis sus-
tentantur; atq; ad amanda & querenda ad celestia sub-
leuantur. hinc & uerum scā ecclā, uidelicet sponsā xpi,
de ipso gloriatur dñs: leua eius sub capite meo, & dexte-
ra illius amplexabitur me. Leua quippe sponsi sub ca-
pite eposita sponsę: quia temporalib; beneficis dñs
m̄tes fidelium a terrenis uoluptatib; & concupiscentiis
segregans, ad speranda ac desideranda p̄petua bona
erigit. et dextera illius amplexabitur eum, quia of-
fensa diuine maiestatis eius uisio illū sine fine glorificat.
Apte serphi, sperule & lilia sub duob; sunt calamis: quia
in utroq; testam̄to fidelib;, quacumq; ceremonis destina-
tib;, eadē deuotio dño seruendi mandata, eadē ē glori-

Capitulum 2

regni celestis conseruata. Quartus autē serphus, spherula
 & librum, que supra calamos om̄s sc̄dm̄ iuxta summi-
 tatem fuere candelabri ipsius, pprie addn̄m p̄tinē
 saluatorem: qui n̄ solum electis suis uirtutū scientiā,
 operationem & remunerationē tribuit, uerū & iā in
 se ipso idem homo xp̄s figuram ostendens serphi, cū
 se plenum sp̄u sc̄o declarauit: formam p̄tendit sper̄e,
 cum apparetis in mundo absq; ullo circum strepentū
 rerum obstaculo. Exultauit ut gigas adcurrēdā p̄ 18
 uiam: speciem monstrauit lilii, cum resurgens a mor-
 tuis, atq; ad celos ascendens, clarificatus ē tā claritate Ican. 17
 quā habuit priusquā mundus ^{esse} apud peccatē. Et recte
 hic serphus, spherula & librum calamus altior eminebat:
 quia nimirum dona que mediatoris d̄i & hominū
 homini ih̄u xp̄o d̄s pater contulit, omnē humanę
 capacitatis modū transcendunt. unicuiq; enim n̄r̄m Eph. 4
 data est gr̄a sc̄dm̄ mensuram donationis xp̄i. In ipso
 autē xp̄o, sicut capt̄s ait, habitat omnis plenitudo diu-
 nitatis corporaliter. Bene cū sequitur. Et sper̄e
 igitur & calami ex ipso erunt uniuersa ductilia de au-
 ro purissimo. Omne enim opus candelabri, hoc ē & stipes
 medius, & calami ex ipso p̄cedentes, cum omni suo ornatu,
 de auro fiunt: quia & d̄s ipse specialiter in uniuersū a pec-

cato, atq; operib; iusticie p̄oma p̄clarus in mundo apparuit
 & eandem innocentiam atq; iusticiā membra eius in hac
 inter un. uita, quantum uident, imitantur: In futuro aū
 ueraciter ipsi adherendo p̄ficiunt. Quippe idem aurū duc
 tile fuit: ductile namq; feriendo, p̄ducitur: quia & redemp
 tor n̄r, qui ex conceptione & natiuitate p̄fectus d̄s & homo
 extitit, passionum dolores p̄tulit, ac sic ad resurrectionis
 gl̄iam peruenit: Quis qui uolunt pie uiuere
 in illo, p̄secutionē patiuntur: Qui & ipsi quibus me
 tallum feriendo dilatactum, p̄ passionis contumelia, sua
 immortalitatis gratiam p̄ficiunt. Unde & in p̄fabris
 quarto, qui in scribitur: In carminib;, quib; h̄m̄stias
 fidei calcans dicit ecclesia suo redemptori: In tribu
 latione dilatast me. ac sic aurum ductile suo artifi
 cicer &: In percussione fabrilī amplificasti me, & ma
 iorem tundendo mihi p̄fectum dedisti.

2. Timothei 3

ca. lamiaribus

VIII » Facies & lucernas septem, & pones eas sup candelabrū,
 » ut luceant ex aduerso. Lucerne septem, septem
 sunt dona sp̄s sc̄i: que & a p̄dn̄o ac redemptore
 n̄ro cuncta semp miser̄, & in membris eius, hoc
 ē omnib; electis, p̄ eius uoluntate distributa sunt.
 Ponuntur ergo lucerne septem sup candelabrum:
 quia sup redemptorē n̄r̄m primogenitū de radice

esse requirunt sp̄s sapientie & intellectus, sp̄s consilii Esa. 11
 & fortitudinis, sp̄s scientie & pietatis. & impleunt eū
 sp̄s amoris dñi. Et sicut idem ipse p̄ eandem loquitur
 p̄phetam: sp̄s dñi sup̄ me, coegit uixerit dñi me. Esa. 61
 Quod autē dicitur, ut luceant ex aduerso: hoc est qđ
 propheta subsequenter adiecit: Ad aduertendum
 mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, &
 p̄dicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionē,
 ut predicarem comum placabilem dñi, & diem ult
 onis dō nr̄o. Lucerne namq; candelabri lucebant
 ex aduerso, & tabernaculum dñi illustrabant, Cum dñs
 plenus existens gratia & ueritate, nob̄ omnib; deple
 nitudine sua tribuit, & gratiam p̄ gratiam. Iuan. 1.
 Cum mansuetis & pauperib; sp̄u, uerbum euangelii com
 misit; Cum paenitentib; medelam indulgentie con
 tulit; Cum nunc tempus placendi dñō, futurum uero
 esse diem uniuersalis iudicii declarauit. iiii
 huic lucernarum numero & positioni, quod in apo
 calypsi dicit iohannes: & uidi, & ecce in medio throni Apoc. 5
 & quattuor annulorum, et in medio seniorum agnū
 stantem tanquam occisum, habentem cornua
 septem, & oculos septem, qui sunt septem sp̄s dñi missi
 in omnem terram. Si enim septem cornua sibi,

siue septem oculi agni, septem dona sc̄i sp̄s insinuare pos-
 sunt: quare non eadem & uiam in lucernę candelabri
 merito designare credentur: Immo sic in cornibus &
 oculis recte signatur propter omnipotentiam uirtutis,
 quę cuncta perspicit: Ita & uiam sp̄s idem septiformis apte
 per figuram lucernarum exprimitur, propter lucem gra-
 tiae, quę in nocte huius sc̄i tenebris n̄re cecitatis inlus-
 trat. Ubi & apte subiungitur:

regit, & plenitu-
 dinem scientię,
 quę cuncta

Vnde

» **E**munctoria quoq; & ubi quę enuncta sunt extinguntur,
 » fient de uero purissimo. Sunt & enim quedam inscrip-
 turis diuinis ita p̄cepta, quę per p̄dulo uirę & in hac
 uitā & in futura semper obseruari debent, ut est illud:
 Non habebis deos alienos coram me. & diliges d̄m d̄m
 tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
 uirtute: & diliges proximum tuū sicut te ipsum.
 Sunt alia quę toto huius uitę tempore obseruanda
 mercedem iubentur, sed in futura uitā, siue obseruationis & eternā
 p̄cipiunt, ut est illud euangelii: facite uobis amicos de mam-
 mona iniquitatis, ut & ipsi recipiant uos in eternis taber-
 nacula. Hic enim ad tempus elemosinę faciendę, ibi
 per p̄dulo elemosinarum ēstructus recipiendus. Sunt
 item alia quę tempore ueteris testamenti diligent̄
 iubente d̄no seruata. Nūc coruscante per hęc euangelio.

Exo. 20
 Matth. 22
 Luc. 10.

mercedem
 Luc. 16

non iuxta litteram, sed iuxta sensum mysticum in ecclesia
 iubentur observari: ut est custodia sabbati, ut ritus hos-
 tiarum, & sanguis agni paschalis, ceteraq; huiusmodi,
 quae suo quidem tempore sollemniter custoditae à populo dī,
 quibus lucina in lucernis candelabri ardebant, in fuscis oleo
 p̄dicationis & incensae igne verbi celestis: Cum vero ab apos-
 tolicis atq; apostolicis viris p̄dicabatur, his & huiusmodi
 observationibus finem dñō inpositum, cunctaq; exspirant
 magis in ecclesia, quā iuxta litterā eē servanda: Quib; eman-
 gebantur lucina candelabri, ut reparatae melius luce-
 rent, quia sublimius intellectae p̄ sp̄m s̄c̄e ecclesiae lucem
 doctrinae salutariae p̄bebant: De qua reparatione lu-
 cernarum tabernaculi, hoc est scripturarum divina-
 rum intellegentiae, sublimi ore p̄mittit in leuitico dñs suo
 populo dicens: Multiplicabimini, & firmabo pactum meum
 uobiscum. Comedatis uetustissimae ueterum, & ueteru no-
 uis sup̄uenientib; p̄ciatis: Multiplicastis quippe filius
 est, confirmatum est cum eis pactum dī, cum & cū gentib;
 ad fidem uocatis noui gratia testamenti in cordib; electoꝝ
 firmo radice plantata est. Comedimusq; uetustissimae
 ueterum, cum in uoluntate uetus, quod ab initio datum est ge-
 neri humano, dulci cordis memoria retinemus: diligen-
 tes dñm dñm nr̄m ex toto corde nr̄o, tota anima, tota

Leuit. 26

virtute; & proximum acinquam nos ipsos. & uetera
nouis superuenientib; precimus, cum typica legis moſaice
ſtatuta iuxta litteram ſeruari ceſſemus: ſed eadem ipſa
gracius intellecta p̄ ſp̄m̄ in noua in ſp̄m̄ regni celeſtis
corde cuſtodimus, iuxta illud apoſtoli: Si qua ergo in xpo
noua creata, uetera tranſierunt, ecce facta ſunt noua.
Et in apocalypſi. & dixit qui ſedebat in throno: ecce facio
omnia noua. Emunctoria autem quib; haec agebantur;
ipſa ſunt uerba ſacri eloqui, quib; manifeſte designatur
litteram legis. In plurimis ſoluendum, & ſp̄m̄ ſp̄m̄ ſolum
modo ſenſu eſſe ſeruandum. Equibus eſt illud in actib;
apoſtolorū, ubi prohibita ſunt credentes ex gentib; circum
cidi, & ubiq; ceremonias hiſtoriarum legulū euangeliſe
graciae ſunt obediſe p̄cepta. & quod apoſtoli ad he
breos exponens uerſiculum pſalmi, cat; ſuperius dicens:
Quia hoſtias & oblationes & holocauſtomia & pro peccato
noluſti, nec placata ſunt tibi quae ſecūm legem offeruntur;
tunc dixi: ecce uenio, ut faciam dī uoluntatem tuam; Aufer
primum, ut ſequens ſtatuat. In qua uoluntate ſcificati ſunt
p̄ oblationem corporis xpi ihū. Emunctoria ergo & ubi
ubi quae emuncta ſunt extinguntur, ſunt de uero puri
ſimo: quia & diuina ſunt uerba, quib; ceſſatio cerimo
niarum legulūm p̄dicatur. & di gratia ſunt h̄luſtrata.

2 Corin. 5

Apocal. 21

Heb. 10

eorum corda, In quib; eadem figura legis adumbratio
 finem accepit, ut succedens euangelii ueritas clarus
 mundo luceret. Constat enim primos apostolos in
 euangelio ante passionem dominicam soluisse sabbat-
 tum, & post ascensionem dñi & aduentum sp̄s sc̄i
 penitus hostis finem imposuisse legibus; de pleniq;
 legis littere decreta euangelice gratia libertatis
 mutasse. In his ergo lucerna quae emuncta sunt ex-
 tinguentur, In quib; litteralis observatio completa
 exordium gratiae mundo clarus fulgens exhibuit;
 Item quoniam finita mortali, & succedente uita immor-
 tali, cessabunt maxima ex parte opera telonia lu-
 cis, quib; nunc utimur: ut sequantur aeternae p̄mia
 lucis in p̄sentia diuinae uisionis. Illa scripturarum tes-
 timonia, quae haec futura esse testantur. Emunc-
 toria nimirum sunt carna, quae spe future clari-
 tatis eximur. Utae quoq; in quib; ea quae emuncta
 sunt extinguuntur, Corpora utiq; sunt & corda om-
 nium iustorum immortalia. Et ideo rectissime auro
 ad similita, In quib; exoptatissima haec immutatio
 fiet, ut post temporaria dī beneficia ad aeterna p̄-
 ueniant. Deniq; apostolus quib; emuncioria nob̄
 lucernarum dī, & loca ubi ea quae emuncta sunt,

quia

1 Cor. 13. 13

exim quantur aurea praebet, Cum de differentia praesentium & futurorum bonorum loquitur, dicit: Sive prophetiae euacuabuntur, siue linguae cessabunt, siue scientia destruetur: Ex parte enim cognoscimus, & ex parte propheta-
mus. Cum autem uenerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. & paulo post: Uidemus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitissim.

» Omne pondus candelabri cum uniuersis uasis suis habebit
» talentum aurum purissimum. Omne pondus candelabri

Matth. 13

cum uniuersis uasis suis, omne corpus xpi est cum ipso partem mediatoris dei & hominum, uniuersis electis usque ad infimos, ab his quibus maior internatus mulierum nemo est, usque ad eos de quibus dicit: Uide ne contemnatis unum de pusillis istis, qui in me credunt. 7

Quoniam omnes, in diuersis locis & gradibus, & gradibus, sexibus, conditionibus, ingenis, temporibus, unum eundemque auctori ac datori perpetuae lucis, suo quaeque tempore ac loco, quibus candelabro aureo fixa radicem tenent, quo eiusdem participes lucis fieri possint. 6 7

ps 144

Quo uidelicet candelabrum recte talentum aurum purissimum habere debere memoratur. Talentum namque pondus plenum ac perfectum est: quia iustus dominus in

omnibus iustis suis: et qui suam gratiam in hac uita fidelibus
 ut bene operentur tribuit, Ipse coronam iustitiae in
 illa uita bonis eorum operibus reddat. Cui contra Zacha-
 rias propheta iniquitatem super talentum plumbi sedere
 describit: Quia & reprobis in eodem iusto examine iuxta
 accus ipsorum restituit. Quia tu reddes, inquit, sin-
 gulis secundum opera ipsorum. Sed distat utrum quis
 aurum, an plumbum ad examen diuinum adferat.

Zach. 5

Ps. 61

Qui cum iustis auri bonis fulgent operibus, in candelabrum
 domini proficiunt: quia gloriae sui conditoris par-
 ticipes existunt: atque peccatis graues in districto exami-
 ne apparent, demerguntur tamquam plumbum in
 aqua ualidissima: quia merito scelerum inabitissimum
 poenis grauioribus decidunt. Utrumque tamen & plumbum
 salicet & aurum talenti habet mensuram: quia in iudi-
 cando impios, & in seruando ac coronando electos, iustitia
 est nostri conditoris. Inspice & fac secundum
 exemplar quod tibi in monte monstratum est. Huius
 misterium praecipua facillime ex eis quae superius expo-
 sita sunt, patet. Ostensum namque est moysi in monte
 exemplar candelabri, quod faceret: quia in altitudi-
 ne huius contemplationis didicimus. Aperte multifaria christi
 & ecclesiae sacramenta: quae tamen non aperte populo, quem

erudiebat, proferte ualebat, sed i pice potius per figuram
 & opus candelabri acuatorum eius signabat. Donec ueniret
 ipse dñs ac redemptor nr̄ in carne, qui interiorē eiusdem
 figuræ sensum ecclæ suæ, data sc̄i sp̄s gr̄a, referat & : ut &
 moriendo in cruce uel in templi celsitudine, atque ea quæ et tu
 fuerunt arte ana sc̄orum patefecit, & post resurrexerunt dis
 cipulis apparuit; Apperuit illi sensum, ut & hæc & alia
 scripturarum secreta spiritaliter reuelatis oculis mentis per
 spicere possent; sed & om̄i scriba doctus in regno caelorum,
 cum ea quæ in litteris sc̄is desideat catholica, uel pia actione
 didicerit, & ipse diligenter sequi, & alios docere p̄cipitur.
 Quid aliud quàm inspicere & facere eadē exemplar quod sibi
 in monte ostensum est, iubetur. inspicit enim diligenter
 exemplar monstratum est, & sc̄dm hoc ad inferiora rediens
 facit, quando ea quæ per sublimitatem diuini sermonis intus
 credenda siue agenda intellegit, in saculo corde scrutatur;
 horumq; semper exemplar auditoribus suis, & executione
 recti operis, & ubi doctrinæ salutaris ostendit, FINIS

LIBER SECVNDVS

~
 I
 ~

insolitudine, sicut & templum quod fecit salomon in iher̄tm,
 statum sc̄arum uel salis ecclæ designat, quæ partem ianua

Manly 13

dno regnat in caelis, partim in presenti adhuc uita decedentibus,
 ac succedentibus sibi membris suis peregrinatur in dno.
 & quidem in utroque constructione domus, haec principa-
 lis solae distantia figurarum, quod tabernaculum praesens
 aedificium ecclesiae, quod cotidie in laboribus exercet,
 templum futurae requiem designat, quae cotidiana
 animarum hinc per labores exeuntium receptionem per-
 ficatur: quia in utroque tabernaculum moyses cum popu-
 lodi in uia adhuc positus, quae ad certam remissionis per-
 condidit: Salomon autem templum, ipse iam terra re-
 missio, & regno in ea potitus construxit. Moyses taber-
 naculum in solitudine, Salomon templum in hierosolymis,
 quae interpretatur uisio pacis. quod hic quidem ecclesia in la-
 bore & uerum uita labentis, in sita & esuri & regni per-
 emissa aedificatur, illic autem in uisione ac perceptione
 uere pacis consummatur. Unde bene in templi construc-
 tione dictum est, quod malleus & securis & omne ferramentum
 non sunt audita in eo, cum aedificaretur, praeparatis ex-
 tra hierosolymis cunctis lapidibus ac lignis, atque in positionem
 ordinis sui decenter apta esse: quae tibi facillime atque in-
 dubitanter suo quaeque loco reddita, aut coementis necto-
 renatur, aut clausis: quia cui delicta in pace superne beatitu-
 dinis non est tribulationis in aexaminandis fidelis, aut uita

gebatur.

3 Reg 6

35
probanda, sed quae in praesenti iam seculo castigata, & caelestibus
erat sedibus regulariter aptata, ibi gluttonie & umculis mutus
caritatis, ne per peccato dissolui. quae in conspectu & iam sui conde
toris ac regis adinuicem copulanda. Nra cum in hac uita mal
titudinis credentium fiat cor. & anima, & spiritibus om
nia communia, quid nisi lapides ueni in aedificium futura
domus dñi quadrantur: qui hinc inde translata, absq. ullus
labore tarditatis suis quisq. ordinibus inserantur, & sibi &
alterutrum copula diuinae simul & propriae delectationis
iungantur. Item figura utriusq. seu aru potest ita
generaliter distingui. Opus tabernaculi, tempus synago
gae, hoc est antiquae di plebis: opus uero templi, eccliam,
id est illam electorum multitudinem, quae post incar
nationem dominicam ad fidem uenit, significat. Quo
uidelicet tabernaculum moyses cum sola hebreorum ple
be consummavit: Templum uero salomon conleu
pselictorum multitudine perfecit, ^{& cum rege} adiuuante tiri
cum artificibus suis; quae neq. natura uideri, neque pro
fessiones fuerunt. Constat enim quia priori di ppto
doctores non nisi ex ipsa eorum gente praesuerunt:
At uero eccliae rectores primum quidem fuisse de hebreis:
uerum mox crescente ea accidit ut aper orbem, & iam de
gentibus structores sunt eius exorti, adeo ut ipse quoq.

euangelista lucas & timotheus actus uiri apostolici
deuotione gentium ad praesulatum eius peruenerint.

Verum si diligenti^{us} singula inspiciamus, utriusq. domi
aedificatio & totius ecclesie praesentis statum ^{de} misit scribit,

Quae ab initio mundanae cotidianus usq. ad ultimum qui non in hominibus
in fine saeculi nasciturus est electum, semper aedificare non
desinit. & futuris quoq. g. tam uitae, quam nunc ex parte
fructus, sed p. huius terminum saeculi, in omnibus suis me-
bris in aeternum fructura est, mirabili figurarum ueri-
tate depingit. Unde nos aliqua de tabernaculo dñi
opitulante ducturi, primum ipsum inuocantes humi-
lidiā p. ce deposcimus reuelare oculos cordis nri, ut con-
siderare queamus mirabilia de lege eius; & in praetio
sorum decorem atellarum ac uestimentorum intelle-
gamus ornatum nobis morum. ^{fi} de ac deuotione fulgen-
tium ee commendatum. 7 neq. enim nobis aliter
sermo ille apostolicus potest conuenire, quod ait. Uos em
enim estis templum dñi uiu. sicut dicit dñs. quō in habi-
tabo in illis, & inter eos ambulo. & quod iohannes audi-
uit uocem in g. de throno dicentem. ecce tabernacu-
lum dñi cum hominibus, & habitabit cum eis. quāstior
natum tabernaculi siue templi materialem religiose
mundi cordis & corporis cultu imitemur. sed ^{ann. 9.} ~~et~~ ^{ann. 9.}

2 Cor. 6

Lom. 26

Apor. 21

ann. 9.

despirali sensu defferamus, primo ipso de materiali textu
litterae paulisper uideamus. Et tabernaculum domus
domus dno consecrata, habens longitudinis cubitos xxx.
latitudinis x. altitudinis aeq. x. tectum habens aequi-
le per totum quomodo in egipto & palestina domus
moris est aedificandi. Cuius quidem parietes tres aus-
tralis, septentrionalis & occidentalis de tabernaculis
sunt compactilines, ab utroq. latere deauratis. porro
pro orientali parte unus uectus erat, unde introitus fuit,
qui per medias tabulas ab angulo usq. ad angulum peruen-
it, id est a summitate ultima huius parietis usq.
ad parietis alterius summitatem. Cui cortinae ta-
bernaculi & tectum incumbere, ubi & tentorium erat
quinque columnis suspensum. Tegebatur autem domus
& desup. & undiq. cortinis mira uarietate contextis,
que pprie tabernaculum uocabatur. Tegebatur &
hoc undiq. sagis cilicinis, usq. ad terram pingerentibus.
sed & operimentum aliud tecto de pellibus arietum
rubricatis. factum est & sup hoc rursum aliud ope-
rimentum de iacinctinis pellibus. Erat & uelum
opere plumario uariatum, columnis quattuor ap-
pensum, quo scarium & scuara scuara diuidebant.
Intera que posita erat arca testamenti, & contra arca

mirabile

ex qua ueluti altare ^{mi} ~~thymum~~ ^{thymum} hinc in medio ipsius scū
 aq̄ candelabrum in parte australi. Mensa uero stabat
 in septentrionali, altare holoc. iusta foris ante ingressum
 scūaru. Labrum aeneum inter hoc altare & tabernaculū.
 & circa omnia atrium tabernaculi longitudinis habens
 cubitos centum, leuitudinis lⁱⁱ. His ergo dilucidandi gr̄a
 breuiter p̄libatis, uideamus ipsa uerba h̄istorie, quo
 per hec altius atq̄ apertius ad sensum allegorie per
 uenire quæamus. Cum mori d̄i in monte sinai secū
 xl dieb. ac noctib. constituto legis ceremonias & ritū
 uiuendi traderet, ait inter alia:

Tabernaculum uero tria facies: decem cortinas debi s̄s̄o
 retorta & hyacintho de purpura coccoq̄ bistincto,
 ualiditas opere plumario facies: a Tabernaculum d̄ni
 fit ex cortinis diuersa colorum specie uariatis: quia
 sc̄a uniuersalis eccl̄a ex multis electorum p̄sonis, ex mul
 tis p̄orbem eccl̄esius, ex uariis uirtutum florib. acdifi
 citur. Cuius omnis p̄fectio in denario numero conti
 netur: quia quacumq̄ uersum eccl̄a p̄ mundum indi
 uersis gentib. & tribubus, & populis, & linguis diffusa
 est. Tota in sola d̄i & p̄ximū dilectione, que decalogo
 legis est comprehensa, subsistet. Neq̄ aliter quisquā
 potest ueraciter ad eccl̄ae membrū p̄tingere, nisi in integro

Exod.
 cap. 26

corde & eum p quem aedificatur, & eos in quib; aedificat
 eccle, hoc est dñm & electos eius, amare dixerit. Varius
 aut colorum decor, quo eadem sunt cortinae distinctae,
 Clarum est gratia uirtutum, quibus scã eccle mira
 bili ac p̄sus celesti arte composita, In conspectu sui re
 splendet auctoris: quia profecto uarietate, & quasi
 opere plumario beatus petrus tabernaculum dñi aedi
 ficare studuit, cum ait: Unusquisq; sicut accepit gratiã
 In alterutrum illam administrantes, sicut boni dispen
 satores multiformes gratie dñi. hancq; se cortinis ta
 bernaculi, hoc est mentib; fidelium uidit paulus eundẽ.
 Alii quidem p̄ sp̄m datur sermo sapientie, alii autem
 sermo scientie secundum eundem sp̄m, Alteri fides in
 eodem sp̄u, alii gratia sanctorum in uno sp̄u, alii ope
 ratio uirtutum, alii propheta & cetera illius loci.
 Et quidem brissus, quae prima ponitur, quia decus uirtutũ
 designet, Testatur in apocalypsi iohannes, dicens: Quia
 uenerunt nuptie agni, & uxor eius p̄parauit se. & clauis
 est illi, ut cooperat se brissino splendore candido. bris
 sinum enim iustificationes sunt scõrum. Dicit de eadẽ
 uxore agni, id est eccle xp̄i salomon: brissus & purpura
 indumentum eius. Uerum iohannes unus coloris figurã
 exponens, ceteros & uon figuruliter int̄p̄andos insinuat.

1. Pet. 4

1. Corin. 12

Apocal. 19

Prou. 31

brissus ergo, quae de terra quidem oritur, sed eruta de
 terra, longo exercitio siccandi, tundendi, purgandi, co-
 quendi & siccandi gramineum solet perdere, & candidū
 in se se recipere colorem, Corpora designat castitatis inada-
 decore: quae cum carnis quidem inlecebris nascentia magno
 continentiae labore, quasi nativum exsulant humorem,
 atq; ad decorem dō dignis puritatis sollerti leuimorum &
 iuglucrum, orationū & electionis, patientiae & humilitatis
 instructia perveniunt. De quib; recte possit illud apostolicū
 dici: Annescitis quō membra ur̄a templum est sp̄s sc̄i, qui
 in uobis est? Retorquetur aut̄ haec brissus in cortina sca-
 bernaculi: quō n̄ modo lumbos carnis, uerum & uerū petrus
 ammonet, lumbos mentis n̄r̄e in sobrietate succingimus;
 ut uidelicet & carnem a lasciuis motib;, & cor ab inlecebrōsis
 refrenemus cogitatib;. Hyacinthus quō aeris & caeli specie
 unitatur, eorundem mentes electorum, omni spe a deside-
 rio caelestia querentes significat. Cuius nobis coloris sa-
 cramentum commendans apostolus, ait: Si conresurrex-
 istis cum xp̄o, quae sursum sunt querite, ubi xp̄s est in dex-
 tera d̄i sedens. Purpure, quia colorem sanguinis osten-
 dit, & uerū quoq; purpure conciliorum sanguine
 tinguitur, deuota eorum corda designat, qui dice-
 re cum apostolo possunt: Ego non solum alligari,

1 Corin. 6.

1 Pet. 1.

Coloss. 3.

con. dylicū.

Act. 21.

ps. 47. David

Luce 24

Matth. 24

sed & amor in hierusalem paratus sum propter non
dñi ihu. & cum propheta dño: Quò ppter te. morte
adficimur tota die, aestimati sumus ut ues occisio
nis. 7 Coecus, quia ignis habet speciem, merito fla
grantissimę scõrum dilectioni comparatur. Unde
& quidam ex eis, qui hanc p̄sente & comitante secun dño
conceperant, aiebant: Nonne cor nr̄m ardens erit in
nobis, cum loqueretur in uia, & aperiret nobis scriptu
rus? Cui contra derep̄bis dicitur: & qm̄ abundabit
iniquitas, refrigescet caritas multorum. Hæc quasi
bis inquitur, cum amore dī & proximi flammescit,
cum illum ex toto corde, tota anima, tota uirtute,
hunc sicut nos ipsos diligimus. Itaq; in his quattuor
cortinarum coloribus, quattuor iustificationes expriment
electorū. In brisso recorta, caro castitate renitens. In hyacintho, mens
superna desiderans. In purpura, caro passionibus subiacens.
In cocco bistincto, mens inter passionem dī & proximi dilec
tione p̄fulgens. Longitudo cortinę unius habebit
uiginti octo cubitos, latitudo quattuor cubitorum erit.
In longitudine cortinarum, longiorumq; sc̄e eccl̄e pati
entia, in latitudine amplitudo exprimitur caritatis,
que non solum amantē, sed dñm & proximū redimere, sed
& odientem se aduersarium expanso sue dulcedinis

gremio consuevit excipere, suosq. persecutores flexis
 in oratione genibus dño commendare, dicens: Dñe An. 7.
 ne stituas illis hoc peccatum. Quae latitudo apte
 quattuor erat cubitorum: quia quattuor sunt euan-
 geliorum libri, in quib. dñi redemptoris nri exemplis ac
 uerbis, qualiter eadem caritas sit tenenda, docemur.
 Quattuor uirtutes, in quarum operatione eadem est
 caritas exercenda: Idē temperantia, fortitudo, iusti-
 tia, prudentia: Ut uidelicet incorrupta in dño caritas,
 atq. integra custodiatur, quā est temperantiae: Nullis fran-
 gatur incommodis, quā est fortitudinis: nulli alius feruat,
 quod est iustitiae: uigilet in discernendis reb., Ne fallacia dolus ue-
 pūlatim subripiat, quā est prudentiae. Longitudo autē
 cortinae uiginti octo erat cubitorū, quae est numerus
 quaternarius septies ductus: septenarius autē numero ppē
 diem sabbati solē requies aeterna scōz figurari. Longitu-
 do ergo cortinae uiginti octo extenditur cubitos:
 quia pfidem & custodia doctrinae euangelicae, p̄que exer-
 cicia sp̄ituum, de quib. diximus uirtutum patientia. Lon-
 ganimus scē ecclē ad requiē tendit aeternā. Est et aliud
 in duo detriceuarius numero sacramentum, eq. ad septenu-
 riuū pertinens. Si enim ab uno usq. ad septē om̄s in medio nume-
 ros pleno ordine numerare uolueris, uiginti & octo complebis:

Unū namq. & duo & tria, & quattuor, & quinque, & sex & septem
 fiunt uiginti & octo; quia ergo in partibus septem uiginti numeri nu-
 merus uicesimus & octauus inuenitur; Merito in eo cortinae uero lon-
 gitudō cōnectur; Quōs fides & patientia scōrum uirtutū uarietate dis-
 tincta. hōmīnib; que agitur patitur; Non humani glām fauoris
 sed supne beatitudinē quietis expectat. Hinc ē enī quod huius nu-
 meri p̄ saluus in consummatione tabnaculi ad titulū; que totam
 defectiōne scē ecclē constat ēē caritatis; maxime exco qđ in illo
 dicitur; Ad orate dñm in atriō scō eius. & iterū; & in templo cōmī
 dicent glām. apte & enī uicesimus octauus p̄ saluus de consumma-
 tione tabnaculi inscribitur; quia nimirū in hoc est perfectio
 peregrinantis in hoc sclo ecclē; ut p̄ fidē & p̄ opera bona ad requie-
 tendū scilicet futuri; Bene autē sequitur; Unius mensurę fient
 uniuersę tentoria. Et si enim uariante pictura cortinę abor-
 uicem differēbant; unatam̄ om̄es erant longitudinis mensura
 temperate. Quod & si donationes habent electi secundū grām que
 data est illis differētes; unū tam̄ dñs; unā fides; unū baptisma;
 unū sc̄s & ip̄at̄ omnīū. Quinq; cortinę sibi uingent̄ mutuo
 ale quinq; nexu simili coherēbunt. Narrat iosephus qđ tabulę
 testam̄ta uas fuerunt decalogo legis sc̄e scriptę; ut utraq; tabulā & uī
 quina uerba cūingē. Unde apte & uī cortinę decę que pulchritu-
 dinē tabnaculi unctę cōplebant; ita tempore congruodis iungēbant;
 ut quine huiusq; parte simul permanerent; Quatenus hęc in

ps. 28

Ioseph. aniq.
lib. 3. cap. 6.

Intuentes ministri scōrum cum populo dī ammonerentur,
 semp̄ obseruandę legis, quę decem quidē uerbis in duob.
 tabulis eēt comprehensā, sed numero quinario p̄ utraq.
 tabulā distinctas. Uerum nos p̄ hanc sententiā possumus
 de numero cortinarū bis quinario & uā ita differere, quod p̄ de
 sequaces in utroq. testamēto diuine signauerūt. & priores quidē
 quinque, quę frontem ac primā tabernaculi partem protege-
 bant, siue faciebant, Antiqui dī populi tripun gesserunt,
 qui decreta legis in sacramento circumcisionis & hostiarū,
 & uariā ceremoniarū obseruantia sedm̄ litterā implebat. &
 sequentes uero quinque cortine, quę posteriora tabernaculi tege-
 bant, & uā suo tegmine faciebant, nos designauerunt, qui
 post aduentum dñi in carne nati, libros ac sacramenta legis
 spiritaliter ipso reuelante ac donante seruauimus. Et quidē
 dñi cortine unius operis, eisdemq. erant depicte colorib., sed
 quinque sibi & mutuo conuinctę. Quia om̄s utriusq. testamēti
 cultores in unū eandēq. dñm credebant, unus eisdēq. pietatis
 & castitatis operib. seruebant. sed in celebratione sacramētorū
 suū utriq. populus discretū partes agebant. Nā passionis de-
 mignice, p̄ quo utriq. sumus redempti, sacramentū, illi in carne
 & sanguine uictuarū, Nos in oblatione panis & uini cele-
 brant. Illi ueniat in carne natiuitate tē dominicā, p̄ dicationē,
 uirtutū operationē, temptationē, passionē, sepulturū, resur-

proceditur

rectionem, ascensionem, aduentum sps scti, fidem gentium
 credebant & confitebantur. Nos haec omnia iam facta nec
 ulterius fienda credimus & confitemur. At tamen eodem
 tempore quo erigatur tabernaculum, omnes ad invicem cortinae necesse
 quia cum universa catholice ecclesie pulchritudo ab initio usque
 ad terminum saeculi ppenditur, pfecto quasi una decem cortinarum
 conexio tabernaculum dñi condecorat. Anulus hyacinthinus
 in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint hinc con-
 copulari. Hyacinthum diximus, quod aëri coloris est, celestium bonorum
 significationem congruere. Anulus ergo hyacinthinus cortinae hinc
 copulatur, cum unica spes supne beatitudinis omnia per bonorum
 corda electorum hinc eademque devotione coniungit. quae
 delicta anulus apte dicitur, quia non solum in lateribus, cortinarum,
 Verum & in summitatibus, hoc est extremis angularum terminis fieri
 deberent. Neque enim vita tantum & operatio sanctae communis ad pfectam
 omnem tenere recte inventionis pperat, sed ipsa quoque hinc bonorum
 conversationis, quod per confessionem fidei, & sacramentorum celestium
 perceptionem gerit, Nequaquam ab invicem diversum, sed pariter &
 indissimili habent omnes veritatis gratia conexio. Terminum
 quoque vite temporalis cuncti unius eiusdemque spei habent
 certitudinis communem, cum ita oculos in morte claudimus sicut
 pcepto prius iuramento misterio celesti, citius nos in verum hinc
 mendosum, atque in hac parte quomunusque est confidentius.

[9v]

Congruat huic loco quod in libro numerorum precipit
 filius isrl, ut faciant sibi fimbrias pinguolos palliorum,
 ponentes in eis vittas hyacinthinas. Filius quippe isrl in pal
 loz angulis fimbrias & vittas habent hyacinthinas; cū electi
 quiq; & qui dñm videre desiderant, ita operib; se iustitiae
 induere laborant, ut horum finē non in laude mortalū
 ponant. Ne forte dicatur de eis, quia receperunt mercedē suā.
 sed in eis potius interm arbitris oculos & p̄ma requirant p̄na.

Num. 15

Matth. 5

Unde sibi prius exponendo subiungitur: quascū uiderint,
 recordent omnium mandatorū dñi, Ne sequant cogitationes suas,
 & oculos p̄ res uarias fornicantes. Quib; uerbis & nob̄ utendū
 ē in ansularū hyacinthinarū expositione, ut dicamus idcirco
 cortinas huiusmodi ansulas eē conuinctas, ut & filius isrl tunc
 ista p̄ oculis habentes, ammonerentur mandatorū celestiu.
 & nos modo ista legentes, meminerimus qd̄ in hac uita degen
 tes filii p̄missionis s̄eternae, & temporib; ab inuicē diuimur
 & locis: sed in celis est patria, que suos semes a quattuor uentis
 ecli collectos in diuisibili hippodamū societate conuincat.

Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraq; parte hanc
 setas, ut ansula contra ansula ueniat, & altera alteri possit
 aptari. Legimus quinquagesimum annū in lege iubēleū,
 hoc ē dimittentē siue hinc ita iussim eē uocari: in quo omnis
 populus ab uniuerso labore terre quiesceret, & omnium debita

Leuit. 25

Art. 2

sumus

solum deberent. Et in nouo testamento semper gratia sp̄s
 sc̄i pentecoste, hoc ē quinquagesima dominice resurrecti
 onis in apostolos superuenisse, atq; in illa nascentes eccle suo
 ē fecisse aduentu. Unde constat eo numero t̄ gratiū sc̄i sp̄s
 t̄ figure gaudiū beatitudinis, ad quam per uisū sc̄i donū p̄ue
 nitur, & in cuius p̄ceptione sola ueraciter requiescitur atq;
 gaudetur, & recte posse figurari. & apte quinquagenas ansas
 habebant cortine, quib; inuicem nectentur: quia n̄ nisi dono sc̄i
 sp̄s agitur, ut in societate pacis, qd̄ est unculū p̄fectionis, sibi m̄
 inuicē copulentur electi. Non alia quā futura spes ac memoria so
 cietatis ac pacis ē discretio in hac uita temporib; siue locis, xp̄i fa
 mulos una facit pietate cōcordes. Bene & d̄ dicit, qd̄ in cas cor
 tine in utraq; parte haberent; ut uidelicet p̄ximas sibi ex utroq;
 latere cortinas, singule quęq; cortine quasi extensis hinc & inde
 brachijs amplecterentur. Quia nimirū necesse ē ut om̄s fideles,
 & eos uidelicet qui nos in xp̄o p̄cesserunt, & eos qui secuti s̄ ab eis
 sincerę pietatis ulnis amplectamur; et illos qui nos erudiebant
 in xp̄o, & quos ipsi xp̄o donante erudiuimus, in om̄i xp̄o ue
 neremur affectu. Sic enī oportet nos ad uindictā faciē nr̄i cre
 atoris bene uiuendo p̄parare, ut currentē nobiscū nequaquam
 deseruimus p̄ximū, sed unā cū ip̄o ante conspectū diuine gr̄ie
 puenire studeamus: quia & cortine singule ita p̄ adm̄nicula
 tabularū ad superiora tendebant, ita in cas in superiorib; uisum

sue picoure flore resulgebant, utriusque quā easque secū
 pariter timentum feriebantur, uel in alto positae fulgebant, cor
 tinas defererent. quāquā instat nos decet & p̄ficientes nobiscū
 Indī seruitio fideles monitis exemplisq; iuuare, & in quacūq;
 uirtute p̄ficere potuimus; similiē eiusdē uirtutis consortes
 digna uirtutib; ueneratione tractare. Ansa ergo contra ansā
 uenit, ut altera alteri possit aptari. Cū iusti ad inuicē concordi
 ac parili uirtutū qualitate foederant. **Facies & quinquaginta**
 « **circulos aureos, quib; cortinarū uel uingenda futurū tabernacu**
 « **lū fiat.** Hic locus in sequentib; plenius explicat, cū dicitur. & quin
 quaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarū ansas, &
 fieret unū tabernaculū. **Quinquagena** uis ergo numerus ue
 rū in spū scō requirē designat. & quia circulus nec huiusmodi indecē
 nec habere terminū, Aurū uerō p̄ sui claritate ceteris p̄re
 osius metallis. Quid in quinquaginta circulis aureis nisi p̄p̄tūa
 claritas, & clara p̄p̄tūa summe queas exprimit. **Morderentq;**
 cortinarū ansas circuli, ut unū ex omnib; tabernaculū fiat, cū su
 p̄m ḡra regni puris fidelū mentib; sese dignant infūdū, ut
 talis glorie salutaris. **Inspirationis; una ex utraq; populo, hinc**
 « **ex omnib; electis xp̄i ecclesia p̄ficiatur.** **Facies & sagae** cetera un
 « **deci ad operiendū tectū tabernaculi.** Hic locus in sequentib; ita
 repetitur: **fecit & sagae undeci de pilis caprarū ad operiendū tectū**
 tabernaculi. **Sagae** ergo quib; operitur tabernaculū, p̄fectores sunt

eccle sc̄e, quorum Industria ac labore decus eiusdē ecclē
 protegitur, atq; incessabili cura munitur, ne uel heretice uita
 fidei q; electorū heretica seductione corrumpi, Ne falso
 rū catholicorū impbitate foedari, Ne temptantiū uiciorum
 sordē aduinculari, Ne temporalium subsidiorū inopia possit
 ad tristitiā deduci: qui quanto se attentius ad sustinendas
 siue repellendas intruentium temptationū uoluntas accen
 gunt, Tanto ampliorū subditis dñō seruendi libertatē
 tribuunt: & quasi intus fulgendi copiam cortinis prestare,
 dum instur sagorum ipsi foris tempestates afflictionū to
 lerant. Recte autē eadē saga & cilicra siue depilis capra
 rum & undecim facta eē referuntur: quia nimirū sū pre
 dicatores quo altiores merito, eo humiliores eē debent. an
 mo, iuxta illud uir sapientis: quanto magnus es, humilia
 te in omnib; / Undecim quippe, qui denariū transeunt,
 neq; ad duodenariū, hoc est apostolicū numerū pueniunt,
 transgressionē decalogi legis significat. & in undecimo psal
 mo ppheta de fecisse sc̄os, & filios hominū ueritatis uocant
 tib; ad idola mutasse quertunt, dicens: Saluum me fac dñe,
 qm̄ de feci sc̄os, & cetera. & hoc numero s̄itate designantur
 huiusmodi homines duplicis lingue & cordis, neq; legalia
 decalogi p̄cepta custodiant, neq; apostolicā euangelii p̄ci
 pere gratiā possint. Cilicū quoq; habitus p̄mentū, & cū

En. 3.

psalmista teste, qui dicit: ego autē dum mihi molesti essent,
 Induebā me cilicio. hoc ē habitū paenitentiae & humilitatis,
 quo furorē p̄sequentium aut leuius sufferre placidus, aut dū
 mitigare, uel sumpsi. Nam si capite semp aut pili siue pelles ca
 pitarum foetore peccantium, & non aliquotiens humilitatē pe
 nitentiū significarent, nequaquam ipsum animal inter mundū
 computaretur, neq; In laude sponsae diceretur: Capilli tui sic
 grege capturū. Sagu ergo que scōs p̄dicatores insinuunt,
 & cilicinas & undecī, quū quos studiosius fide corda purificant,
 eo plura in quib; se ipsos reprehendant, inueniunt. Unde humili
 tatem, quia in multis offendimus om̄s. & si dixerimus quō pecca
 tū n̄ habem, ap̄ nos seducimus. & ueritas in nob̄ n̄ est. Quorū tamē
 corda quānta sint p̄fectionis, sequentia uerba mystice declarant
 quib; dicit: Longitudo sagi unius habebit xxx cubitos, &
 laticudo. iiii. Ecce hic longitudinis n̄ undenariū, sed denariū
 habet numerū, & hunc tertio multiplicatū, quo patenter insi
 nuatur uirtus eorū quidecalogū legis in fide scē trinitatis, que
 p̄ dilectionē operat̄ p̄ficiunt. Quū uidelicet p̄fectione in hac dū
 taxat uita nulla eē poterit sublimior, habet & laticudinis
 iiii. cubitos, quo amplitudinē sincerit̄ caritatis, hoc ē eius que
 in euangelio nob̄ p̄ ihm̄ xp̄m & commendat̄ & dicitur, significari
 p̄ dicitur. Operunt ergo rectū tubraculi saga undecī, & hęc
 depilis facta caprarū, sed in longitudine cubitos xxx. In laci

ps̄ 34

Cant. 4

Iacobi 3
1 Ioum. 1

¶
¶

tudine quattuor habentur: quia summi illi p̄dicatores,
 qui vitam fidelium suis exhortationib; intercessionib; cor-
 tudina sollicitudine, uigiliis ieiuniis, sua nuditate p̄tegu-
 se se quidē humiliter ipsi contemplata sup̄ne puritatis
 excellentia peccatores p̄fiterantur. Qui tamen quantum ad
 humane modum p̄fectionis attinet, mundi inter homines
 ac sublimes apparent. **Aequa erit mensura sagorū om-**
 nuū: equib; quinq; uinges seorsum, & sex sibi mutuo copu-
 lub; ita ut sextum sagū in fronte tecti duplices. Una
 erit mensura sagorū omnium: quia nimirū una ē fides,
 in qua tota saluatur eccl̄a: Una eademq; uita, ad qua fesi-
 tatur p̄na. Unde & hi qui in uita dñi diuerso tempore ad
 operandum intrauerunt, uno om̄s deuotio remunerantur.

Diuisio ergo sagorū in quinq; & sex, iuxta illud intellegi potest,
 quod supra decorum in quinq; & sex diuisis exposuimus:
 Quia uidelicet doctores utriusq; testamenti designent.

Quinq; — & enim sagū antiquis populi dī magistris apte compa-
 ratū, t̄ quia moſaice uetitū legis sacramenta p̄dicabant,
 quamuis & euangelice ueritatis arcana p̄dicebant, t̄
 quia in quinq; mundi & uicib; uitam ducebant. In sex uero
 sagis possunt n̄ inconuenientes noui testamenti doctores
 accipi: Quia uidelicet om̄ia que diuina scriptura in sex
 & uicib; sibi facta siue dicta refert, in uelut orium atq; exem-

plum sue p̄dicationis sp̄itualmente intellecta adsumunt. Quia pas-
 sionem dominicam, per quam mundus sexta sabbati redemptus
 est, palam suis auditoribus credendum constituendumq; pronuntiat.
 Ac ph̄d̄^{us} solummodo sacramentum eos saluari posse contestan-
 tur. Unde recte p̄cipitur sextum sagum h̄i fronte tecti du-
 plicari, p̄pter confessionem uidelicet et imitationē eiusdē
 dominice passionis. Neq; enim sufficit credentes solū in con-
 fessione mortis dñi ac resurrectionis baptizari & consecrari,
 si non & iam baptizatus quisq; studuerit, in sequenti uualē,
 similitudini mortis dñi continenter uiuendo ac patiendo
 p̄ illo assimilari, ut & resurrectionis eius particeps existere
 mereatur. Siquidem iuxta laterū frontem tecti ingressū
 tabernaculi dicit: Ubi non tabulas, ut supra breuiter dixim,
 sed columnas & uertem ab angulo tabularum usq; ad angu-
 lum p̄teritum poni p̄ceptum ē. Ideoq; quantum ad for-
 mū operis ipsius p̄tinet, ibi magis opus erit geminato sa-
 gorum munimento, ubi solida parietis firmitas aberat. At
 uero mystice in fronte tecti sextum sagū duplicatur, cū
 om̄s qui sc̄am intrant eccliam, h̄i fide & actione dominice
 passionis imitantur, ut huius quoq; imitatione sibi
 semp̄ eē uiuendū intellegant. Quasi enī in ingressu sc̄a uerū
 nob̄ sextū sagū duplicatur, cum dominice passionis & sacra-
 m̄tis consequamur, & exemplis instruamur. Dicit namq;

1 petri 1

desacramentis susceptione petrus: qui scdm magnam misericordiam
suam regeneravit nos in spem uiuam. per resurrectionem ihu xpi exmor-

1 petri 4

tuis: dicit de limitatione passionum: xpo igitur passio in carne, & uos

eadem cogitatione armumini. **F**acies & quinquaginta ansulas

hora sagi unius, ut conuungi cum altero queat: & quinquaginta

ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur: quinquaginta

fibulas aeras, quibus unguuntur ansae: & unum ex omnibus operum suorum.

Haec ut supra incertius exposuimus, & cum hic intellegi possunt:

quia uidelicet recordatio supne requie, que monero quinquagenario solet exprimi, cordis scilicet uinculo pacis adunat. aut

si noui aliquid audire delectet, quod signum humilitatis sublimi

designat uirorum: quia magis suorum meminisse delectorum

quam uirtutes predicasse, si uis cupiunt amplius de eis quas adp-

hendere non dum possunt uirtutibus compungi. quia de illis qui

de illis quas iam adprehenderunt, student gloriari. Potest

numero ansarum siue fibularum quinquagenario, ipsa compunc-

tionis eorum humilitas designari. Quinquagesimus namque

penitentiae psalmus est. & recte: quia donum penitentiae nisi spiritu sancto

loquente conceditur: donum uerue penitentiae, nisi eadem se ipsi gratia

ad ministrante tribuit. Et bene quinquaginta ansae & fibulae signum

in uicem necant: quia nullum magis uirtus quam humilitas fidelis in

una caritatis copula ligat. Nam quanto se quisque amplius infirmum

esse percipit, tanto studiosius auxilium proximi quo est fortiter inquirat.

Et bene fibulae sunt aeneae: quia multum uocale constat esse metallū:
 quia nimirum magnam apud dñm habet uocē humilis conscientia
 iustorū. Unde & paup̄ ille dauidicus cum anxietus esset, & dñi
 ipeccatis; hominum uociferaretur, sed in conspectu dñi effun-
 deret orationem suā. dñe exaudi orationem meā, inquit, & deli-
 mor mē uoce pueniat. Quod autē sup̄ fuerit insāis que parant
 recto, idē unū sagū quod complus ē, ex medietate eius operies
 posteriora tabernaculi, & cubitus ex una parte pendebit, &
 alter ex altera, qui plus ē hysagorū longitudine, utrumq; latus
 tabernaculi p̄gens. Hæc ut plenius intellegi queant, paulo
 latus de tota ipsius tabernaculi positione disputare necesse ē:
 dixim̄ parietes tabernaculi, que ex tabulis & colūnis cōstituant,
 longitudinē habuisse triginta cubitorū, latitudinē decē, alti-
 tudinē similit̄ x. Siquis ergo uellēt domū in latitudine cingere
 funiculo: uerbigatus, ab iustis abis unus meridiano lateri usq;
 ad basim tabule, que est in regione in latere septentrionali: Est ita
 p̄fecto eundē funiculū triginta cubitorū longitudinis esse debere,
 hoc ē x cubitos habens ascensionis in meridiano pariete x abis
 equalitatis sursum in pariete x tertio descensionis in pariete
 septentrionali. Itē si p̄ longitudinē domus extendere funiculū
 uelis, hoc ē ab abis; columnarū sursum, & p̄ longitudinē totius domi ad
 occidentalem usq; ad parietē, & deinde usq; ad bases eius deorsum,
 habebit funiculus ille quinquaginta cubitos longitudinis. Decē

101

26
uidelicet ascensionis iuxta columnas, 7000 aequalitatis secundum longitudi-
dinem domus, decem rursus descensionis iuxta occidentales parietes
tabulas. his ergo consideratis intueri esse mensuras cortinarum,
quibus tegenda erat domus, quales praefatis possint conuenire mensuris.
Decem erant cortinae habentes singulae longitudinis uiginti octo cubitos,
latitudinis quattuor: quae simul iunctae, & iuncturae compositae, tabula-
culum implebunt de latitudine sua cubitos xl. Suspende igitur
cortinas quae habent singulae longitudinis uiginti octo cubitos, &
pone in domo cuius est mensura intrinseca sum triginta cubitos, &
uidebis quia cortinae habebunt inaequalitate, quae est in parietes,
cubitos decem. In ascensu autem siue descensu, qui est iuxta parietes,
habebunt cubitos nouem. Sicque fit ut summities cortinarum ter-
ram tangere non possit, sed mensura unius cubiti a terra altior ab sit.
Item uidebis quae cortinae habent inaequalitate per longitudinem domus
cubitos triginta, in ascensu autem siue descensu, qui est in orientali
& occidentali latere domus, cubitos quinos. Ideoque eadem lateralis
summities cortinarum nequaquam ad terram usque pergit, sed quinos
cubitos habere terra altior. Unde necesse fit, ut quatuor illi cubiti
cortinarum, qui cessantibus parietibus supersunt, inducantur ad inui-
cem in orientali simul & occidentali latere, sibique mutuo iungantur,
ac sic fiat ut undique domum cortinae excepto uno iuxta terram
cubito contegant. haec decortinae. Porro sagae tricenae ha-
bebant cubitos longitudinis, quattuordecim latitudinis, & quia

uideam erant conuictæ adinuicē plicata, quadrangula uero
 cubitos implebant. pone ergo & huc in domo, & quia concordat
 longitudo sagorū cum funiculo quo domū metiebatur intrinse
 uersum, sit ut summas eorū ad terrū usq; ptingat. habebant enī
 denos cubitos equalitatis int̄ parietes, denosque ascensionis siue
 descensionis in utroq; latere. & hoc ē quod ait scriptura, quia cubi
 tus ex una parte penderet, & dicitur ex altera, qui plus ē & in sagorū
 longitudine, utrunq; latius tabernaculi p̄tergens. Tabernaculum
 namq; pprie uocat lpfon cortinarū facturū siue cūiunctionem;
 quas uno utiq; cubito transiebant sagu ab australi latere domū, al
 tero a septentrionali. Ideoq; ad terrū pueniebant; quia haec xxx
 cubitos longitudinis, illi duo minus habebant. Itē mensura sagorū
 p̄ longitudinē domus xl iiii cubitos tendebatur. xxx uidelicet cubitos
 inaequalitate habens a fronte domus usq; ad summam tē tabularū
 in plaga occidentali, & vii cubitos dependentes in plaga occidentali.
 sicq; fuit ut m̄sura sagorū in occidentali latere duob; cubitis excederet
 m̄surā cortinarū. quia nimirū cortine desup uenientes, sic & supra
 cōmemorauim; quinque cubitos eiusdē occidentalis parietis agebant,
 & tres relinquebant intactos. & hoc ē qđ nunc dicitur: qđ iam sup
 fuerit in sagis que parant̄ tecto, idē unū sagū qđ amplius, ex
 medietate ei operies posteriorū tabernaculi. medietas namq; sagi
 in latitudine duo sunt cubiti, ex qua uidelicet medietate coope
 rebant̄ posteriora tabernaculi, idē cortinarū, que pprie tabernaculū

& a fronte domus, septem similiter dependentes

uocabant: quia duob; cubitis eas ut dixim; ad inferiora tendens fugi
 ultimū transiebat. Itemq; saga desuper uentura septē solūmodo
 cubitos occidentalis parietis cooperiebant. Nec tam tres reliqui
 qui remanserunt usq; ad terrā nudi tempestatū inuisis patebant;
 sed adductis ab inuicē ab utroq; latere sagis septenoriū cubitorū
 qui deficientib; parietib; superant. his posteriora domi firmissime
 ad terrā usq; contegebantur. Neq; autē haec tantū ad inuicē pan
 gere. & instat cortinarū sese in medio parietis contingere po
 runt: sed quia septenoriū erant cubitorum, mediū parietis Inu
 trumq; partē duob; cubitis excedebant. Ac sibi inuicē suppositae
 iungebant; quia eodē modo pōna & uē de orientali parte domi
 intelligendū eē putamus. Ideoq; supra pceptū, ut sextū sagū in
 fronte recta duplicaret. Haec de re difficillimū put nobis intellex
 se uisū sum; strictam explicare curauim; parua uerora iphis dis
 cere si quinos docere uoluerit. In quib; tam omnib; patet allego
 ric sensus plucidus. Saga nūq; cortinas & desup & infra & eom
 ni latere ptegebant: atq; ut ille intus libera facie sue uenustas
 fulgerent, haec ab omni casu uentura tempestatū, pluuiarū & in
 matū foris immunes reddebant. Quia nimirū pfecta sē ecclesie
 pposita, ita utū fidelū sibi commissorū sollicita solent cura curā
 spicere, ut nec subsidia carnis, nec uitae spūadif eis auxilia desint.
 Absint & dogmata hereticorū & prauorū exempla catholicorū.
 Adsit doctrina salutaris, qua confortati & sapientē male docentū

magistra

uerba repellere, & sibi mala iniregentium patienti possint facta
 tolerare. Adsit uita ipsorum celestis, quae confirmati & tacente
 lingua, quasi uua semplectione uerborum, repellunt enim fuga
 umbres, obsistunt pcellis, Arcent solis ardores, cuncta foris ad
 uersoria foris abigunt, ut decus uerborum in ueris inuenerit um
 persistat. Cū augustinus omnia que fidē turbare poterant, here
 ticoz uenerit euacua. Cū gregorius ea que mores bonos impugnant
 temperantia, antiqui hostis explicat. Cū cypricus infirmos ne
 linuat tunc labantur, pui confortia exhortationib;. Cū adu uene
 rables epi ac doctores queq; turbare ection poterant, longius
 temptantia pcellunt. & queque eiusde sint ad salute pfficua,
 sollicita indigne pfficunt. Quatenus undiq; cura conuersatio
 religiosa fidelium libero corde uirtutib; studere, atq; in conspectu
 sui conditoris & opere pfulgida luere, & ipsius quoq; contem
 plationi possit oculū mentis intendere. Uerū quia hnt scōi p di
 catores illi sunt maximo digni honore, qui excepto quoq; pfficuo
 p dicationis, & populorū regimin deseruiunt, & uū p xpo sanguis
 nē fundunt, recte subdit. **F**acies & operum tu ad uis uis de
 pellib; arietū rubricatis. Arietū quippe uocabulo solent nūcquā
 scī doctores accipi, eo quod sint duces sequentium dñi gregū. Unde
 pulchre pfulmistu. adferre dño, inquit, filu dñi, afferre dño filios
 arietū. Quod ē apte dicere, adferre dño, o angeli dñi quib; huius of
 fici cura deligata ē, adferre dño in celos sps fidelium, qui pmittant

(IIII)

p̄ 28

onē uite & fidei filii beatorum apostolorū fieri meruerūt. hinc ē qđ
 sexta mansio egressi ex egypto populi dī, helim, id est arisū agno
 minatur. In qua erant xii fontes aquarum, & septuaginta
 palme; ut uidelicet et nomine & specie figurā apostolorū
 apostolorūq; uirorū teneret. Rubricantur autē pelles
 arisū ad operiendū tecū tabernaculi, cum capti siue aposto
 lici uiri usq; ad passionē martiri uerbo doctrine instare non
 desinunt: Quo tūc subiectos ab ingruentib; temptationū peri
 culis protegent, dū ipsi p̄pelletur refugiant. Operuntq; taberna
 culum dñi pelles asietū rubricatę, atq; in uirtu tempusatum
 defendunt, cū sē predicatores exemplo passionis & patientie sue
 corda infirmorū, ne in pressuris tribulationum deficere debe
 ant, muniant. Et quō int̄ precipua xpi & eccle membra eximū
 sacra uirginitas locū tenet, Apce post uirginitatē decus continentię,
 post cibiciorū munimina scēę, post rubricatas arisū pelles.
 adhuc additur: Et sup hoc rursū aliud operimentū de
 hyacinthinis pellib; hyacinthus namq; celestis coloris:
 Pellis uero mortui animantis pars & indicū est. & quid p pel
 les hyacinthinas, nisi uirtus exprimitur illorū, qui mortificatis
 ad purum cunctis concupiscentie carnalis inlecebris, celestē
 quodammodo interris uitū gerunt. Atq; int̄ homines positi,
 Angelicū magis puritatē hinc dantur: & hoc qđ tempore sunt
 immortalitatis cunctis p̄mittitur electis; Quia n̄ nubent, neq;

Manh. 22

ps̄secutionem p̄pter iustitiam ad mortem usq;

ducant uxores, sed sint equales angelis dī, ipsi adhuc mor-
 tali carne retenti p̄uenire sciunt. Unde merito tam
 magne uirtutis p̄ magnū restat p̄mū: quia ac restitute p̄
 phēa: haec dicit dñs eunuchis, qui custodierint subbata mea, Esa. 56.
 & elegerint que ego uolui, & tenuerint fœdus meū, dabo eis
 in domo mea & in muris meis locum, & nom̄ melius cō filiis &
 filiabus; nom̄ semp̄eternū dabo eis, quod n̄ auferetur. De quo
 uidelicet loco ac nomine & euangelista iohannes, qui erat Apocal. 14.
 unus ex ipsi; refert caudisse se cantantes eos canticū nouū ante
 sedem dī, qđ nemo alijs poterat. Sacramq; aduēit: hi
 sunt quicū mulierib; n̄ sunt conuicti, uirgines enim sunt:
 hi sunt qui secuntur agnū quocumq; abierit. Merito ergo
 pelles hyacinthine sup̄ terrā in domo dī locū tenent: colorq;
 caelestis p̄ xpm̄ cœlo sedem sortitus ē, ut chori uirginū &
 animi & corporis speciali uicinia agnū secuturi, & innox
 e caudes designentur eē cantaturi. Bene autē de uelis cora-
 narū ac sagorum dicitur, qđ & si in alto positæ ad terram
 tamen demissa penderent, quoniam cortex nequaquam
 ad terram usq; p̄tingere potuerit. Columnę quoq; ac tabule
 tabernaculi, & si multum erant erectę, bases tamen in quib;
 starent habebant in terra positas: at uero de rubricatis
 atq; hyacinthinis pellib; qđ in alto tectū operient dicitur,
 Quod uero ad terrā essent deflexe n̄ additur: quia nimirū cetera

mp

26
virtutum sp̄at̄ commune aliquid cum his qui in terra
adhuc detinentur, habere uidetur. Certamen uero mar-
tyri, & decus dō dicat̄ uirginitatis, quasi ab uisibus ac
terrenis reb; suspensum, & sup̄nis cuib; speculat̄ consti-
tū conuinctum. Non & martir̄ in tormentis positus, nil
aliud toto animo intendit, quā ut om̄a que sunt in hoc
mundo, & ipsum simul mundū cūis relinquat. atq; ab-
solutus dolorib; cunctis ad uidendū mundi conditorē, & ea
que ultra mundum sunt gaudia possidenda pueniat.
& celibes dum communē generis humani legē, qua dictū
ē: Crescite & multiplicamini, & replete terram: ut ui-
tū maioris premi transcendunt, iūe uelut altiore
ceteris fidelibus, immo ipso mundo sedem sibi eligunt.
sic quoque socialiter in eccl̄a uiuunt, ut socialē
eccl̄e conuersionem honore meriti sublimi-
ores ante cedunt. Unde talibus recte scribit
iohannes: qui mei sunt & hominibus primici-
ae dō & agno. Recte tales latino sermone uel
uirgines quasi uirtute insignes, uel celibes qua-
si celo beati cognominantur, idē celicium inter-
ra uitam imitantes. Facies & tabulas stantes
tabernaculi delignis set̄ Kim, que singulae fenestras
nos cubitos in longitudine habebant, & in lat̄

7^m

Apoc 14
amph

ss
= V =
" "
" "

Jq. vi.

tudine singulos ac semissem. Lignum setim de quibus tabna-
 culum fiebat, in putribiles sunt naturae, gemini candoris ac
 leuitatis. & non multum ab alba spina nisi tantum magni-
 tudine distincta. Unde & Hieronymus non rum quā in li-
 bro hebraeorū nominū, sed & in alius opusculis suis setim ab-
 solute spinas interpretatus est. uerbigraue: uel setim, luctus
 spinarum. Non autē facile hoc genus ligni nisi in desertis abis,
 ubi tabernaculum edificabatur, solet inueniri. Unde greci
 latini interpretes nomē aliud p̄ter hebraeorū ponere nequuerūt.
 utpote cuius apud eos notitia nulla erat: quamuis quidā
 qualitatem naturae eius exprimere uolentes, lignum impu-
 tribilia transtulerunt. Tubale ergo tabernaculi a pos-
 tolos, eorumq; successores, p̄ quorū sermonū ecclia porbē
 dilatata est, designant. Latitudo & enim tabularum di-
 latatio est fidei & sacramentorum, que prius in una isru-
 helitica plebe latebat, sed horum ministerio actiuus
 orbis plenitudine puenit. Quamuis recte in latitudine
 tabularū, ipsa quoq; dilatatio cordis scōrū ualeat & intellegi.
 p̄ quem mundum despiceret, atq; ad appetendum celestia
 solent sublimiter accendi: p̄ quā non solū amicos in dō, sed & in
 inimicos quidem diligere p̄p̄t̄ dñm. Deniq; uideamus
 uiam de tabulis tabernaculi, uidebat & apostolum paulū,
 qualem utroq; modo se dilatatum insinuat. dicit demit̄ ac,

que est canis quos q̄ in casu fuerit due sine q̄ quos
 q̄ in casu uincat uilicem. Alii uoluerūt q̄ q̄
 suo dñe arbitrio ut q̄ in casu fuerit due sine

q̄ pro uoluntate uicant p̄ ut dicit gl̄s. S; si uincat q̄
 eius in uicant sua m̄ est. Nam in uicant in ius
 est de uicantate n̄ de affectu. Ep̄ bar̄ in actiue
 ad exhibendū inue. in ius. Ep̄ bar̄ in actiue

26
uirtutum species commune aliquid cum his qui in terra
adhuc detinentur, habere uidetur. Certamen uero mar-
tyrii, & decus dō dicatur uirginitatis, quasi ab infortunio ac-
terrenis reb; suspensum, & supernis euib; speculatim constat
cō-convinctum. Non & martyr in tormentis positus, nil
aliud toto animo intendit, quā ut omnia que sunt in hoc
mundo, & ipsum simul mundū cūis relinquat. Atq; ab-
solutus dolorib; cunctis ad iudicandū mundi conditorē, & ea
que ultra mundum sunt gaudia possidenda pueniat.
& celibes dum communē generis humani legē, qua dictū
ē: Crescite & multiplicamini, & replete terram: ut ui-
tū maioris premii transcendunt, iūte uelut altiores
ceteris fidelibus, Immo ipso mundo sedem sibi eligunt
sic quoque socialiter in ecclā uiuunt, ut socialem
ecclē conuersionem honore meriti sublimi-
ores ante cedunt. Unde talibus recte scribit
iohannes: qui mei sunt & hominibus primici-
ae dō & agno. Recte tales latino sermone uel
uirgines quasi uirtute insignes, uel celibes qui
si celo beati cognominantur, idē celi ciuium inter-
ra uitam imitantes. **F**acies & tabulas stantes
tabernaculi delignis set & lim, que singulae fenos de-
nos cubitos in longitudine habebant, & in lat-

671

Apo. 14
amph

ss
= V =
"
"

sq. vi.

Aedigno uirtutum exercitio in structuram domus eius aptati.

Habebant autem singulae tabulae denos cubitos in longitudi-
ne, & in latitudine cubitum ac semissem Longitudo tabularu
altitudo est, quae decim cubitos habebat, quia sci doctores pob
seruantiam decalogi legis ad perfectionem tendunt. Quia
ppreceptione denari di- urm, In uinea xpi laborant, id est
illa intentione uerbo doctrinae insistant, ut imaginem sui con-
ditoris ac regis, quam adam peccante perdidit, ipso do-
nante restaurent. ut nomen eius quod peccando amiserant,
recte uiuendo recipiant. Sol & namq; in denario regis nomen ee
imago contineri. sed & hoc quod denarius ex eonomen accipit
Quia decem nummis compleatur, statu ae future nre beatitudinis
apte congruit, quae in uera di & pximi dilectione perficitur.

Si namq; solet ternario numero sepe propter eam quae ipse est
trinitatem figurari. Homo septenario, quia corpus ex quat-
tuor notissimis habet elementis. Animae uero exterioris hoc
est interioris hominis substantia, Triplici sol & in scripturis dis-
tantia comprehendit. Hinc est enim quod diligere dnm ex
toto corde, tota anima, tota uirtute nra pcpimur. Bene er-
go tabulae, quibus erectis ac stantibus tabernaculum omne con-
tinetur, Decim cubitos habet altitudinis, quia doctores ac
rectores scae aecclae hac intentione do deseruiunt, ut ipsum
anima & carne immortales ac beati in aeternum uideremereantur.

ad uos o corru
nobis longitudo
co dilatanda
accula hanc
porcum dicit
Factae su
arum: spinea
uol uol dicit
ca torum non
m scriptum
est in operib
in dionib: fact
acionib: equ
re di & pximi
te q possunt
arum tabula
es ponit, scilicet
no. Actus
ipsum
na. Idq
se peccam
re dicit. sed
num equi

pulor q uitate uelut ad uirtute
re hanc in uirtute ad sua exercitio
uirtute uirtute uirtute uirtute

Adhunc finem uitae om̄ suos auditores suos & uerbosemp
& opere prouocare, ac ueluti suspendere contendunt.
Quod uero ipsae tabulae cubitos ac semissem in latitudine
habebant, plenus ille cubitus ⁱⁿ p̄fectionem b̄ne operati
onis: dimidiū cubiti quod superest, inchoationem ostendit di
uinae cognitionis: qui a nimirū iusti in hac uita p̄fectae ele
mosinis insistere, Orationib; uacare, leuius castigari. Ce
terisq; huiusmodi actibus religiosis possunt operam dare.
Dm̄ uero interim fide agnoscimus, sed plenam eius cogniti
onem in futuro speramus, dicente ipso dō ac dño nro ih̄u x̄p̄o:
Si manseritis in uerbo meo, uere discipuli mei eritis, & cog
nosce^{is} ueritatem. Qui rursus ad patrem: Haec est ^{aut} inquit
uita eterna, ut cognoscant te solum & uerum d̄m, & quem
misiisti ih̄m x̄p̄m. Hinc & iam ap̄t̄s ait: Ex parte enim cog
nosceimus, & ex parte p̄ph̄etiamus. Numquid ait, ex parte
laboramus p̄ x̄p̄o. Ex parte uerbo p̄dicationis instamus,
ex parte bonis operib; seruiamus. plenum ergo bonis operib;
cubitum habent in hac uita electi: sed cubitum beatae re
tributionis ex parte habent, in quantum gaudia regni
perennis, & praesentiam sui conditoris possunt desideris
pregustare caelestibus. Cuius & iam cubiti adimpl̄atio
ne tunc beatificantur, Cum fuerit sermo, quem omni
electorum populo p̄misit in fine futurum, dicitur f:

Ioan. 8.

Ioan. 17.

1 Corin. 13.

Eripiam eum, & glorificabo eum: longitudine dierum
 a d'implebo eum, & ostendam illi salutare meum. 7

In lateribus tabulae incastraturae fiant, quibus tabula al
 teri tabulae connectatur: atq; in hunc modum tabulae
 parabuntur incastraturae. 7. **I**n laterib; tabularum uir
 tutem significant. humilitatis in mentib; iustorum p qua designant
 maxime sibi inuicem fraterna caritate iunguntur.

Dum enim singuli quique eorum corde contrito & humiliato re
 ceptaculum in se proximum dilectionis preparant, & dili
 gendi se fratribus merito pietatis ac deuotionis exhibent, qua
 si tabulae omnes tabernaculi in alterutrum pincastra
 turae nexum copulantur. & quidem erecto tabernaculo
 ac regulariter ante ordinata compage tabularum fi
 gura incastraturae non cernitur. Quanta tamen uirtu
 te tabulae sibi inuicem coadunauerit, ipsa pariter in concus
 si firma stabilitas ostendit. Quia nimirum humilitas
 cordis sanctorum quam sibi alterutrum foederantur, fo
 ris hominibus uideri non potest: sed quid intus operetur,
 ex ipso sanctae ecclesiae pacatissimo statu palam omnibus patet.
 Per quam mira diuinae gratiae dispensationis agitur: Ut
 nos in quos fines sanctorum deuenerunt, & iam eos qui in pri
 mordio seculi fuerunt fideles, sincero affectu diligamus.
 & non minus illos quam eos qui nobiscum in presenti uiuunt,

In sinu nr̄i amoris suscipimur, & nos quoq; ab illis p̄com
 plexum caritatis suscipiendos esse credamus. Quod autem
 iubetur duas in tabulis singulis in castraturas fieri, hoc est
 in utraq; latere illarum, dupliciter accipi p̄ figuram potest:
 Ut & in prosperis simul atq; aduersis Inuolata erga fr̄i iura
 caritatis seruemus, p̄ arma iustitiae, iuxta exemplum apti,
 incedentes ad dextris & sinistris. & maiores minoresq; hoc
 est & eos qui nos in x̄po praecesserunt, & eos qui secuti sunt,
 unius om̄is eius demq; dilectionis brachis tenentes, ad p̄fec
 tionis fastigia tendamus. Sequitur.

1 Coemth. 6.

VI

Quarum uiginti erunt in latere meridiano, quod uergit ad
 austrum: quibus xl bases argenteas fundes, ut binae ba
 ses singulis tabulis p̄ duos angulos subiciantur. Quan
 ta fuerit longitudo tabernaculi, specialiter non exprima
 tur: sed ex eo innuitur, quia pari & es eius ex tabulis ui
 ginti compacti essent. & haec singulae singulos cubitos
 ac semis sem latitudinis habuisse perhibentur. Uigin
 ti namq; cubita, & uicies semicubita: xxx cubitorum su
 mam complebunt. quam fuisse tabernaculi longitudi
 nem & iam iosephus scribit. & bene hoc numero taber
 naculi longitudo comprehenditur. Quia tres sunt uir
 tutes, In quib; principaliter om̄is sc̄ae aecl̄ae p̄fectio
 consistit, uidelicet fides, spes & caritas quae p̄ dece

multiplicantur, & tricennarius numerus impleatur,
 dum uirtutibus mentis opera bona iunguntur, Quae de
 calogo legis continentur. Ne quis sibi fidem, spem &
 dilectionem in dñm absq. operum executione putet suf-
 ficere posse. Quod uero numerus tabularum uicenari-
 us numerus est, & hoc magnae scōrum p̄fectionis myste-
 riū continet. Quater enim quini faciunt xx & cum lex
 mosaica quinque libris, gr̄a autē & ueritas noui testamenti
 quattuor sc̄i euuangelii uoluminibus comprehensa est,
 merito sc̄i doctores uicenario numero exprimuntur: quia
 miro ueritatis consensu, & reuelata atq. complōta in euan-
 gelio legis arcana manifestant, & prefigurata fuisse
 in lege euuangelii sacramenta declarant. Dumq. & uetus
 testamentum in nouo dilucidatum, a clariore sensu pro-
 palatum esse docent, & nouum in ueteri adumbratum,
 ac multifaria temporum reuelatione presignatum insinu-
 ant. Quasi in latitudine suae locutionis & quattuor p̄ quinq.,
 & quinq. tabularū numerū p̄ quattuor esse multiplica-
 tum demonstrant. Bases autē quibus tabulae sustentaban-
 tur, uerba sunt & libri legis ac prophetarum c. l. Quibus
 apti & euuangelistae euuangelium scribere ac predicare, esse
 uerū ac diuinū esse probabant. Unde est illud in euglō se-
 pissime repetitum: Tunc adimplētum est quod dictum est. *Matth. 23*

726
M. 14

= p. 1

p proph&am. & aũ hoc totũ factum est ut adimplerentur
scripturae proph&arum. & aptr p&rus de dno testamoni
um phibens adiecit. & habemus firmiorem pph&icum ser
monem, cui benefactis adtendentes. Bene autẽ singu
lis tabulis binae bases subponuntur. Ut consensus proph&æ
cae adtestationis in ommb. quae apti dixere monstr&ur.
Uel certae binae bases singulis tabulis p duos angulos subici
untur, ut bene suffultis angulis, tota recte & in declina
biliter possit tabula consistere. Quia omis apostolici &
euuangelici sermonis In pph&icis litteris & initium p̄sig
natũ inuenitur, & finis. Omnis aptorũ successoz q. illoz utu
Ab initio fidei usq. ad terminũ uitae presentis, eis dem m̄ sti
cis testamenta u&eris constat Inserta esse paginis. Bene
autem eadem bases argenteae sunt factae. propter nito
rem uidelicet uerbi caelestis. Eloquia enim dñi eloquia
casta, ^{argentei} igne examinatum, terrae. 7 In latere quoq. secun
» do tabernaculi, qd uergit ad aquilonem, 40 tabulae
» erunt, quadraginta habentes bases argenteas. binae ba
» ses singulis tabulis supponent. Latus meridianum ta
ber. & naculi quod uergebat ad austrũ, antequam
illam di plebem designat. Quae lucem scientiae lega
lis iam dudum accipiens, amore sui conditoris feruere
solebat. porro latus scdm quod uergebat ad aquilonẽ,

p. 11

probatu

» casta, igne examinatum, terrae. 7 In latere quoq. secun
» do tabernaculi, qd uergit ad aquilonem, 40 tabulae
» erunt, quadraginta habentes bases argenteas. binae ba
» ses singulis tabulis supponent. Latus meridianum ta
ber. & naculi quod uergebat ad austrũ, antequam
illam di plebem designat. Quae lucem scientiae lega
lis iam dudum accipiens, amore sui conditoris feruere
solebat. porro latus scdm quod uergebat ad aquilonẽ,

eamq; tenebris ac frigore infidelitatis usq; ad temp;
 dominicae incarnationis torpere non distiterat, gentiū
 multitudinem significat. Decius uocatione pulchr^e et figurat^e
 dn̄i p̄ proph&am: Dicam, inquit, aquiloni, da: & austris, Esa. 43
 noli prohibere. qđ est apte dicere: Dicam populo gentiū
 diutius sine fide ualgenti: Dadetuis filius, qui ad meae fi
 dem confessionis & amoris conueniant. Dicam & plebi
 israheliticæ, quæ iam meꝝ lumine cognitionis frueba
 tur; noli prohibere gentes in sortem electionis recipi.
 Dicam cornelio & domui eius: fidem et bap̄tisma xp̄i
 suscipite. Dicamiudeis: nolite cogere credentes ex
 gentib; circumcidi, Quib; fonte bap̄tismi consecratis
 fides & confessio ueritatis ad salutem sufficit. Unius autē
 numeri mensurarum & facturæ tabulas utrūq; latus
 habēt. quia nimirū una eademq; fides, spes & caritas
 utriq; populo p̄ aptos p̄dicatur: Ad una uterq; promiss
 sa regni caelestis uocatur: De utroq; generale p̄ceptū
 saluatoris accipiunt, euntes in mundum uniuersum, p̄dic
 cate euuangelium omni creaturæ: id est & circumci
 sioni & p̄putio. ubi & absq; ulla differentia subin fer
 tur: Qui crediderit, & bap̄tizat^{us} fuerit, saluus erit. Matth. 16

Ad occidentalem uero plagam tabernaculi facies sex
 tabulas: & rursus alias duas, quæ in angulis erigantur

Josephus in iud. 3. cap. 7.

postergum tabernaculi. 7. Josephus scribit de tabernaculo quod decem cubitos habuerit latitudinis: scribit & iam quod tabulae eius mensura quattuor digitorum fuerint a terra suspensae. Ex quo uidetur uelle intellegi, quod altitudinis tantae factae fuerint ipsarum baser tabularum. Quirursum de hoc quod modo proposuimus capitulo ad uectibus tabularum ita dicit: Posterioris autem parietis nouem cubitos sex tabulae faciebant. Quibus coniunctae sunt aliae duae tabulae, ex medio cubito sectae, quas angulares posuerunt ad instar tabularum maiorum. singulae uero tabulae anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibusdam radicibus confixos per diem ad inuicem per circuitum respicientes: & per eos deaurati uectes inmissi, uno quoque habente magnitudinem cubito, quinque, erantque ad coniunctiones tabularum, intra batque caput uectis unus cuiusque. In alio uectis capite, uelut in modum chochi: & postergum capitum in longitudine positum unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, qui per uicinos utriusque parietis latera continebantur, in castrationibus factis & inmissis ad inuicem. quod propterea sic exquisitum est, ut neque a uentis moueretur, neque autem alia causa tabernaculum conturbaret, sed immobile secura quidem seruaretur. Haec de litterae textu iosephus. Uerum iuxta

rombus

allegorie
 in se parde
 non recta
 que cum
 usq; fides
 quasi gem
 ble est
 defussio
 uiter d
 qu'il ex
 tantes con
 siquis negar
 tui potest
 uerit itq; in
 de huius
 uita pman
 siquis consum
 uerit astra oc
 de
 uerum occid
 in transfor
 quod aeterna
 uerit in

allegoriae sensus, occidentalis plaga, quae utrumq;
 inseparabilem recipiens, aedificium tabernaculi consum-
 mat, rectae adimplerionem totius scē uniuersalis ecclae,
 quae cum fine huius mundi pficitur, designat. Adquam
 usq; fides & operatio recta utriusq; populi p̄seueratura,
 quasi gemini longitudo pariter p̄tingit. Neq; enim credi-
 bile est, uel ante tempus dominicae incarnationis unquā
 defuisse qui ex gentibus crederent, uel nunc quamuis gra-
 uiter damnato obp̄fidiam populo iudeorum, non esse ali-
 quos ex illis, tam & si paucissimos, qui inter xp̄ianos exul-
 tantes cotidie credendo ad salutem pueniunt. Quod
 si quis negare presumpserit, dicamus quod negari nulla
 tenus potest, qđ uidelicet sp̄itales utriusq; testamenti doc-
 tores atq; interpretēs, qui iuxta sermonem dñi p̄ferant
 de thesauro suo noua & uetera usq; ad finem sc̄i sint in scē
 ecclae p̄mansuri. & apte tabernaculum in occidentali
 plaga consummatur, in qua diem sol daudere, et cuncta
 solent astra occidere, propter scilicet tob̄tum uniuscu-
 iusq; electi, uel generalem totius saeculi terminum. ⁊
 Quasi enim occidit ei sol, qui ab hac temporalis luce p̄tene-
 bras transitoriae mortis, ad gaudia lucis & uitę trans-
 migrat aeternae. Quasi occidit omni ecclae sol in occiden-
 te, ut uerius in oriente tenebris transeuntib; oriatur. ⁊

pereunt

Esa. 66.

Cum finita in aduentu dñi uita sc̄i presentis; mox uerū
sc̄i futuri mane; iustis uera dies a&ernitatis apparebit.
& quia tunc iustis cum dño regnabit; reprobi in aeter-
num p̄uent. Recte de hac plaga tabernaculi in sequentib;
dicitur; qm̄ mare respicit & significat autem mare rubrū;
In quo demersus cum suo exercitu pharao; & de quo sal-
uatus isrl̄ a dño ad montem s̄n̄ai; ubi tabernaculum fa-
ceret & ascendit; respicit ergo mare occidentalis plaga
tabernaculi; Cum sc̄a eccl̄a post operum p̄fectionem
coronata; in xp̄o libero aspectu intuebitur; uitā uel
poenas impiorum; quas ipso adiuuante cauefecit. Esa-
ia uel testante qui ait: quia sicut caeli noui & terra noua;
Quae ego stare facio coram me dicit dñs; sic stabit semen ur̄m
& nomen ur̄m. Et paulo post; & egredientur; & uide-
bunt cadauera uirorum qui preuaricati sunt in me.
Uermis eorum non morietur; & ignis eorum non exanguet.
Mors namq; fluctus p̄fundi amari & turbōle p̄i; & pec-
cata possunt significare; quib; reprobi in hac uita male-
delectati intereunt; & futurae quoq; barathrum p̄ditio-
nis; Cum in ultimo examine in ignem cum diabolo mitten-
tur a&ernum. Nec p̄tereundum quod tabernaculū
cum aedificaretur in monte s̄n̄ai; mare rubrum habuit
ad occasum. Cum introductum p̄ ih̄m in terram rep̄missionis;

& collocatum est & in s'lo. Eadem plaga caeli habuit ma-
 rem magnum. de quo ita mihi scire possumus sentire, quod
 sci in hac vita dno seruietes, ei q' in corde suo tabernaculu
 facientes, sup'bam impioru iactantiam quasi citius occasura
 fixa mente dispiciant. In futura & iam patria cum dno posi-
 ti, pp' & uiam eorum poenam absq' ulla suae felicitatis inter-
 missione respiciant. ut eo maiores ei gratias referant, quo
 non solum fruantur bonis quae donauit, uerum & iam in-
 tueantur mala, a quib; eos liberauit. Bene autem plaga
 tabernaculi occidentalis, uel quae mare respicere dicta
 est. sex tabulis constabat, uel quia senario numero sol &
 p'fectio boni operis exprimi, eo quod dñs in illo mundi or-
 natum consummauerit, in illo hominem ip' primordio cre-
 auerit, In illo genus humanum sua passione restaurauerit.
 Uel quia sex aetates sunt seti huius, in quib; opost' & nos bo-
 nis operib; p'fici, ut ad aeternam requiem in futuro & sur-
 rectionis glo'am puenire possimus. Nam quod rursus
 aliae duae tabulae exceptis sex primis, in angulis iubetur
 erigi post tergum tabnaculi, quae uementes ab orientali pla-
 ga pari & excipiunt, & occidentalis in plaga pari & i con-
 iungant, ad remunerationem futurae p'tin' & uitae, quae
 post labores & seti huius ^{tempora} secura est. qd' bifaria diuidit. In sub-
 batissimum scilicet, hoc est requie animarum se'arum. 7 7 7

presenti nrae conuersationi p fide, spe & caritatem firmis-
sime conexas est: homo ideo stabilis & inconcussa presens nra
conuersatio pdurat, quia futurae dona r&tributionis credit,
eredit sperat, diligit: Quia crebro sup norum cuium ad
iutorio, ne flabit: turbolentis in mundoꝝ spūum decidere
possit, continetur. & hae autē tabulae, quae uel pfectio-
nem bonae nrae actionis, & futurae p bonis premia desig-
natur actib: Bnis singulae basib: sustentantur: quia
haec quoq; omā ad confirmationem euuangelicę & aposto-
licae pdicationis pph&ae scī futura eē consona uoce pdixerunt.

Facies & uectes delignis s& hūm, quiq; ad continendas tabu-
las in uno latere tabernaculi, & quinq; alios in altero, & eius-
dem numeri ad occidentalem plagam: qui mittuntur p
medias tabulas a summo usq; ad summum. ¶ Vedes quinq;
qui tabulas tabernaculi continent, quinq; sunt libri mor-
sicae legis, quoz munimine scā ecclā mirabiliter ab omni
temptantium scelerum, sceleratoꝝ q; spūum Inpulsione tu-
tatur. & hoc in utroq; latere: quia non solum pōre dī p p m
littera legis erudiebat ad finē & opera bona, sed & iā nos
noui tempore testamenti constituti. Dōseruientes, eadem
littera spūaliter intellecta, maioris grā dulcedinis, &
in presenti ad fidem operationēq; uirtutū instituit, & in
futuro ad spem pp&e remunerationis accendit. Eiusdē

ma. 19

quoque numeri uelut ad occidentalem sunt plagam: Quia ipsam quoque completionem boni operis, quando ad proemia futura de carne egredimur, lex nobis bene intellecta predicat. Unde interroganti diuiti uel dicenti: Magister bone, quid boni faciam ut habeam uitam aeternam? Respondit idem magister bonus: si uis ad uitam ingredi, serua mandata. & non illi aliqua legis mandata subdidit.

55 **I**psas quoque tabulas de aurabis, & fundes eis anulos aureos, per quos
56 uelut tabulata contineant. Tabulae tabernaculi de auratae prae fulgent, cum omnis uita, omnis sermo sanctorum predicat lucem monstrat sapientiae celestis, nihil quidem eis aliud quam uirtutum decus aspicitur. Anuli autem aurei per quos uelut tabulata continebant, ipsam uitae celestis beatitudinem designant: Quae propter suae gloriæ claritatis recte uelut propter aeternitatem recte circulo comparatur.

2. Timothei. 4.

Unde apostolus de illa reposita est, inquit, mihi corona iustitiae. Quinque autem circulos singulae habebant tabulae: non quia quinque partita est distinctio patrie celestis, sed quia eadem propter uel claritatis, & claræ propter uel claritatis regni illius in genesi, eadem in exodo, eadem in leuitico, eadem in libro numeri, eadem in deuteronomio ^{scripta} continentur.

Et quinque anuli aurei singulis tabernaculi tabulis erant infixi: Quia corda iustorum multum dilatata propter amorem

In omnib. legis mosaice libris non solum correctionem operu,
sed & p[ro]p[ri]am sup[er]nae r[e]tributionis lucem legunt.

Et fundes eis, inquit, anulos aureos, p[er] quos uectes tabulata con-
tineant. Cum uerba sacri eloqui p[ro]missione regni celestis
statum sc[ilicet] eccl[esi]e confirmant. Uteominus p[er]turbationes
mundi timeat, quo c[on]stituit stabilitatem p[ro]p[ri]e remunera-
tionis didicit. Bene au[tem] de eis dem uectib[us] subditur: Quos
operies laminis aureis. Laminis quippe aureis uectes operi-
untur, cum uerbis diuinae legis, quae e[ss]e iuxta litterae sen-
sum, fortia uidentur, atq[ue] ad confirmandam uitam fidelium
apertissima. Superior intellectus, id[em] eu[an]gelica clari-
tate p[re]fulgidus in e[is] monstrabitur. Ut enim ex empligra,
un[um] testimonium ponam: cu[m] legimus h[ist]oriam sc[ilicet] noe, quo
modo diluuium quod impios deleuit, mirabiliter cum suis in
arca seruatus eu[er]sit. patet & omnib[us]: in eo q[uo]d d[omi]n[u]s diligens iusti-
tiam, & odio habens iniquitatem, pios nouerit de temptati-
one eripere, impios uero iuxta discretionem punire. Ideoq[ue]
talis lectio instat uectium in putribilium tabernaculum
d[omi]ni continet, quia mentes fidelium uerbis infid[el]itatis uerita-
tis ab incur su temptationu[m] premunt. Verum quasi uec-
tes lignei laminis uestiuntur aureis, cum haec eadem lec-
tio p[ro]p[ri]am intellegentiam sacrae ueritatis plena mysteris
ostenditur. Cum arca eccl[esi]am catholicam, aqua diluuii

uectes p[er] anu-
los aureos tabu-
lata contineri,

1. iacobi 3
= h[er]m[en]e[ut]ic[us]

significare dicitur. Munda & immunda animalia,
 spūtales & carnales quosq; ineccta. Ligna arce leuigata & bi
 tuminata, doctores gratiæ fidei s̄boratos. Coruus de arca
 egressus nec reuersus; eos qui post baptismu ad apostasiam deci
 dunt. Ramus oliue p̄ columbam in latu in arcam, eos qui foris
 quidem hoc inter est hereticos baptizati sunt. Sed quia pingue
 dinem castitatis habent, p̄ grām sc̄i sp̄s in unitatē catholicam me
 rentur int̄ducī. Columba de arca egressa neq; ultra reuersa,
 eos qui carne soluti ad liberam lucem patris celestis p̄uolant,
 nequaquam amplius ad labores terrene peregrinationis redituri.

Circumdantur itaq; auct̄ uect̄ ligna & s̄ hūm, cum firmissima
 sacre scripturæ testimonia p̄ inter p̄dicationem in istacā his &
 huiusmodi sensib; celestib; ac sp̄italib; p̄babunt esse p̄ lucida.

» Et eriges tabernaculum iuxta exemplum qđ tibi in monte
 » monstratū est. Exemplum tabernaculi moysi in monte monstra
 tum est. quia commoratus in seculo cum dño, uidit sublimem
 angelicę puritatis & inmostalitat̄is uitam. Ad cuius instar
 humanam ⁱⁿ terra conuersationem, in quantum mostalib; imitari
 impossibile fuit, instituiere iubebatur. Ut cum exemplo eorū
 mutue in dñm dilectioni, diuine laudationi, unanime paci, sin
 cere castitati, ceterisq; huiusmodi uirtutib; in terra uacaremus,
 mereremur & in celis eorū esse consortes, iuxta p̄missum dñi,
 dicentis: illi cū quidigni habebuntur sc̄o illo & resurrectione

Matth. 22.

ex mortuis, neq. nubunt, neq. ducunt uxores; neq. enim
 ultra mori poterunt, equales enim sunt angelis & filio di,
 Cum sint filii resurrectionis. Exemplum enim nobis moy-
 ses angelice conuersationis, quam in monte contemplatio-
 nis uidit, preceptis legalibus ostendit: p. quorum obser-
 uantiam & ipsi de terra editi, ad consuetudinem angelorum in ce-
 lis puenire possimus. Exemplum idē nobis uite pfectiōis,
 & beate rētributionis in figura tabernaculi & ministerii
 sacerdotalis ac leuitici, quod describit, prebuit. Erigitur
 autem tabernaculum iuxta exemplum, quod illi in monte
 monstratum est, quando electi quique ad imitationē angelice
 puritatis, quam ipse in occulto contemplari meruit, opus ani-
 mumq. ^{componunt} pmerunt. ^{h.} A tenus de pariete templi meridiano,
 septentrionali & occidentali, p. dñs dedit, & positum est.
 In sequentibus: cum & iam orientale latus, qualiter sit compositū,
 monstratur. sed prius scriptura de medio parietis, qui scōrum
 a priore tabernaculo diuidebat, intimandum iudicauit.

Facies & uelum de iacincto & purpura, & cocco bistincto, &
 bissero & ortu, opere plumario & pulchra uarietate contex-
 tum, quod ad pendes ante quatuor columnas delignis sc̄him. ^{ss}
 Velum hoc quo tabernaculum diuidebatur, mediū ita po-
 situm refert iosephus. ut xx quidem cubiti longitudinis ad
 priorem domum, x uero p. tenerent ad sectam. Quod pōna

sss
 VIII
 ss

mensuris templi, quod postea factum est à salomone, liquet
 esse conueniens. Quod cum esset sexaginta cubitorum longi-
 tudinis, & uiginti latitudinis, testam longitudinis partem
 id est xx. cubitos ad interiore domum, Hoc est sem scōꝝ
 habebat separatam: Ita ut longitudo & latitudo eiusdem
 domus interioris una esset. Sic ergo esset tabernaculi pars in-
 terior longitudinis & latitudinem simile hoc est denorum ha-
 bebat cubitorum. Quid autem idem uelum figuratiter ex-
 primat, apostolus ad hebreos manifeste declarat, Ubi &
 hoc pariter exponit ad sensum allegoricum: quare in prio-
 re quidem tabernaculo semp introirent sacerdotes, sacrifici-
 orum officia consummantes; In secundo autem semel in anno
 solus pontifex, non sine sanguine, quem offerebat pro sua & populi
 ignorantia. Velum hoc caelum interpretatur. Quid autem
 in priore quidem tabernaculo cotidie pannum intētibant
 cum sacrificiis sacerdotes. sup huius uitę statu edisserat. Ubi
 scī dnō sine intermissione famulantes, cotidianos sue fragi-
 litatis erratus, sine quib: esse in hac uita nullatenus possunt,
 cotidianis bonorum operum uictimis, cotidianis lacrimarum
 suarū libaminib: quasi ueri sacerdotes dī & xpī eius expiunt.
 Summum uero sacerdotem, qui semel in anno scō scōꝝ cum sanguine
 uictimarum suarū ingrediebatur, Ipsum intellegit esse pon-
 tificem magnum, cui dictum est: Tu es sacerdos in æternum

Heb. 9

Ps 109

secundum ordinem melchisedech. Qui semel oblatuſ p̄ peccatis nr̄is, ipse sacerdos & hostia p̄ proprium sanguinem in ipsum caelum intrauit, ut appareat nunc uultui d̄i p̄ nobis. quod aũ idem uelum de jacincto & purp̄ora, & cocco bis tincto, & bisso r̄orta pulchra uarietate contextum est. Quis non uideat & iam iuxta litteram pulchritudini celestis congruere uisionis. Si enim decorem flammisq; astrorum, simul & fariam nubium speciem, sup̄sam irim consideras mille trahentem uarios ad uerso sole colores, Nonne uideris tibi multo plures ac pulchriores quã uelo tabernaculi in textu sunt, inditus celo color notare picturas. Quattuor autem columnę ante quas ad pensum est hoc uelum celestium sunt potestates agminum, quattuor uirtutib; eximus p̄clarę. De quib; & sup̄ diximus. hoc est fortitudine & temperantia, prudentia, iustitia. Quae quidem uirtutes aliter in laborib; & erumnis uite huius a nobis, aliter in caelis seruantur ab angelis & animab; sc̄is. Ibi namq; regnantia p̄sens uidetur esse subditum iustitię. Est & hoc immortalis omnino iustitię, nullũ enĩ d̄o ^{bonũ} preponere: t̄ aequa re prudentię: D̄o firmissime coherere, constantiis. Nullo defectu noxiõ delectari, temperantię. Hic autem quid agit iustitia in subueniendo miseris, quod prudentia in precauendis insidiis, quod constantia in p̄ferendis molestiis, quod temperantia in cohercendis delectationib; prauis. Non ibi erit, ubi nihil omnino

erit mali. Bene autem hae columnae delignis s& hinc sunt factae: uel quia sp̄s angelici incorruptibilis naturae & inmostalis sunt conditi: ut quia absq; peccato conditi, intemeratam suae conditionis puritatem semp̄ custodiunt. De quib; apte subdit.

Quae ipse quidem deauratae erunt, & habebunt capita aurea, sed & bases argenteas. deauratae quippe sunt columnae, ante quas adpendetur uelum: quia posita intra uelum celi uisitates angelorum summae claritatis sunt gr̄a uestrae. Capita habent aurea: quia mentem qua reguntur, habent presentia diuinae cognitionis ac uisionis illustratam. habent & bases argenteas: quia omnis eorum natura in hoc quasi fundamento specialiter subsistit. Ut laudes r̄mnoe, suo conditori decant&: ut uoluntatem eiusdem conditoris, nobis adhuc in terra peregrinantib; quasi extra uelum positis suis conuiuibus narrent. Unde & ipsi de terra congratulantes eorum laudib; sedulo quasi uoce ex hostatorum adicere solemus: Benedicite dñm om̄s angeli eius potentes uirtute, qui facitis uoluntatem eius.

ps. 102

Aus& namq; sepe in scripturis sapientiae splendor, argento nitore ostendi uerborum consueuit. Inser&ur autem uelum per circulos, intra quod ponet &ream testamenti. quo sc̄uarum & sc̄uarum sc̄uaria diuidentur. Circuliq; neq; initium habere neq; finē uidentur, Nonnumquā in scriptura sacra p̄ a&ernitate ponit solet. & apte uelum quo celum figuratur, per circulos

+ in simon

suspensum esse phibetur: Uel quia in aeterno erat consilio
 diuinitatis, quando mundus crearetur, in quo primum ceterum
 mium locum habet natura celestis: Et quia ita factum est fir-
 mamentum caeli, ut nunquam factura eius soluatur. Namque
 dñs ait: Caelum & terra transibunt: de celo est aetherio accipien- *Maub. 24.*
 dum. De quo hieremias similis, inquit, in caelo cognouit tempus *Hiere. 8.*
 suum. Illud namque caelum in iudicio igne periturum est: quod in
 diluuiio constat esse perditum, per se & testante, qui ait: Caeli *2 Petri 3.*
 erant prius & aqua de terra & perquam consistens uerbo dñi. *1 Petri, de aqua*
 Per quae ille tunc mundus aqua mundatus perit: Caeli autem
 qui nunc sunt, eodem uerbo repositi sunt, igni reseruaui indiem *et terra,*
 iudicii. Intra hoc uelum templi posita est arca testamenti:
 quia mediator dñi & hominum homo **o** xpi ih̄s, qui solus pa-
 ternorum est conscius arcanae, **o** Post passionem suam
 resurrectionem a mortuis, super caelorum celos ascendens, sedet ad
 dexteram patris. Hoc uelofortuarium & seuarum seuarum diui-
 duntur. Quoniam ecclesia, quae ex angelis sanctis & hominibus con-
 stans, partim adhuc peregrinatur in infimis, partim in aeterna
 patria regnat in supernis. Adhuc ciues suos dirimente uelo caeli
 habet ab inuicem segregatos. **o** Pones & propitiatorium super ar-
 cam testimonii in sancto sanctorum. **o** Aperte propitiatorium super arcam
 positum esse dicitur: quia ipse mediator dñi & hominum specialiter
 a deo patre donatum est, ut esset propitiatio pro peccatis nostris.

Rom. 8.

Unde & iam paulus dicit: ih̄s xp̄s qui mostuus est, immo
qui & resurrexit, quae est ad dexteram dī, qui & iam inter
pellit p̄ nobis. Mensamq; extra uelum, & contra mensam can
delabrum in latere tabernaculi meridiano. Mensa enim
stabit in parte aquilonis. Mensa & candelabrum taberna
culi, temporalia dī beneficia designant, quib; in presenti
reficimur & in luminamur. Vetus interim confortata & ad
uita crescente gratia meritorum, ad panem angelorū, in cae
lis manducandum & ad uidentiam ueram mundi lucem in
trare ualeamus. Quae sunt ambo extra uelum: quō in hac
solum modo uita, uel scripturis sc̄is ac doctōrib; uel ceteris
redemptionis nr̄ae sacramentis opus habemus. In futuro autē
sc̄to, ubi dñs p̄ lam patrem ostendit nobis. Et ubi sicut
iohannes ait, uidebimus sicut est. Nam iam opus erit
externo salutis amminiculo, cum in habitans in electis suis dī
om̄p̄s interius sicut lux uitae inlustrat, & sicut panis uitae
satiat, quos in sc̄s ducens in gaudium regni sui p̄p̄ & uia beati
tudine sublimat. Diximus autem supra, quia latius taber
naculi meridianum antiquam dī plebem significat, quae
prior lucem diuinae cognitionis, prior feruorem diuinae
dilectionis accipit. Pars uero septem trionialis eius de ta
bernaculi, congregatam de gentib; eccliam, quae diutius
in tenebris & in umbra mortis remanserat, indicat. Unde

Tractu

de patre ac
num̄ ubi not.

1 Ioan. 3

id est pa
lam

distinctione & iam candelabrum, quod in parte australi colloca-
tur, potest gratiam que prior populo data est, insinuare. Men-
suaies quoque in parte aquilonis stabat, ea que nobis sunt donata di-
beneficia designare. Recte candelabrum contra mensam positum
esse dicitur: quoniam in scriptura legis & prophetarum pomum
ad gratiam euangelii respicit. Huic uidelicet testimonium per-
hibens, & per hanc se sensu spiritali reuelandum esse significans.

Facies & tentorium in introitu tabernaculi de iacincto & purpura viii
" coccoque bistrincto, & brisso & ortu, opere plumario. Ex prima nar-
ratione de uelo, quod seuarum & seuaru seuaru diuidebat, redit
exponere de orientali latere seuaru, quod inter misisse ad tepus
uidebatur, cum & era eius latera, australe uidelicet & septentriona-
le & occidentale describeret. Tentorium ergo in introitu taber-
naculi pulchra colorum uarietate contextum, primitiue est de-
cus ecclesie, diuersis uirtutum floribus glorificum. De quibus scribit
Lucas: quia multitudinis credentium erat cor & anima una. Act. 4
non erat separatio in eis ulla. nec quisquam eorum que posside-
bant aliquid suum esse dicebat, & cetera. Inerat namque ei hinc
cinctus: quia celestia cogitare, celestem in terris uitam ducere
solebat. Inerat purpura: quia mortem paratam pro populo. Inerat
coccus bistrinctus: quia dei & proximi dilectione flagrabat. Inerat
& brissus & ortu: quia continentia carnis & castitate gaudebat.

Et quinque columnas de auribus lignorum scilicet, ante quas claudere

columnae quib: tentorium

55 tentorium, suspendebatur, scilicet sunt doctores, de quibus Lucas
 1. *ibidem.* consequenter adiungit: Et uirtute magna reddebant apostoli
 testimonium resurrectionis ihesu christi domini nostri. Quorum mens quan-
 to robustius ipsa ad superna erigitur, tanto firmitus docendo &
 alios ad amorem supernorum sufficit ad tollere. Sicut enim aposto-
 li & apostolici uiri per tabulas, ^{recte} possunt designari, propter latitu-
 dinem uel doctrinam, quae unctes in mundum uniuersum praedicant
 euuangelium omni creaturae: uel caritas, qua non solum usque ad
 amicos, sed usque ad diligendos & iam ipsos ad tendunt inimicos, &
 orationibus ac beneficiis prosequendos eos qui se odios habent. Ita
 & iam propter inexcusabile solum cordis, & intentionem ad ce-
 lestia semper erectam, non inconuenienter uocabulo & factura co-
 lumnarum figurantur. Apostolo ad testante, qui ait: iacobus,
 cephas & iohannes, qui uidebantur columnae esse. Quae nimirum
 columnae benequae sunt factae propter totidem libros legis, quibus
 necesse est ut sancti doctores suae uerbo praedicationis communi-
 & maxime qui primitiuam instituere ecclesiam, que ex hebraeorum
 populo congregata, sola moysi aet legis auctoritate nouerit insti-
 tui. Cum nec dum euuangelica & apostolica scriptura per orbem
 scriptura effulgeret. Bene autem ^{exde} de columnis delignis scilicet
 quidem fieri auro iubentur operiri: ut insinuentur predicator
 res sancti, & firmitate cordis intus integri, atque in nullo deficientes,
 & operum claritate forinsecus esse debere conspicui. Uel certe

Galat. 2

firmi

columnae ligatur
 uoluntate de
 Communi
 Communi
 Non enim nos
 quibus apud
 nec: dura
 omnia constan
 & primogen
 capite colun
 ore capite: qu
 scilicet capite
 diuisibiles, sed
 capite diuisi
 & iam specialiter
 cum fiducia p
 inimicos meos: C
 quod eadem cap
 huius, sed uerit
 scilicet spiritus sancti & grat
 res: & sicut pro
 de deo spiritus. Pa
 ruit. Bases autem

columnę lignorum sc̄ h̄m deaurantur, cum h̄idem doctores f̄sti
tudinem suę actionis diuino semp̄ aduitorio p̄tegendam docent:

Cum in omnib; que faciunt, gloriam patris, qui est in caelis, requirant:

Cum in uniuersis que locuntur, xp̄m sonare gaudent, dicentes:

Non enim nos in̄ ipsos predicamus, sed ih̄m xp̄m dñm nostrum. De 2 Corin. 5

quib; apte subditur: **Q**uarum erant capita aurea & bases ae

nes. Aurea quippe capita illum designant, de quo dicit ap̄tl; & Coloss. 1

om̄a constant in ipso, & ipse est caput corporis ecclē, qui est principium

& primogenitus ex mortuis. Neq; incongruum uideatur p̄ quinq;

capita columnarum unum caput ecclē xp̄m figurari. Tot enim su

ere capita quod columnę: quia nimirum idem ipse dñs xp̄s omniũ

sc̄orum caput est, in se quidem ipso manens, semp̄ æqualis atq; in

diuisibilis, sed singulis quib; q̄ electis gratiam sui sp̄s p̄accipientium

capacitate diuidens. Unde non solum omnigenaliter ecclē, Uerũ

& iam specialiter uniuscuiq; membrorum eius, Licet & illud p̄ph̄a & sicũ Ps̄ 26.

cum fiducia p̄clamare: Nunc autem exaltauit caput meum sup̄

inimicos meos. Cuius nimirum capitis significantię conuenit apte,

quod eadem capita columnarum non deaurata ut columnę & ta

bule, sed aurea fieri iubentur: Quia sc̄i quidem om̄s p̄cipites sup̄

facti sp̄s sc̄i & gratię celestis, Ipse autem plenus erat gratię & uer

tatis: & sicut p̄cursor suus de illo aiebat: Non enim ad mensurã Iuan. 3

dat dñs sp̄m. Pater enim diligit filium, & omnia dedit in manu

eius. Bases autem aeneę p̄ph̄a & ae sunt, quorum adtestatione apte

26
sermo confirmatur. Et bene enee, uel propter insuperabilem
mentis propheticę fiduciam, & quia sermo eorum senescence siue
transiente mundo, nullamquam u&ustate potest consumi. Neq-
enim uenit dñs soluere legem aut pph&as, sed adimplere. Habent
enim columnę tabernaculi bases aeneas, habent aurea capita quia
nimirum apti & apostolici uiri uerbis pph&arum infide sunt con-
firmati, Sed ad uidentiam faciem sui conditoris sup norum desi-
derio erecti. Item capita aurea, sed bases habent eneas: quia
quęcumq; p dñm celesti sibi auctoritate data pceperunt, tunc
ta haec pridem proph&ico eloquio predicta esse sacramenta di-
dicerunt. Sane quia de orientali plaga loquimur, uide&ur oport-
unum commemorare aliqua de expositione uectis illius singu-
laris, quem ab angulo tabularum uel angulum usq; paridum alte-
rius porrectum esse, ac totum paridum constantiam, neui &
impulsu procellarum concuti, atq; huc & illuc poss& inflecti,
continerere iam ^{diximus} possumus. Scriptum est in sequentib; sacrae histo-
rie, ubi omnia que dñs imperat, moyses expleuisse narratur.

Exo. 36. **F**ecit quoq; uectē alium, qui p medias tabulas ab angulo usq; ad
angulum puenir&. Hic ergo uectis a prima tabularum summi-
tate usq; ad alterius lateris summitatem pdecem cubitos latitu-
dinis tabernaculi ptenus ee credendus est. Capite utiq; firmiter
tabulis impositis, ut p hoc & tabernaculi plaga, que non tabulis, sed
columnis constabat, non minus fixa q; ee, uento lic& impel-

lente, p̄sister &. Cuius uectis fidē iam sacramentiā. scire
desideras, ipsam absq̄ omni ambiguitate redemptorem nr̄m
figurate denuntiat. Qui quasi ab angulo usq̄ ad angulum p̄
uenit. Quia a plebe iudaica, quam prius elegit, sese ad saluan
dam & iam gentium multitudinem propitiatus extendit. 7

Unde merito sicut in p̄ph̄etis. Lapis angularis, ita & iam in lege
uetis angularis potest recte nuncupari. Lapis uidelicet angu
laris, propter templum, quod de lapidib; uiuis dō constituitur.
Uectis uero angularis, propter tabernaculum quod ei delignis in
putribilibus, hoc est ^{de} animab; electorum corruptionis labecaren
tibus aedificatur.

Facies & altare delignis s̄ & him, quod habebit quinq; cubitos in
longitudine, & totidem in latitudine, id est quadrum & tres
cubitos in altitudine. Hoc altare, quod proprie holocausti uo
cabatur, Corda electorum designat, quae ad offerenda dō
sacrificia bonorum operum ipsius sunt dono consecrata. Quod
apte delignis s̄ & him fieri precipitur: quia munda & incor
rupta decet esse corda & corpora, in quibus sp̄s dī habitet.
Hab& quinq; cubitos longitudinis, & totidem latitudinis, cum
fide. Lisquisq; omnes sui corporis sensus in longitudine
patientie, & in latitudine caritatis exercere
satagit. Ut in omni suo uisu, auditu, gustu, olfac
tu & tactu semper se diuino meminerit mancipatū

Esa. 28.

Ixx.

Exod. 27

3

1 Corin. 10.

ss
ss

Sap. 8

esse seruitio. Juxta illud apti. siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam dei facite. Habent tres cubitos altitudinis, cum eadem corda electorum per fidem, spem & caritatem ad celestia tendunt. **Cornua** autem per unum angulum ex ipso erunt & operiet illud aere. ²⁰ Quattuor angulos habet altare holocausti: quia per unum mundi plagas sancta dilatatur ecclesia. Quia propter unam cor & animam unam totius credentium multitudinis recta factura unius designatur altaris: ex quo uidelicet altari cornua fiunt unum cum quattuor iustitiis: iam antea dicitur ^{sepe} iustorum corda mununtur. De quibus in laude sapientie dicitur: sobrietas enim & prudentiam docet, & iustitiam & iustitiam: quibus utilius nihil est in uita hominis. Hae cornua ex ipso altari producantur, cum munimenta iustitum fideles non specie tenus & ad faciem hominum ostentant, sed ex intima sui cordis radice deo teste generant. Cornua sunt unum per quattuor angulos altaris, cum in omnibus mundi terminis ecclesia iustitum potentia spiritali cunctis hostium insidiis inuolabilis persistat, Immo ipsa cunctis se impugnantibus fortior efficitur. Quod uidelicet altare operietur aere, cum iustus coepta fidelium perseveranter usque ad finem firmam tenetur. Quia enim aeris in metallum longo solo & temporis incorruptibile durare, recte per hoc iustus ualens & perseverantis designari. Si quem ues mouet iuxta litteram, quomodo ligna altaris

tanto igne uicino incombusta p manere potuerint, accipiat
 beati hieronymi de hac questione responsum. Altaris in quod lig
 na que delignis paradisi sunt, non cremantur igne uicino, sed pu
 riora redduntur. Nec mirum ^{hoc} descūario & interiorib; templi
 & altari tymamatis credere. Cum & iam amiton lignigenus est
 uellini habens in se similitudinem, quanto plus arserit, tanto mun
 dus inueniatur.

Faciesq; in usus eius lebetes ad suscipiendos cineres, & forcipes atq; fus
 cinulas, & ignium receptacula, omnia uasa ex aere fabricabis. Uasa
 altaris diuersa, uel diuersas fidelium psonas, uel ceste multi sa
 rias ipsorum actiones siue cogitationes in famulatum sui condito
 ris dispositas accipere debemus. Et quidem primo lebetes ad sus
 cipiendos cineres facere precipitur. Cinis autem hostiarum quod
 in magno misterio debet accipi, testatur cinis utulae rufae asp
 sus. Qui & iam ap to teste inquinatos scificabat ad mundationem
 carnis. In quo ipse pfiguratum intellegit sacramentū domine
 passionis, tempus, & actionem passionis xpi designat. Cinis autē
 crematē, quae nos in p p & uum purificans saluat. Ergo crematio
 utulae rufae ipsum qui ad mundationem immundae seruabatur,
 misterium iam complae eiusdem passionis, quo nos cotidie a pec
 catis nostris expiamur, insinuat. quia ergo omnia sacrificia & uic
 time que incendebantur in altari, uel passionem dñi, uel deuoti
 onem scōrum eius flamma caritatis ardentem, figurate denuntiat.

Heb. 9

CUIV P

Merito eius holocaustorum uel consummationem domini
 cae passionis, uel ceste pfectionem exprimit uirtutis iustorum:
 Cum toti in di seruitium pignem scilicet oblata ipsa iam bona opera
 finire, & ad percipienda opera p̄m̄m̄ in aeternam uitam rapi
 meruerunt. Quod ut manifestius fiat, uideamus quid de ceteris
 holocausta moyses dicat. **H**aece est inquit lex holocausti: Cre
 mabitur in altari tota nocte usq; mane. Ignis ex eodem altari
 erit. Uestietur sacerdos tōm̄ca, & feminalibus lineis. Tollensq;
 cineres, quos uorox ignis exussit, & ponens iuxta altare, spoliu
 bitur prioribus uestimentis, inducūsq; alius efferet eos extra cas
 tra, & in loco mundissimo usq; ad fauillam consumi faciet. Ignis
 autem semp̄ in altari semp̄ ardebit. holocaustum ergo crema
 bitur in altari, cum in corde cuiuscumq; electi, qui se ipsum totū
 & carne uidelicet & corde dō uouerat, opus bonum feruente
 caritatis igne patrat. Quod tota fit nocte usq; mane, Cum
 quis toto uite huius temp̄, usq; dum raptus ē corpore, futuri
 mane sc̄li uidere meruerit, bonis insistere non cessat operib;
Ignis eodem altari erit, quia illa solum caritate quam eccl̄e sue
 dñs p̄ sp̄m̄ sem̄ tribuit, ardere debemus. Deniq; filii aaron, quia ig
 nem alienū dñō offerre, & non eum qui semel de celo datus est,
 uoluerunt, mox igne celesti p̄empti sunt. quia nimirum quicūq;
 opera celestia non celestis intentione mercedis, sed temporalis
 intuitu fauoris aut commodi faciunt, sententia irae celestis se

Leuit. 6.

+ exussit

quodlibet v̄q; qd
 multos. quig ten
 possit /

riusur.

Sq VIII.

Uestitur sacerdos tunica & femoralibus lineis. Sacerdos qui offert
 holocaustum, dñs est: quia in nobis ipse ignem sue caritatis accen-
 dere, ac per hunc hostias bonae nrae actionis sibi & acceptabiles face-
 reconsecuit. Et haec faciens uestitur lineis indumentis: quia ut
 nos ad opera iustitum excitet; Exemplum nobis sue incarnationis
 nis, puritatis & modestiae pponit, quae plenum significari possit se-
 pius dictum est. Tollit autem idem sacerdos cineres, quos uoxe
 ignis exussit, & ponit iuxta altare. Cum dñs finem laboriosis
 operibus imponit, neq; iustos de hac uita raptos ultra puita aeter-
 na cessare, sed coronam iustitiae in uita aeterna uis & accipere.
 ponens & enim cineres iuxta altare spoliabitur prioribus uesti-
 mentis, eam ad memoriam iustis quae fecerunt bona reducentis.
 Non est amplius ab habitu sue passionis imitandum ostendit. Sed
 induitur alius uestimentis, illis uidelicet de quibus in euangelio
 dicit ipse. Amen dico uobis, quod pcingetis se, & faciet illos dis-
 cumbere. Id est ad aeternam remunerationem preparabit,
 & illos in aeterna facit quae refoueri. Indutus uero alius uesti-
 mentis effert cineres extra castra. Cum paratus ad remunc-
 randum laborem electorum suorum, dñs, quicquid boni ges-
 serant, iam in illa facit uita uideri hinc ablatum. nec abre-
 est loco extra castra posito uitae ppositus, ingressum figurari, & u-
 & dñs dicit: p me si quis intrauerit, saluabitur, & ingredietur
 & egredietur, & pasua inueniet. Et psalmista: Dñs custo-

12. August.

Luc. 12

Joan. 10.

ps. 120

diat introitum tuum & exitum tuum: Introitum uidelicet
 in hanc eccle uitam, exitum uero in illam ubi pasceat inueniun-
 tur aeternae satietatis. Non ergo inepte locum extra castra
 positum in illa intellegimus uitam, praesertim cum ibi locus mun-
 dissimus esse dicatur, quod in hac uitam fieri nullatenus posse
 perspicuum est. Locus ergo mundissimus extra castra ipse est ani-
 mus iustorum ex hac uitam sublatorum, & in alia uitam gauden-
 tium. In quo uidelicet loco eius holocausta usq; ad fauillam con-
 sumitur, cum ita ibi operum bonorum merces redditur, ut
 labor omnis ad integrum consummatur. Iuxta illud apoca-
 lypsis scilicet iohannis: quicum de descriptione praemiorum dicitur &
 Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitabit cum eis, & ipsi
 populus eius erunt, & ipse deus cum eis erit eorum deus. Conti-
 nuo de abolitione laborum omnium subiecit, atq; ait: Et ab-
 stergent deus omne lacrymam ab oculis, & mors ultra non erit,
 neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit: quia prima abierunt. &
 quia cessante operum labore bonorum, ipsa caritas pro quam
 operabantur, nunquam cessabit, immo flagrantior exarsit, &
 cum ipse quem diligimus, in aeternum uidebitur. Et ecce sub-
 ditur: Ignis autem in altari semper ardebit. & paulo post: Ignis
 est iste prope uos, qui nunquam deficit de altari. Consumma-
 to ergo usq; ad fauillam holocausto, ignis nunquam de altari
 deficit: quia a absoluto perfecte omnigenere laborandi, sola

Apocal. 21.

5

caritas prope uo numquam exanguenda flagrabit. Haec de lege
 holocausti latius diximus propter leuiticis altaris, qui ad suscipi
 endos cineres hostiarum fieri uidebantur. Leuitici ergo cineres sanctos
 suscipiunt. Cum fideles qui uel sacramenta ac exemplum domi
 nicę passionis ad custodiam ^{pia} suuente tractant, uel certe exitu
 precedentium iustorum diligenter aspiciunt, qui magnis pro dno,
 elaboratis agonibus nunc cursu consummato, de precepto iam brachio
 sine fine laetitatur. Quatenus consideratis maiorum iustitibus, &
 ipsi magni fieri possint, iuxta preceptum apostoli dicentis: Memen
 tote prepositorum uestrorum, qui uobis locuti sunt uerbum di:
 quorum intuentes exitum conuersationis imitamini fidem.
Post leuiticis autem forcipes atque fuscinule & uignum receptacula
 fieri sunt iussu. Forcipes ad emendandam altaris ignem fieri
 debere credendum est. Unde pro eos recte sancti predicatorum desig
 nantur. Qui ignem in nobis caritatis quasi in altare dei accende
 re suis exhortationibus solent. Namque hi uelut gemino dente for
 cipis ad hunc ignem accendendum titiones in altari componunt.
 Quando consonis utriusque testimoniis nos paginis instituunt, &
 eloquia ueritatis in nostro corde, quibus amplius ad aeternorum
 desideria inflammantur, collocant. Uel certe forcipe, duplici ui
 delicet ferramento, sacerdotes ignem altaris emendant, cum
 in omnibus quae docent se predicatorum sancti iustitiam nobis gemi
 nae caritatis infundere, & huius gratia nos ardere simul.

H. b. 13

Kp. 23. 24.

1 p. m. 2.

H. b. 5.

& lucere precipiunt. Fuscinae, quae grece uocantur *creugre*,
 ad hoc in ministerio habebantur altaris, ut carnes uictimarum p
 eos decalदारुs coctis pferentur, atq; ad aesum eorum qui his e
 rant reficiendi, adferentur. Quarum usus atq; scōrum p̄dicatoe,
 figurę congruit: quorum ministerii est animas fidelium uerbo
 fidei reficere, & iuxta regulam apostolicę discretiōnis, rudib;
 adhuc discipulis rationabile & sine dolo lac doctrinę simplicis
 adhibere, p̄fectiorib; autem solidum cibum doctrinę sublimio
 ris ministrare. Quicumq; enim sacramenta xpi summaturus ag
 noscere, atq; ad imitationem suscipere norunt, Hi quasi carnis
 hostię salutari refecti satiantur. Et quia doctorum est sp̄itu
 lum quae cuiq; p̄sonę ministerii audienda committant solle
 sine discernere. Recte fuscinae facere iubetur sacerdotib;
 moyses, quib; carnes hostiarum put opostuerit componant,
 Et talia quidem hominib; sed mundis edenda offerent, alia ues
 altaris ignib; consummenda relinquunt. Quia sunt in uerbis
 di nonnulla quę nr̄ae humilitati reuelare, ad nr̄ae epulę refec
 tionis concedere dignatus est: Sunt item alia tantę p̄funditatis,
 quę sc̄i sp̄s solummodo scientię pateant, nr̄ae ues
 capacitatis p̄ om̄a mensuram transcendant. Porro digni receptacula
 ad hoc deputati sunt, ut phaec ignis sc̄i ab altari holocausti ad
 altare thymiamatis uespere & mane ad incensum ponendum
 deferretur: quae & ipsa patenter figuram tenent doctor

qui tanquam ignem de altiore holocaustorum ad altiore defe-
 runt incensi, cum suos docent auditores de iustite in iustitiam
 semp proficere, meritisq; crescentib; paulatim ad altiora & in-
 teriora diuine uisionis archana penetrare. Sed & omnes qui ser-
 uentia pietate corda proximorum uidentes imitari festinanti,
 quasi receptacula ignium sunt: quia flammam celestis sacri-
 ficii, quam in fraternis conspiciunt, in suis quoq; accendere
 mentib; satugunt. Que nimirum cuncta ex aere fiunt uisa,
 Cū deuotio fidelium pseueranter diuinis curat obsecundare
 preceptis. uel certe cum hoc quod ipsa recte agit, proximis quoq;
 agendum clara uoce sedule exhortationis insonat, discernantq;
 nonnumquam, ut sepius dictum est, & propter diuturnitatem
 sue incorruptibilitatis, pseuerantiam mentis fidelium, & prop-
 ter claritatem sui uocem solis designare doctorum. 18

15 **G**ratulam quoq; in modum rēis aeneam, p cuius quattuor
 16 angulos erunt. iiii anuli aenei, quos pones subter arulam altu-
 17 ris. Erunt namq; gratula usq; ad altaris medium. Altare quidē
 totum cauum fieri preceptum est, ut in sequentib; manifestius
 edocetur. Sed in medio sui habens gratulam p totum in mo-
 dum rēis distinctam, in qua uictimarum carnes comburende
 imponerentur: & subter eum arulam, in qua compositis lignis
 arderet ignis semp ad deuoranda supposita holocausta para-
 tus. Erat enim contra arulam ostium in parte altaris op-

entulis. Unde uel ligna adalendum ignem immitti, uel carbo-
 nes & aneres possent egereri. Quomodo in pictura cassiodori se-
 natoris, Cuius ipse in expositione psalmoru meminit, expressi-
 uidimus: in qua & cum utriq; altari & holocausti uidelicet & in-
 censi, pedes unum fecit. Quod utrumq; eum, sicut & tabernaculi
 & templi positionem, a doctorib; iudeorum didiciss se putamus.
 Habet ergo altare dei in medio sui gratiulam, ad suscipiendu
 holocausta paratum: Quia pparant electi locum dno in in-
 timo sui cordis affectu, ubi deuotus ei cogitationes conlocent.
 Habet arulam subter gratiulam, in qua ligna & ignem holocau-
 storum suscipiat. Quia eade ipsa electoz corda receptaculu
 in se pparant auditui uerborum celestium, quibus calefacti, in-
 mo & inflammati p donum sci sps gratia do referant uota cogita-
 tionum piarum. Ligna namq; arule altaris sacerdos imponit,
 cum doctor quisq; desiderantib; atq; inhiunter querentib; fide-
 lium mentib; searum testimonia scripturarum, quib; amplius
 in fide ac dilectione confirmantur, ingerit. Adde & ignem lig-
 nis, cum intellectum uerbi atq; efficaciam pie operationis ad
 querendam edocet. Ardentq; ligna in altari, cum caritas di dif-
 funditur in cordib; nris p spm scm, quidatus est nobis. Atq; hoc
 igni sup positum consumitur holocaustum; Cum un uersa que
 bene agere disposuimus, donante gratia sci sps puritatem dilec-
 tionis do acceptabilia redduntur. Unde bene gratiula que

holocausta gerat, instar rēis fieri precipitur: Quo percrebras illius
 aptura signis sub positus. Ad consumendas omēs hostiarum partes
 libere penderē. Sic & enim sic & omnino necesse est, ut nequicūq; ob
 duremus corda nr̄a, Neq; obseramus more pelagianorum aduer
 sus gratiam dī: sed diligenter aperiamus ea, & quasi plurimis simul
 pate factis ^{ianuis} ieiunij seduli deprecemur, ut pōnā que inchoamus
 uel agere desideramus bona, quasi p̄singula uictimarum eius frus
 tra, sua nos misericordia illustrare, & in amorem ipse suum accende
 re dignetur. Nam q; pelagianus, qui sine gratia dī se aliquid boni
 p̄ficere posse presumunt, Non in altari sui cordis maculosam in
 stur rēis grauculam igni sacro supponunt, sed quasi paride
 potius solidum inter se & ignem sc̄i sp̄s, nequando in dilectione ca
 lesiam, interponunt. Quattuor autem anuli ignei, qui p̄ totide
 anulos altaris fieri iubentur, quattuor sunt euuangelioꝝ libri,
 qui apte anulis assimilantur, quia p̄ p̄uam auditorib; suis
 coronam uite p̄mittunt. Aptē enei sunt, quia in omnem terram
 exiit sonus eorum. Aptē p̄ uii angulos altaris positi, ut eccliam
 fidelium p̄ omnes mundi plagas diffusam uerbo fidei & uerita
 tis confirmet. Aptē subter arulam altaris infixi, ut animas
 humilium munimine sue consolationis alleuent. **Facies &**
 uectes altaris delignis sc̄him duos, quos operiet lamina aeneis. **U**
 uectes quib; altare postubatur, doctores sunt, qui sc̄am eccliam
 quae si postare soleat, Dum fidem ac sacramenta ueritatis

uel eis qui nesciebant predicantes, uel in eis qui iam nouerunt
 & acceperant confirmantes, roborant. Qui quo non suu predicant,
 sed ea que sunt ihu xpi. Non doctus fabulas secuti, sed cognitiam
 celesti oraculo uisitatem dñi nr̄i mundo notam faciunt. Apte uec
 tes, ut postare queant altare, mittuntur in circulos. Uectib: nam
 q altare dñi p circulos postare, est sc̄i doctorib: corda fidelium
 p uerba enim euuangelii, que nec celo & terra transeuntib: p̄teri
 bunt, ex hostiando erigere. Duo sunt aũ uectes, ut utriq: p̄pto, &
 iudeo uidelicet & gentile, uerbum predicetur. Quod ipsum sequen
 ss tib: quoq: uerbis astruitur, cum subinfertur. Erunt q: ex utroq:
 ss Latere altaris ad postandum. Erant enim doctores qui uideam
 erant qui gentilitatem in unam eandemq: fidei gratiam consono
 ore & opere aduocent. Uel certe ex utroq: latere altaris ad por
 tandum erunt uectes, Cum mentes fidelium sc̄i predicatoris &
 in prosperis & in aduersis inconcussum tenere uisitatum constan
 tiam docent: ne aut haec blandiendo extollant, aut illa ter
 ss rendo conturbent. Non solidum, sed inane & cauum intrinsecus
 ss facies illud. Ideo altare non solidum, sed inane & cauum fiet
 p̄ceptum est, ut copiosum haberet locum, ubi uel ignem factis
 sem, & ligna ad ignem, uel holocausta que ignierant consumen
 da, reciperet. In cuius exemplum & rursus eẽ altare dñi, ex
 ani te ipsum, & euacua ab omni contagio rerum mundanaru.
 Quatenus in te ligna uerborum celestium, & hostis uisitatum

Locum possunt habere sufficientem. Capiasq; flammam sci sps.
 qua eadem hostia dno consecrentur, & ad finem pfectionis fir-
 mum producantur. ubi apte in conclusionem subiungitur. Sicut
 tibi in monte monstratum est. Nam cuncta que nobis mystice in al-
 taris & tabernaculi totius constructione faci-
 ut morse, prius in illa celesti conuersatione, in qua cum dno dieb:
 xl p mansit, facta a supmis cauib: in defessa & peniti obseruatione
 cernebat. Neq; enim dubitandum est eum potius se ante solium
 di uidere altare illud sacrosom, qd uidere meruit isaias, inuis car-
 bonib: interne caritatis plenissimum. Videre & foreipes scos, quos
 idem uidit pphca, & quorum uno tulerat angelus, ^{carbonem} de altari,
 quo eius labia purgari. eius demq; gratia sps quoq; angeli inflam-
 mantur ad amandum semp dm in caelis, & hominib: in terra & di-
 mittuntur peccata & iustitiam dona conceduntur. Itaq; al-
 tare cauum & inane fieri iubetur, sicut morse in monte monstra-
 tum est: Quia sicut angeli ac sps iustorum in caelis uacui a pec-
 catis, & pleni sunt pietatis ac iustitie: Ita & nos in terra p modu
 lo nostros declinare a malo & facere ^{bonu} debemus. Quod ipsum exhor-
 tationib: aptis uerbi celestis, lra & mysticis tabernaculi ac uasoz
 & ceremoniarum eius figuris semp agere docemur. Facies & atri-
 um tabernaculi, in cuius plaga australi erunt tentoria de brs
 so r & ostia. Sicut & sca scorum ea que in celis est, scae ecclie parte
 designant, & prius tabernaculum pfectum fidelium uitam in

signauit

Eph. 6

XIII

8

2 Corinth 7

hoc dum taceat scito commorantium tripice denuntiat: Ita atrium
 tabernaculi quod exterius erat, prima incipientium rudimentum de
 monstrat. Unde bene tentoria eiusdem atrii de brisso & ostia erant
 facta: Quia prima incipientibus cura inpendenda est, ut in lecebris
 carnis simul & sp̄s refrenent, Iuxta illud apti, quod de filius
 adoptionis loquens adiecit: Has igitur habentes p̄missiones k̄m̄,
 mundemus nos ab omni inquinamento carnis & sp̄s. Brissus namq̄
 ut sepius commemoratur, est, de terra uiridis nascitur, sed erit
 de terra siccatur, contunditur, loquitur, torquetur, ac magno &
 longo exercitio ad candidum de uiridi p̄ducitur colorem. Sic &
 casus n̄r̄ ad uirtutem decoremq̄ castitatis p̄ueniat, astis se neces
 se est ieiuniorum orationib; uigiliarum & totius continentiae
 laborib; subigat: quib; naturales & uelut ingenitas eius delec
 tationes exsiccare, atq; ad eam quam desideramus dignitatem
 uirtutis accendere queamus. Retorquetur autem brissus, ne
 facile possit dissolui, cum non solum luxuria carnis restrin
 gitur, Uerum & iam tota eius memoria ab intimo corde radi
 citus euellitur. ³² Centum cubitos unum latus tenebit in lon
 gitudine, & columnas, & cum basib; totidem aeneis, quae ca
 pita cum celsaturis suis habebunt argentea. ³⁸ Constat nume
 rum centenarium, qui in comp̄to digitor; de leua transfer
 tur in dexteram, Nonnumq̄, in scripturis uite celestis ha
 bere figuram: Quae sicut dextera leue, ita merito p̄fertur.

uite presenti. Cuius nimirum numeri frequens in diuinis litteris
 mysterium repperitur. Aedificationem arce noe centesimo an
 no compleuit: quia sciam aeccliam, qua in hac interim uita
 aedificat dñs, in futura pfiect. Abrahæ centenario filius pmissio
 nis nascitur isaac. Quia nimirum benedictio hereditatis, que
 in semine eius om nib: famulus terre pmit titur, in futura & æ
 lesti patria reddetur. Centum annos peregrinatur ipse interra
 re pmissionis: quia qui filii abrahæ pfidem efficimus, in spe sup
 nae hereditatis debemus peregrinam in pñenti ecclia ducere uitã.
 Sicut itaq; isaac in gertariis, quod inter prædicitur incolatus, & inue
 nit in ipso anno centuplum: Quia que cum q filii pmissionis in
 hac uita peregrinantes bona operamur, Mox egredi si de corpore
 in celesti uita recipimus. In qua figura & semen euuangelici ser
 monis, quod in terram bonam cecidit, Ex octum fecit fructum cen
 tuplum: & qui temporalia bona propter xpm & ppter euuange
 lium reliquit, Centuplum accipit in presenti, & in seculo futuro ui
 tum a æternam. Id est gaudium fraternæ societatis p hunc in spe
 uite celestis, & tunc in se ipsum uitam regni celestis. Centum
 ergo cubitos habet latus tabernaculi in longum: quia uniuersi
 quoq; ad membra ecclie p tineri, Necessè est p æterna in cae
 lisi uita Laborem in se patientiæ & continentis temporalis ad
 sumant. Columnæ autem quib: hæc tentoria suspendunt
 in altum, doctores sunt scilicet, qui suorum corda auditorum

27
à terrestribus contagis extracta, ad celestia desideranda sus-
tulit. & haec quasi uestem dñi diligenter extendunt, ne quid
in his eēt duplicitates uideat. Sed simplici ac mundā intentione
coram dño uelut tentoria br^{inu} niteant. Quae uidelicet columnae
aeneae fuerit, sed argento uestitae. Ut in sequentibus manifestus est.
Aeneae quidem, propter p̄seuerantiam iustitiae, siue propter
sonum ipsius p̄dicacionis. Argento autem uestitae, quia non aliud
quam uerbum dñi sonant. Cuius sepe claritas argento figurari,
non aliud uiuendo in actibus, q̄ obseruanciam diuinorum monstrat
eloquiorum. Non solum in argentiis erant, sed & capita tota
habebant argentea, q̄ proprie doctorum est, totos se uerbis sacre
scripturae subicere, Hisq̄ animum corpusq̄ meditando, predi-
cando, operando mancipare. Sicut enim membra nra sine sub-
sistere capite ac uiuere nequeunt, sic eloquia diuina illi sua
uitam aestimantes, nonnumquam haec oboediendo postulare,
& semet humiliando exaltare desistunt. Quid autem in basibus
columnarum aeneis aptius quam initium sapientiae, timorem
dñi debemus intellegere. De quo & filius sirac^{us} ait: radix sapien-
tiaē est timere dñm. ubi & pulchre subiunxit: Rami enim illius
longeui, quia nimirum germina iustitum multifaria, quae
timore dñi tamquam opus & cglaturae columnarum de basibus p̄s-
deunt, nonnumquam fructus suae mercedis carebunt. Quare
autem dicit fuerint columnae in uno latere utriusq̄ iam

Em. 1

expositum est, ubi eiusdem numeri tabulae in anolatre taber-
 naculi sunt fieri precepte²³. Similiter in latere aquilonis plongū
 erunt tentoria centum cubitorum, columnae xx. & bases aeneae
 eiusdem numeri, & capita eorum cum celaturis suis argenteis.
 Eadem de latere aquilonis repantur, quae iam de latere au-
 strali erant premissa. Quia utriusq; testamenti preces con-
 sono nos ore ad celestia erigunt. Tamen & sacrificia & sacramen-
 torum habuerunt p temporum ratione differentes, Immo hoc
 in tempore noui testamenti, quicumq; de utroq; populo ad salute
 ptingunt, non solum eandem fidem, confessionem & operatio-
 nem, sed & sacramenta habent eadem in emundationem pecca-
 torum & pceptionem uitae celestis, In gratia di p ihm xpm.
 dnm nostrum. 43

In latitudine uesti atrii, quae respicit ad occidentem, erunt tento-
 ria p cubitos, & columnae x basesq; totidem. Latitudo atrii
 quae ad occasum respicit solis, ubi terminato labore diu i no-
 noctis sopor a gratia succedit, merito tempus significat illud
 quando cessante post mortem uita actuali, quies electorum &
 merces aeterna sequitur. Deniq; illi qui in uinea summi patris
 familiae operabantur, cum seors esse factum, premia sui per-
 per laboris. Quia nimirum singuli quiq; iustorum cum ad
 huius finem uitae pueniunt, Tum uere ingressum uitae sordant.
 Unde in apocalypsi ihmsi. Auduit uocem de celo dicentem:

Apocal. 14

Leuit. 25

R. A. *complanatio*

ps 72

10

Beati moſti qui in dño moriuntur. A modo iam dicit ſp̄s, ut re-
 quieſcant à laboribus ſuis: propter quoniam requiem recte occiden-
 tale latus atrii tentoria habebat. p. l. cubitos, & columnas x.
 Quinquagenarius namq; numerus conſue^{am} & in ſignificationum. in
 lege quinquageſimum, qui libeſtati, qui & remiſſioni totus con-
 tegratus: ppter quod & iubileus uocari preceptus eſt. Iobel
 namq; dimitteſ aut mutatus interpretatur. Denarium quoq;
 numerum. conſtat eadem ſupna p̄ſentia designare, ubi huma-
 na natura in utraq; ſua ſubſtantia. In moſtaliter ſubleuata, in
 diuinae p̄ſentia uisionis la&atur. Dñi namq; trinitas eſt. Cor-
 pus nr̄m ex quattuor elementis ſubiſtit. Interior homo noſter
 ternario numero comprehenditur. Cum ex toto corde, tota anima,
 tota uirtute dñm diligere iubemur. Et cum iuu nr̄ae uisioni ſc̄ae
 trinitatis in a&ernum iunguntur. Iuxta illud ps̄almiſte. Mihi
 autem adherere dō bonum eſt. Hoc eſt itaq; denarium, quod
 cultores dominice uinee, conſummatiſ diei laborib; p̄ mercede
 accipiunt. Quia ergo nobis ſc̄i predicatoris; finita hac uita p̄ſen-
 tiam nr̄i conditoris, & requiem p̄mittunt a&ernam: Hic quoq;
 promiſſis deſideria nr̄a ab appetitu Inſimorū ad caeleſtia que
 rendū erigunt. Quasi in occidentali latere atrii tentoria quinquā-
 ginta cubitorum longitudinis. x. columnae ſubleuantes excol-
 lunt. In ea quoq; atrii latitudine quae reſpicit ad orientem, l.
 cubitorum. Et latitudo atrii quae ad orientem reſpicit, prima

dium bonae nrae conuersationis. quae à fide incipit, significat.
 Quae ppter primam celestis gratiae pceptionem recte ad orientem
 respicere dicitur, iuxta illud beati zachariae: uisitauit nos oriens
 ex alto. Inluminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent.
 In qua nimirum plaga. L. erunt cubiti quia in ipso mox ingressi con
 uersionis omnes qui cate^{ti} hantur, remissionem peccatorum & requi
 em & requiem sperare docentur ad eum. Nam & quinquage
 narius numerus ad remissionem peccatorum pertinet. Unde & in
 psalmo eiusdem numeri poenitentiae confessio & remissio descrip
 ta est peccatorum. Ita ut is qui dno peccauerit, & malum coram eo fe
 cerat, Cognoscendo ipse iniquitatem suam, ablatas sit ab eo cui pec
 cauerat, & sup nuem dealbatus, rursusq. Laeticiam salutaris dñi,
 hoc est dñi ihu quem offenderit respexit, & spu illius spiritali ne
 altera labi potuisset, confortatus fuerit. Itaq. orientalis atru la
 titudo. L. habet cubitos, Cum prima fidei confessio remissione pec
 catorum, & spe futurae in xpo qui dñs gaudet & a pacis. Deniq. in
 simbolo apto, confitemur nos credere scam, & eccliam, remissio
 nem peccatorum, & carnis resurrectionem. Quod uniuersalis sy no
 dus patrum sequentium plenius exprimi uoluit dicit. Confiteor
 unum baptisma in remissionem peccatorum: spero resurrectionem
 mortuorum, & uitam futuri saeculi. Quinquaginta ergo cubi
 torum plagae orientalis generaliter initia credentium designant,
 qui in remissionem peccatorum & spem futurae beatitudinis cele

Luce 1

11

brantur. 7

iiii

Quorum tamen continuo alia specialis distinctio subinfertur;
 quae ad unum eundemq; finem bene considerata refertur. Sequit̃
 enim: In quibus: xij cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur,
 columnae q; tres, bases totidem. & in latere altero erunt tentoria
 cubitos obtinentia: xij. columnas uis & bases totidem. Quindecim
 namq; quae septenario numero & octonario constant, recte gau-
 dia designant uitae aeternae: quae à sabbatismo incipens am-
 marum, in resurrectione corporu p̃ficiatur. Nam dñs septima
 sabbati requiescit in monumento, Octaua die, id est post septi-
 mam sabbati, resurrexit à mortuis. Quod aut̃ in latere xii cubi-
 torum columnae tres cum basibus totidem, Scōs designant
 p̃dicatores, fide, spe & caritate p̃minentes, mentemq; suam instu-
 bilitate amoris di firmissime conlocantes. Ingressurus quoq;
 atrium tabernaculi, habet ^{br} ab utroq; latere tentoria cubitoꝝ
 xii. ternis suspensa columnis: quia quicumq; sc̃am ingressu-
 rus, eccl̃am sacramenta fidei discere proposuerit, siue ad tri-
 nagozam seu ad eccl̃am gentium intantum mentis conuertent,
 in utraq; postione fidelium doctores inueniet, fide fortes, spe
 sublimes, caritate feruentes, ut amore dñi fundatos, audito-
 ribus suis, requiem animarum beatarum, ac resurrectionem
 in mortaliu p̃mittere corporum. Qui uelut tentoria
 debuisse r̃ & ostra in se suspendant, cum eosdem auditores
 exemplo suo docent. Quae sursum sunt, quere p̃e non quae sup

terram;

= QV IIII .
 =

Integrumq[ue] sp[iritu]m suum, & animam & corpus sine querela indie
 d[omi]ni custodire. In introitu uer[bi] atrii sic tentorium cubitoru[m] .xx
 ex hyacintho & purpura coccoq[ue] distincto, & brisso & o[mn]i opere
 plumarij. Columnas habebit .iiii. cum basibus totidem. In introi
 tu atrii .iiii. sunt columnae: quia non nisi p[ro]fide[m] & sacramenta
 euuangelij quae .iiii. libris continentur, unitatem sc[ilicet] eccl[esi]ae
 quis ingredi poterit. Unde pulcher in eccl[esi]a mos antiquus mo
 leuit, ut his qui cathe[dr]am & xp[ist]ianis sunt sacramentis inti
 andi .iiii. euuangeliorum principia recitentur. Aede figuris
 & ordine eorum in aptatione curium suorum sollester erudian
 tur, quae sciant exinde ac meminerint, qui & quot sint libri,
 quorum uerbis maxime fide ueritatis debeant erudiri. In quo
 introitu tentorium quoq[ue] fieri cubito[rum] .xx. precipitur, qui
 est numerus idem quatenarius quinquies ductus. Quinq[ue] au[tem]
 notissimi sunt corporis n[ost]ri sensus, uisus uidelicet, auditus, gus
 tus, olfactus & tactus. Bene ergo in introitu atrii tentoriu[m] .xx.
 cubitorum in .iiii. columnis suspenditur. Quia om[n]es qui sciam
 eccl[esi]am intrant, ad regulam euuangelio[rum], fidem suam pariter
 & actus componere debent: ut continentes ab inlecebris carna
 lib[us] cunctos sui corporis sensus diuinis subigant imp[er]iis.
 Non solum enim hoc tentorium .iiii. colu[m]is subleuatur, sed & ipsu[m]
 in longitudine sua quinariu[m] numeru[m] .xx. p[er] .iiii. multiplicatu[m] habet,
 Cuiuslibet humiles ac p[ro] auditores ad fidem uenientes, non sola

77
euuangelii uerbis in bin, klerum & iam euuangelium ipsi agere
uitam desiderantes, sui corporis cunctos sensus in oboedientiam
caritatis expendunt. Recte autem hoc introitu atrii tentorii,
Non sicut in reliquo atrio, debet esse rectoria opere plumarii: Quia
pulchra quidem in his qui cathelantur, et etae facies exterius
fulget, sed multo preclarior eius dignitas ac uirtus apparebit
his qui cum p sacramentum baptismatis ingredi merentur. Ne
mo enim repente fit summus, sed gradatum necesse est a minoribus
ad perfectiora tendamus. Dixerimus autem sepius, qd hanc cincturam
spem celestium bonorum, purpura tolerantiam temporalium ma
lorum, cocco distinctus ardorem perfectae dilectionis, brissus re
ctoria refrenationem carnis delectationis significat. Quia
delicet coloris, opere plumarii sunt inuicem uariati. Cum una
queque iustus fidelium uicinarum sibi iustitiam sociat, & ue
lit quadam consanguinitate amplius clarescit. Quamuis & a
singuli colores prefati singulis electorum possint conuenire
personis: Quia enim ^{ali} quis altius celestia speculari meretur, hanc
cincturam est aliter quia ppter iustitiam patitur, purpura hic est
Quia feruentiore in dm & proximum dilectione flammescit,
cocco distinctus est. Ille qui specialiter integritate car
nis uidebitur uirginalis alba, brissus rectoria est. & cum iustis in
una eademq; fide & ^{ali} pietate euuangelica de suis alter utri
iustitibus congaudent, quasi introitum atrii dñi tentorium de
X. sed de iustis fit coloribus nobilissimis, hanc cincturam salicet & purpura coccoq;
distinctio & ipsa brisso rectoria.

corat. pulchra uariantium colorum diuersitate contextū. "

Omnes columnae atrii per circuitum uestitae erunt argenteae. ¹⁵
 " minis, capitibus argenteis & basibus aeneis. Diligentius ea quae dixe-
 rit inculcat, ut sedulo lectorum ammoneat, neminem indoctores
 ueritatis, columnas uidelicet atrii celestis, posse computari. Quinon,
 instar aeris inuincibile inter aduersa patientiam habere didicerit,
 non se caelestium & obseruantia & adiunctione uerborum undique
 uelut argenteae laminae munire atque exornare curauerit, non se
 omni subiectione preceptis diuinis quasi argenteo capiti subponere
 studuerit, non in timore dei uelut aenea basi consueuerit. "

" In latitudine occupabit atrium cubitos 5. in latitudine 4. alti-
 tudine 5. cubitorum erit. Centum cubitos longitudinis habet ecclesia. longitudinis
 quia uelut si uis eleuet ad bona opera propter uitam aeternam.

Quinquaginta latitudinis, quia requiem sperat sempiternam
 in gratia spiritus sancti, quae quinquagenario numero uoluit designari.
 Cum pentecosten, id est quinquagesimum paschalis festiuitatis die
 suo aduentu consecrare dignatus est. Altitudo 5 cubitorum erit
 iuxta numerum sensuum corporis nostri. Quia tunc recipiet unus
 quisque propria corporis sui prout gessit, siue bonum, siue malum. Sed
 in atrio domus domini ecclesiae solummodo figura exprimitur, qui bonum
 in corpore fecerunt, pro quo in requie uitae praecipis mererentur in-
 troduci. Qui nunc operibus iustitiae, quae casto & corpore & corde
 agunt, quasi bini sunt & constantem, & tunc in eodem corpore

Marb. 25

immortalitatis gloria sublimato, p̄ceptis in a&ernū iustiti
 ae proemur la&antur. At in euangelica parabola utriusq̄
 simul partus mentio est, ubi quinque uirgines, cum operibus lucis ad
 sponsum uenerant, statim cū eo ad nuptias intrant. Quinque alie
 quae opera castitatis non casto animo exercuerant, repulsi cum
 suis tenebris p̄culā regni ianuis eiciuntur. Quinque em̄ erant & u.
 quia utraq̄ sc̄dm ea quae in carne gesserant, iudicauerunt. Tota
 ergo longitudo & latitudo atrii p̄ centenos & quinquagenos cu
 bitos distenta est. Quinque habet cubitos altitudinis, quā neces
 se est ut qui p̄missionem habemus qui & is & patrie celestis, mun
 demus nos ab omni inquinamento carnis & sp̄s. Nec solum ab
 inquinamento mundemus, sed & p̄ficiamus sc̄ificationem in timore
 recti. Quatenus apparente hora p̄missae r̄tributionis, non so
 lum in sp̄m uerum & iam in carne la&ari mereamur in amore d̄i
 p̄pter quam utriusq̄ n̄rae substantie, hoc est & anime & car
 nis emundationem in timore d̄i, subsequenter hoc quod &
 sup̄ dictum erat, ut diligentes memorie commend&ur, repp̄dit.
 Fide q̄ debet s̄or & osten, & habebit bases aeneas. Ac deinde subun
 gitur: Cuncta uasa tabernaculi in om̄s usus eius & cerimoni
 as, tam paxillos eius quā in atrio exaere facies. Illa uasa tabernacu
 li in om̄s usus eius & cerimonias preparata, homines sunt eccl̄e
 in diuersis meritis gradib; q̄ d̄no seruientes, quae uasa cuncta
 fieri iubentur aeneis, Illius nimirum, ut sepe dictum est, figura

spiritu

55

56

misterii, ut si quis pulsatur aduersus, p̄ seuerè in finem, p̄cep̄tis
 samsibi salutem desidia p̄dat. Sive ut fidem quam didicit, & iā
 inimicis obluetantib; palam confiteri non m̄dūit, sed & amicis donu
 quae p̄cepit, sedulus in sonare memnerit. Aet namq; sonorum
 & naturę diu durabilis est. Paxilla autem quos dicit tabnaculi
 siue atrii ad hoc erant facti, ut in fixa columnarū summitatib; fo
 ris eminerent, & inpositis sibi uelox siue tentoriarum funib; sic
 euleuantes à terra suspendere. Quorū factura & positione non ab
 surde ipsa est doctorum potest lingua designari: quae p̄redi
 cando audientium corda tangit, ac tangendo subleuat. Fumb;
 & enim sol & aliquoties scriptura sacra designari: unde scriptū
 est: funiculus triplex difficilerumpitur. Quia mirum scriptu
 ra quae historico, allegorico, morali consueuit sensu interpretari;
 nulla hereticorū siue paganorum ual & p̄seueritate corrumpi. p̄uer sitat
 Ipsa autem tentoria siue uela ut recipere funes possent, habebant
 necesse est in superiorib; suis ansas siue circulos, quib; item funes
 inmitterentur. Et cū ius tentoriū dī fieri, p̄para in corde tuo recep
 taculum sermonib; eius, quae possis ad sup̄na suspendi. Inponant
 uelō paxillis columnas um funes tentoriorū, ut sic expansa atq; in
 altū elata pulchritudinem tabnaculi cōpleant. Committant
 sc̄i p̄dicatores fidelium cordib; eloquia diuina, eosq; p̄ haec ad
 exemplū sui ab infimis erigi commoneant. Ex pansa funib; ac sub
 leuata uela siue tentoria, decus sui operis mirificum, q̄t inuoluta

nequiverant, cunctis longe lateq; demonstrant. Ostendant fideles amplitudinem bonae operationis, pulchritudinem mentis & internae gratiae, quam donante dño p̄ceperant. Ut uidentes p̄ximi bona eorum opera, glorificent patrem qui in celis est. Dicitur q; Quam amabilia sunt tabernacula tua dñe iustitum: concupiscit & deficit anima mea in aeterna dñi.

ps 83

a
/ H

EXPLICIT LIBER SECUNDUS
INCIP LIB TERTIUS

Exodi 27

toppanium

Matth. 5

Precepte filius isrl̄, ut offerant tibi oleū de arborib; oliuorū purissimum, piloq; contusū, ut ardeat lucerna semp in tabernaculo testimonii extra uelum, quod appensum est testimonio: & conlocabunt eum aaron & filio eius, disposito omni ornamento tabernaculi, consequenter & iam lumen lucernę praeuidetur: ut decor eius ammirabilis sicut inter diu lumine solaz, ita & uā noctu lucernalib; flammis inlustrat. Neq; unquā in domodi aliq; tenebrarū locus, aliqua umbrarū possit hora reperire. Lux cauesd̄ mysticos sensus quid significat lumen lucernę, dñi in euaḡlo declarat: qui cū p̄ parabolā dixisset: Neq; accendunt lucernā, & ponunt eam sub modio, sed sup̄ candelabrū, ut luceat omnib;: quomodo di sunt. Mox apte subiunxit: sic luceat lux ur̄a corā hominib;: ut uideant opera ur̄a bona. Lucernę ergo lucis in domodi sunt.

opera iustorum, quae mentes intuentium suis exemplis inlu-
minent. Verū diligentius intuentū quā & lucerna sempitab-
naculo di. possit ardere, filii quidē isti oleū offerre, aaron autē
& filii eius ipsā lucernam collocare uident. Quae est ergo haec
distinctio, ut ad nutriendā pp̄r oleum offerat lucē in domo dñi,
& sacerdotes lucernam componant. nisi forte hoc figurate impe-
ratur, ut fideles & religiosi auditores pp̄pta ad hoc diendū fi-
dei corda adferant. Doctores uero eis ignē uerbicaelestis, quo &
inluminēt ad agnoscendū, & inflammentur ad diligendū dñm,
predicando ministrent. p̄ oleumq; pinguedinem, quae & las-
si atq; infirmi artus recreant, & gratia prestatur luminis,
interna sepe dilectio mentis, & opus misericordiae designatur.

Et in eō em̄ psalmista ait ego autē sicut oliua fructifera in domo di spera ps. 51.

ui huius di mei in aeternum & in seculum seculi. Ac si patenter dicat:

Ego quia misericordiae fructum indigentibus exhibui, mihi quoq;
in aeternum a deo rependendam misericordiae gratiam speraui.

Ergo filii isti offerant oleum, aaron autē & filii eius allato igne con-
ponunt lucernā, quae ardeat in tabernaculo di. Offerant humi-

les auditores deuotionem promēntis, & ministerio sermonis do-
ceant eos caelestis arcana scientiae. Quibus regulariter in con-
doctores do-
instaurā &

spectu sui conditoris igne caritatis ardeant, & hominibus foras
lucem bonae actionis ostendant. Notandū autē q; non in different
oleum offerre filii isti, sed cum distinctione oleū de arboribus oli-

maxime

uarum precipiuntur: & insup additur, purissimum piloq
 contusum. Sol& namq oleum maslinum, sol& rafaninum,
 sol& de nuce t delino, alusq diuersi generis speciebus: sed nul
 lum offerri licet tabnaculo dñi, nisi quod delignis oliuarum
 conficitur: sicut nec ignis alius quã qui de celo descendit, uel
 lux in lucernis seip ardere, uel in altare dñi debet accendi. seip
 enim sp̄i disciplinæ effugiet fictum. Offerant ergo filius t
 oleu ad lucernam dñi. Non qualecumq delignis oliuaru, & hoc
 purissimu, piloq contusum. Offerant boni auditores sp̄itibus
 doctorib; conscientiam puram, & caritatis gratia secundu
 piloq sedulae p̄bationis ab omni nequitie commixtione
 p̄mundata: Quae sola uidelicet intentione placendi & ser
 uendi dño uerbu eius auditu delectat. Offerat Aron cu fi
 liis suis igne non alienu, sed desup missum ad accendendam
 lucernam. Sicut & iam ad consummandu holocausta, ac re
 dolenda tymamata p̄dicent uerbu doctores, non suum, sed
 dñi, prestantes cu fiducia: non enim non sumus sicut plurimi
 adulterantes uerbum dñi, sed ex sinceritate, sed ex dō, coram
 dō in xp̄o loquimur. Hoc igne utuntur ad illustranda cog
 nitione fidei corda audientium; hoc ad p̄ficiendam ac dō
 sacrandu holocaustu bonæ operu suor. Hoc ad incendiu
 tymamata orationu sc̄arum. Bene autem dñ; ut ardeat lu
 cerna in tabnaculo testimonii: Quia nuquã in seã eccl̄a
 semp

2 Corin. 4

denota

Lux p̄cipua
 habetur
 dicitur
 lucerna op̄i
 tribus ḡt
 lux ḡt
 cor̄i, cont
 eum auro
 di caren
 bo
 cutione op
 uatoris nri
 fidei p̄uoc
 uat fidei, o
 sicut dicit
 nos audire
 affirmat test
 plura, & cõ
 hoc est a uer
 uat plures
 cu sumus. U
 respice uoce p̄
 uat dō. Cũ em
 m. De quo

Lux predicationis, p̄ ū quā debet humilitas auditorū pura, quae
 hanc libenter excipiat, Immo & sollempniter inquirat, de eē. Bene uel
 dit, extra uelū, qđ appensum est testimoniat, Non enim intra ue
 lum caeli op: habemus lucerna scripturarū, ubi arc: a est dñi, &
 cerubin glae p̄pitiatorū obumbrant, id est agmina caelestis mi
 litie gl'am incarnati filii dī, quē posuit dī p̄pitiationem p̄pecca
 tis nr̄is, consona uoce predicant. Bene sequit̄, & conlocabunt
 eum aaron & filii eius: quia non omniū est sacramenta fidei pre
 di care imp̄pto, sed eoz solū modo qui & castitate fidei, & exse
 cutione ^{boni} operis ad filios summi sacerdotis, dñi uidelicet & sal
 uatoris nr̄i, p̄tinere probantur. Ceterum quisq; t̄ apuritate
 fidei, prauo dogmate aberrat, uel integritatem cognite & ser
 uate fidei, operum nequam in p̄bitate commaculat, Talis &
 si sacerdotis nomine uel p̄sona p̄minere uidetur, nihil om
 nis audientur est ad hñ: quare tu uertus iustitias meas, &
 assumis testamentum meum p̄ os tuum? Tu uero odisti disci
 plinā, & cō. Quales & iacob: à collocatione lucernae dī,
 Hoc est à uerbo p̄dicationis benigna exhortatione r̄trahit, dicit:
 Nolite plures fieri magistri ^{fr̄i mei}, scientes quō manus iudi
 cū sumitis, Illud uidelicet iudicium qđ p̄missum iam dudū p̄ sal
 mistae uoce p̄missū. Bene uel adhuc additur, & usq; mane luceat
 corā dō. Cū em̄ transacta seti nocte huius mane futuri ^{seti} claru
 erit, De quo ^o p̄ph̄a dicit. Mane uel stabo tibi, & uidebo: 7 p̄ 5

Malach. 4

Non iam ultra lucerna indigemus librorum, apparente & illustrante nos uera luce mundi. De quodico & ppheta: Uobis uentibus nomen meum orietur solum sitis. Et postea uisus erit cultus per successiones eorum a filiis israel. Et haec clausula sic & precedentia, quae de tabnaculo ac uasis atq; utensilib; ei dicta est ^{sunt} spiritali magis sensu quam carnali intellegendu atq; exponenda est. Qui modo enim iuxta litteram per eum esse poterit cultus officii sacerdotalis, ubi & ipsum sacerdotiu & tabnaculu, in quo gerebatur, & pprii cui gerebant, iam dudum esse cessauerunt. Unde constat hoc in sca ecclia uerbu esse complendu, ubi succedentibus sibi per ordine doctorib; simul & auditorib; ueritatis, nunquam deerunt spiritalis & filii israel, quidomni dnm dona pietatis offerant; & filii aaron, id est ueri sacerdotis nr, qui illis luce uerbi ministrent. Donec completo scilicet huius statu, & ipso quoq; tabnaculo di toto, id est uniuersa electorum multitudine ad regnu celeste translata, non erunt ultra qui ab hominib; erudiantur, ^{homines;} cu sit ds omnia in omnib;.

Exod. 28

Adplica quoq; ad te aaron fratri tuum cum filiis suis de medio filiorum israel, ut sacerdotio fungantur tibi, aaron ^{dat} nabath, & abiu & heleu has, & ithimar. Descripta factura tabnaculi, consequenter sacerdotes qui in eo ministrent, ordinant. Quorum quidem ordinatio & habitus recte ecclie sacerdotib; congruit. Ita ut omne quod illic in ornatu uestium clarum extrinsecus fulgebat, hoc intellectu spiritaliter in ipsis sacerdotu nroru meritis; altu in usum

neat 27

Hoc in eorum acubus p̄cederis fidelium meritis foris gloriosum
 clarescat. Unde apte precipitur moysi, ut ad phic & ad se uaron
 fr̄m suū cum filis de medio filiorum isrl̄ ad fungendum sacerdo
 tium coram dño. Necesse est enim, ut quicumq; ad maiorem in sc̄a eccl̄a
 gradū p̄mouendi sunt, Maiora mentis industria sese ad legem di
 applicent: id est diuinorum obseruantie mandatorū sollestiore
 p̄cederis animo copulentur: hoc est enim eos qui sacerdotio func
 turisunt, de medio filiorum isrl̄ ad moisen applicari, presules
 ac doctores sc̄e eccl̄e communem uitam electorū singulari men
 tis culmine transcendere, & familiaris inspectione q̄d lex genera
 liter omnib; electis, quid ues̄ paucis p̄fectiorib; speculiter adten
 dere loquatur. Ut altiori excellentiā ^{meritorū} electorū ad altiora pos
 sint progredi puenire. Nam qd̄ fr̄m suū moysi cum filis in sa
 cerdotium ordinare precipitur, quid nob̄ aliud in sc̄a comen
 dat, nisi qd̄ om̄s qui officium doctoris s̄stuntur, tanto debent
 studio & amore meditationi diuine legis adherere, ut quasi
 germīna ^{q̄} indeantur cognatione ^{om̄i} cuncta: Neq; hoc qd̄ p̄mi filiorū
 aaron p̄ ordinationē cū igne alienū offerent corā dño, igne cae
 lesti perierunt, ac significatione miserabilis nr̄i temporis aber
 r̄. ubi non nulli sacerdotum ac doctorū loco potiti, qd̄ dictu
 quoq; graue ac lugubre sc̄is est, Dum ignē cupiditatis ignisup
 nae dilectionis ante ponunt, igne sup̄nae uitae om̄s adsumunt.
 Quorū p̄p̄tūa damnatio temporalis est filiorū aaron moysi

mōrum respiciant morum, decō & inuerti SEQUITUR = III =

Faciesque uestem scām, ^{fr̄ tuo} In gloriam & decorem: & loque
 ris cunctis sapientib: corde, quos repleui spū prudentiæ. Vt fa
 ciant uestes acron, In quibus sc̄ificatus ministr̄ & mihi. Ut estes
 sc̄iæ acron quas illi moyses fecit, opera sunt iustitiæ & sc̄itatis.
 Quae scriptura sacre legis rectorib: habenda commendat̄: quoz
 q̄ in his qui precessere in xp̄o, exempla quae imitentur ostendit.
 Sapientes autē corde quos ad faciendas eas dem uestes d̄i spū pruden
 tiæ repleuit, ipsi sunt prophæae & apti, ceteriq̄ doctores ueri
 tatis: qui nobis aptissime quomodo uiuere sacerdotes, & minis
 tri altaris qualiter docere debeant, siue exemplo sue actio
 nis, seu uerbo exhortationis ostendunt. Quibus est illud apti
 aditum: *Opōst̄ enim ep̄m sine crimine eē, ut d̄i dispensatio*
 rem: Non supbum, Non iracundum, Non uolentem, Non su
 pbum, Non percussorem, Non turpis lucri cupidum. Sed hos
 pitalē benignum, sobrium, sc̄m, iustum, continentem, am
 plectentem eum qui locū doctrinam est fidelem sermonem.

T. 1

Haec autem uestimenta erunt quae facient. Rationale & sup
 humerale, tōnicam & lineam strictam, cidarim & balteum.
 Facient uestimenta sc̄i acron fr̄ tuo & filius eius, ut sacerdotio
 fungantur mihi. Accipientq̄ aurum & iacinctum & purpuram,
 coccūq̄ bistinctum & br̄ssum. Quomodo haec singula facta sint,
 plenius in sequentib: explicatur. Rationale uai pectoris habitus.

vestibue sacerdotum

Cap III

Suphumeralē est humerorum, Tunica & linea stricta, est idest
 camisia totum corpus operiunt, Cidaris caput ornat, Balteus
 utramq; tunicā simul & suphumeralē ad corp: aptat.
 Quibus, ^{VI}inclumentis inferius septimum iungitur & octauū femina
 lia uidelicet linea, ad cooperiendum carnem turpitudinis, &
 Lamina ^{III}aurea sup eidarim, quae titulo nominis dñi ceteris
 altior omnib: emnebat. Lineam au strictam dic, quō adheret
 corpori, & ita astra erat adstrictis manebat, ut nulla ei omnino
 ruga in eēt. Ascendebat autē usq; ad crura. Unde & grece *podē*
ris, id est talaris uocabatur. His octo generib: uestiū pontifex temp
 sacrifici solebat indui. Equib: erant ^{III}iu & minoris ^{ordinis} sacerdotib:
 concessa, feminalia uidelicet, linea ^{stricta} tunica, & balteus & cidaris.
 Decebat enim ut quo maiore quis gradu eēt insignis, & copuliorib:
 & uisitu actib: admirandis fulgeret. Cuncta autem sunt
 de auro p̄tiosis colorib: quia nil uile ac sordidum in sacerdotis
 ore uel opere debet apparere. Sed cuncta quae agit unuer
 sa quae loquitur, omnia quae cogitat, & coram omnib: preclara,
 & in conspectu interni arbitris oportet eē gloriosa. IIII

podēris

Facient autem suphumeralē de auro & hincincto ^{h. ac} purpura
 coccoq; distincto, & bis for & ostra opere polimito. Quoniam in
 humeris ^{onera} portare solemus, quic suphumeralē pontificis, nisi la
 bore bonorum operū, quae iugiter coram dño ferre debet, & osten
 duntur. & apte primo de suphumeralē faciendū dicitur:

Quia quisquis ad sacerdotium magisterium quod populi di-
 mouendus est, primum eius debent opera cognosci: ut dum hoc
 quod foras omnibus patet & inrephensibile paruerit, conuenienter
 ex tempore & iam integritas cordis eius & fidei sinceritas seruetur.
 Super humerale ergo quod in humeris gestabat pontifex, illud eu-
 angelicum onus accipiamus, De quo dominus ait: Iugum enim meum
 suauis est, & onus meum leue est. Quod manifestius alibi nobis
 commendans aiebat: Siquis uult post me uenire, abneget semetip-
 sum, & tollat crucem suam cotidie, & sequatur me. Fit autem
 idem super humerale de auro & hyacintho & purpura, coccoque
 bifincto. De auro uidelicet & ante omnia in habitu sacerdotis
 intellectus, principaliter emicet. Cum autem hyacinthus qui
 aërio colore resplendet, adiungitur, ut pomum quod intel-
 gendo pendet, non ad fauores infimos, sed ad amorem caeles-
 tum surgat: nec dum suis incantibus laudibus pascitur, ipso & iam
 ueritatis intellectu uacuetur. Auro quoque & hyacintho purpura
 permiscetur. Ut uidelicet sacerdotale cor cum summa quae predicat
 sperat, in semetipso & iam suggestiones uitiae, respiciat, eisque ex
 regni potestate contradicat. Quatenus nobilitate sempiternae
 regenerationis aspiciat, & caelestis regni sibi habitum moribus
 defendat. Quamuis, ut superius ^{sepe} dictum est, in purpureo colore
 possit ipsa effusio sanguinis christi, & diuersarum tollerantium pres-
 surarum intellegi. Ipsa enim est crux quam sequentes dominum cotidie

Matth. 11.

Luc. 9.

ferre iubemur. Unde merito talis species inter alios humerosa
cerdotis resulget, ut ipsum ad patiendum aduersa semper docere
esse paratum. Auro autem, hyacintho^h ac purpurae bistrinctus
coccus adiungitur; Ut ante inter iudicis oculos omnia iustitiam
bona ex caritate decorentur: ut cuncta quae coram hominibus ru
tilant, haec in conspectu occulti arbitris flamma intima ardo
ris accendant. Quae scilicet caritas qua dominus simul ac proximus
diligit, quasi ex duplici tinctura fulgescit. Sed cum mens ad
praecipua caritatis contenditur, restat procul dubio ut per absti
nentiam caro maceretur. Unde & bistrincto cocco tostato bistrinctus
adiungitur. De terra & enim bistrinctus nitenti specie oritur: &
quae quid perbissimum, nificandens decore munditiae corporalis
castitatis designatur. Quae uidelicet torta pulchritudinem super
humeralis innectitur. Quia tunc castimonia ad perfectum mundi
tiae candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur.
Potest de cocco quinguis specie resulget, et hoc non in conuenien
ter dici. Quia tostasse ideo bistrinctus fieri preceptum sit, quod
ignis duplicem habere uim solet, urendi scilicet & lucendi.
Cuius naturam imitari praesulem in uerbo nimirum doctrine sa
lutaris oportet, ut & lucem uidelicet scientiae desiderantibus
aperire, & rubiginem peccatorum in contemptoribus, cur & in
crepando comburere. Cum enim auditoribus suis dulcissimam
scripturarum artem, uel siue miracula, aut parabolas domini.

~q~x.

euangelicas exponit, uelut in habitu suo fulgur lucis ostendit.
 At cum propter uiam supbientium commemorata aeterna ultio
 ne peccati, quasi terrorem flammæ uorantis in eodem aspectan
 tibus demonstrat. Neq; enim quisq; uerbu faciens ad pplm uel
 solū in crepandis prauorum reatib; uel solum debet scripturati
 referendū in sistere secretis. Ne uel de peccatorū tantum modo
 correctione disputans, forte minus libenter audiatur: uel mis
 teriorum tantum abditā referans, minus fortasse eis quos emun
 dāre debuit proficit. Sed cum ex utraq; sermonem temperat, &
 sua ueritatem uidebet & caelestium secretorum audientib; pandendo,
 & correctionem mox, p quam horum participes fieri ualeant sua
 dendo, quasi in habitu suo pontifex cocci fulgorem
 demonstrat. Duas horas iunctas habebit in utroq; latere sum
 mitatum, ut in unum redeant. De hoc in sequentib; ita dicit. Fecit
 igitur super humerale de auro, hyacintho & purpura. & paulo post.
 Duasq; horas inuicem copulatas in utroq; latere summitatum. Ex
 quo utri simile uidetur, quod duplicata ueste coniunctae sibi fue
 rint orae utriusq; partis in utroq; latere a sursum usq; deorsum.
 Ita uelut in medio uestis inuentū oculis foris apparet, & in medio
 uero aliud interius lateret. Sed orae utrorumq; coniunctae
 usq; ad extremos angulos ad inferiora descenderent. In quo
 quid aliud nobis triplicem intellegendū nisi ut cum bonis foris
 opera proximis ostendimus, Eadem interius corā dno integra

seruiemus? Ne unquam uel castitatem purae cogitationis minor
 puae actionis pfectio sequatur; Vel pfectionem quae uidetur ope
 ris in pfectionis, mentis intentio ex parte solitariam relinquat
 sed quasi duae orae sup humeralis sibi uicem copulentur; Dū
 omnia quae foris bona monstramus, intus pura & simplici inten
 tione dō placendi gerimus. Et hoc in utroq; latere sup humera
 lis, ut inter aduersa & prospera concordis semp actione & cogi
 tatione conditori nostro seruiamus. Deserit namq; breuior la
 tiorem, ac discordante mensura in unum redire nequeunt, sicut ex
 trinsecus bona facere p aeterna r & tributione cernimus, inten
 tione placendi hominib; in se r & omentis implicamur; huma
 ni q; fauoris magis, uitae inuisibilis progemur requirimus. Ipsaq;
 q; 11 contextura & cuncta operis uarietas erit ex auro & hyacintho &
 12 purpōra, coccoq; bistincto & brisso r & ostra r in omnia parte su
 13 p humeralis aurum, in altero hyacintho, in alia rarsum alii atq;
 alii colores fuerunt, sed omnes colores utiq; p omnia cum autō ipso
 fuere contexti. Quia nimirū in actione sacerdotali numquā
 aliqua magnarū uisitatum uel ad horam debet intermittere, sed
 semp auro sapientiae lucidus, semp hyacintho spei insupriace
 rectus, semp regni caelestis purpōra aduersus uitiae, bella
 magnanimis, Semp cocco bistincto geminae dilectionis flam
 meus, semp r & ostra brisso castigatō carnis sacerdos siue doctor
 14 fidelium debet eē nitidus. Sumesq; Lapidēs duos onychinos, &

At castitate

15

sculpet in eis nomina filiorum isrl: sex nomina in lapide uno,
 & sex reliqua in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum, ope
 re sculptoris & celatura gemmaru sculpet eos nominib: filioꝝ
 isrl, inclusos auro atq; circumdatos: & pones in utroq; latere sup
 humeralis memoriale filius isrl. Tres obcausas aaron nomina
 patriarcharu inter sacrificia semp in humeris, sicut & in pecto
 re portabat: Videlicet, ipse fidem uitamq; patriarcharum me
 minis & imitari: Ut duo decim tribuum, quae de his ^{nati sunt} orationib:
 & sacrificiis memor existeret. Ut idem ppls scripta in ueste psu
 lis sui patrum nomina uidens, curat & sedulo ne uillorum me
 ritis desescens, ad erroru contagia declinet. Ad hoc enim ual
 quod dictum est, & pones in utroq; latere sup humeralis memori
 ale filius isrl. Hunc quoq; pontifex in sup humerali nomina gestat
 patriarcharum. Cum doctor quisq; siue psul ecclae, in omnib:
 quae agit, patrum prececlentium facta considerat. Atq; ad
 eorum imitationem uitam dirigere, & onus euuangelicae pfer
 tionis ferre satagit. Quae uidelicet nomina patrum apte in
 lapidib: preciosis sculpi iussa sunt. Lapidet quippe preciosi
 operasunt uisutum spitalium. Habet qu & sacerdos in hu
 meris lapides piosos, & in eis nomina patrum inscripta. Cum
 & ipse claritate bonorum operum cunctis admirandis exsti
 terit, & eandem claritatem non se nouiter inuentam, sed
 antiqua sibi patrum auctoritate traditum esse docuerit.

25
Duplici autem ratione haec in humeris postat, ut & ipse precep-
tis dominicis humiliter subditus incedat, & auditoribus suis
semp caelestia siue sua siue patrum exempla quae sequantur
preponat. Aperte & iam huiusmodi lapides includi auro atq; circū
+ submitti. clari. Auro namq; uel intellectus, ut sup dictum est, uel certe
caritas insinuatur. Quia sicut aurum in metallis ita caritas uir-
tutibus prestat uicinis. Includuntur uero auro lapides &
circum dantur preciosi, cum operatio iustitum ad eopuſd un-
diq; uersum intellectu circum spicitur, ut in lineis uitiorum
latere, nil remanere sordidum pmittatur. Cum ipsae iustitae
ita uinculo caritatis continentur, ut nulla rerum mutabili-
tate a suo statu ^{de} pcedere, numquam de habitu sacerdotis tor-
pente mentis custodia ualeant plabi. Bene autem sequitur:

Postabitq; aaron nomina eorum coram dño sup utrumq; hume-
rum ob recordationem. Sacerdos namq; ob recordationem,
nomina patrum sup utrumq; postat humerum, cum diligen-
ter omni hora precedentium scōz uitam ppendens, & in ad-
uersis & prosperis iustitum semp ornamento munitur. Quae
2 Corin. 6 tenus iuxta uocem pauli, parma iustitiae a dextris sinistris
q; gradiens. Cum ad sola quae anteriora sunt nititur, in nul-
lo dilectionis infimae latere flectatur. Facies & uncinos ex
auro, & duas catenulas auro purissimo sibi inuicē coherentes,
quas inseres uncinis. Uncinos quos dicit, in sup miserant un-

gulis sup humeralis fabre adfixi. Catenule autem quas iungit,
 non in ipso sup humerali, sed potius in rationali, hoc est in superi
 orib. eius angulis panulos aureos uidentur fuisse adnexae.
 Ut cum in duceretur pontifex, catenule quae de rationali pen
 debant, possent cum uncinis sup humeralis adnecti: Quatenus
 utraq; sibi mutuo firma positione cohererent. Scriptum namq;
 est a pestibus in posteriorib; fecerunt in rationali & catenulas
 sibi in uicem coherentes de auro purissimo, & duos uncinos, toti
 demq; anulos aureos. Porro anulos aureos posuerunt in utro
 q; latere rationalis. Equib; penderent duae catenae aureae quas
 inseruerunt uncinis, qui in sup humeralis angulis eminebant.
 De quorum figura melius in rationalis expositione tractabit.

Rationale quoq; iudicii facies opere polimito iuxta texturam
 sup humeralis ex auro huicincto & purpura, coccoq; distincto
 & brisso & ostu. Quadrangulum erit & duplex mensuram
 palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine. Ope
 re polimito opere multifario dicit. Sicut autem in sup hume
 rali operum perfectio, ita in rationali iudicio, quo pectus sacer
 dotis tegebatur, simul & ornabatur, cordis & cogitationum ei
 castitas exprimitur. Et bene post sup humerale rationali iudi
 cii sequitur. Ut cum ante homines quis innocens manib; ap
 paruerit, multo magis in conspectu summi iudicis mundus
 corde assistere contendat. Omnia agens industria, ut quicquid

foris erga proximos agit, aut iudicat, Totum ex regula inter-
nae rationis probatum, ac suo conditori placidum fulgeat.

Item rationale iudicium sacerdos in pectore ferre precipitur: Quia
debet rector subtili semper examine bona malaque discernere,
& quae et quibus, quando et qualiter congruant, studiose cogitare.
Duplex autem factum est rationale, ut facilius lapidum pon-
das sustineret. Sed haec duplicatio uestis in legalis pectore
sacerdotis, typice nos ammonet, ut rationem nisi & animis
& inuisibilis intus arbiter probet, & numquam foris humana
existimatione rite contempnat. Se ueritate duplex impetrato
re ferimus rationale iudicium, quando & ea ^{que} de fide ueritatis
ac uita inuisibili loquimur aut cogitamus, ratione fixa subsis-
tunt, & ea quoque quae uisibiliter agimus, aut agenda dis-
ponimus, aequo iudicio iustae discretionis probantur esse librata.
Quod autem mensuram palmi habebat, per quadratum conatum
infatigabilem ac perpetuum pie intentionis ostendit. Qui enim
palmo aliquid metetur, summo itaque conamine dispersis di-
gitis manum extendit, ut possit mensuram querere plene
& absque scrupulo dubi & atis tenere. Unde merito sicut per ma-
num operatio, ita per palmum exprimitur ipsa inflexibilis con-
tentio bonae operationis. Dum suam quisque dexteram in uer-
sa quae ualida & insignia iustitiam dilatare satagit.
& bene idem rationale tantum longitudine quam in latitu-

dine mensuram palmi habere precipitur: quia siue in longi-
 tudinem uitae aeternae desiderium mentis erigat, seu in lati-
 tudinem caritatis erga curam proximi suum in eandem affectu;
 necesse est poma cor sacerdotale nequaquam segne & desi-
 diosum manere. Sed ardente semp studio extendi ad conprehē-
 11 dendum brauium supernae uocationis di in xpō ihū. Ponesq; in
 12 eo iiii ordines lapidum. In primo uersu erit lapis sardius & to-
 13 patius & smaragdus. In secundo carbunculus, saphirus & iaspis.
 14 In tertio laryngius, achates & amethystus. In quarto crisolitus, onyx
 15 chinus & beryllus. Inclusi auro erunt porchini suos, habebunt
 16 q; nomina filiorum isrl. Duodecim nominib; eglabuntur singuli
 17 lapides nominib; singuloꝝ, p xii trib; Haec gemmarum positio
 diuersarum in rationali, multiplicem uariarum uirtutum de
 signat. Quae concordis serie disposita in sacerdotis debet corde
 semp apparere. Singuli autem lapides singulis patrum nomi-
 nib; inscribuntur, dum scōrum uitam rector inspiciens, qui quib;
 maxime uirtutum operib; floruerunt, sedula inquisitione serua-
 18 tatur. Et cuncta in abditiis sui pectoris meditando colligere,
 atq; operando pferre satagit. Neq; enim sine cessatione sa-
 cramenti, ita utraq; uestis lapidib; p̄ciosis redimita, ac patrum
 nominib; insignata est. Ut ipsa nomina in ^{sup} humeruli quide
 duob; lapidib; unus eiusdemq; generis, in rationali uestis xii
 nominib; diuersi generis inscripta sint. Sed quid patres in la-

operatione

pidib; præiosis unius atq; dissimilis generis sculpti sunt, sig-
nificat aperte quod una fides in dñm, eadem caritas, communis
spes uitae caelestis omnium corda patrum replet &. Quod
uero diuersi generis dixit Lapidib; eadem inscripti sunt, de-
nuntiat figurate quam multiplex est uarietas & grā bonorū
operum, quibus præfata scōrum fides, spes & caritas confir-
mata refulget. Quod in rationib; uero ordines fuerunt, &
horum singuli quiq; tres habere lapides, Quod nobis intima-
runt triplice, nisi ut in uisitatib; quae distinguuntur in princi-
pales, fidem scāe trinitatis non fictam teneamus. Quattuor
namq; ordines gemmarum habet in pectore sacerdos, quan-
do omne quod agit, prudentia circum spectum, fortitudi-
ne firmum, iustitia eximium, temperantia a malis omnib;
fuerit scētum. Sed eadem ordines ternas habent gemmas,
Cum eadem prudentia, fortitudo, iustitia, temperantia scāe
trinitatis fuerint fide consecrata. Quia enim fides in ip-
senti fide & operatione ^{recta} consistit, Aperte sacerdos ut operatio-
ne sit precipuus, quattuor uersus gemmarum in pectore
habet. Ut uero cum operib; fidei sinceritate sit castus, ter-
nas in singulis uersib; habet gemmas. Quatenus omnib; sese
intuentib; & uere fidei confessionem, & exempla semp bone
actionis ostendat. Ut et ipsa imitatione rectae fidei & opera-
tionis summæ membra sacerdotalis actus, & cogitatus,
X mereantur effici. possumus sanè in uario decore lapidum non solū claritate
multifariam sacerdotalis animus

Verum & iam sp̄italium accipere crismata institutum, ac mi-
 racula sancticum. De quib; ipse dñs apostolis: infirmos inquit, *Matth. 10.*
 curate, mortuos suscite, Leprosos mundate, Demones
 eicite. Et iterum: Signa autem eos qui in me credunt, haec se- *Matth. 16.*
 quentur: in nomine meo demones eiciunt, Linguis loquuntur
 nouis, serpentes tollent, & si mox i ferum quid biberint, non
 eos nocebit. Verum siue hoc, siue illud, siue utrumq; designent,
 Recte duodenarius in rationali numerus fieri p̄cipitur:
 ut eorū solum modo actus & miracula, qui apostolicae fidei &
 caritatis unitatem sequuntur, accepta dō esse no uerimus. Ceterum
 si quis loquatur linguis, si quis facultates pauperib; *1 Corin. 13.*
 om̄i tribuat, si quis tradat corpus suum ut ardeat, si unita-
 tem catholice caritatis non habuerit, nihil sibi prodest. Rec-
 te & iam duo lapides onychini sup humeruli eodem duode-
 nario erant patrum numes & sculpi. Ut doctrinam fidemq;
 apostolor; utriq; ppti, iudeor; uidelicet & gentium, p̄ futurū
 esse designarent. Iuxta quod idem intellectu ali hierst̄m,
 hoc est ecclae suae dñs p̄ proph & con manifeste dicens p̄misit
 Ad dexteram enim & ad leuam penetrabis, & sementium gen- *Esa. 54.*
 tes hereditabit. Quod autem onyx rubri festus est se colo-
 ris singulos uidelicet habens cingentib; ^{albis} homin; Quis non uide-
 at quod uel ardorem caritatis, uel lucē designet & scientias,
 comitate bona castitatis: Cuius modi lapidib; inscriptu

patrum uocabula gestat sacerdos, & ^{exemplo} cum exsecutus p̄cedenti
uniuersorum, caritati, castitati, humilitati, doctrinae, & ceteris
q̄ uisutum operib; uigētudum impendit. Et hoc in utroq;
humero, ut siue iudeus quis seu de gentib; adsit, claritatem
semp̄ in doctore ueritatis & pietatis, p̄ quam ipse ad meliora
p̄ficerit, aspectat. **F**acies in rationali catenulis sibi inuicem
coherentes ex auro purissimo, & duos anulos aureos, quos pones
in utraq; rationalis summitate. Catenasq; aureas iunges ani
lis, qui sunt in marginib; eius, & ipsarum catenarum extrema
duobus copulabuntur uncinis in utroq; ^{lance} sup humeralis, quod
rationale respicit. Ordo operis, quantum nobis uidetur, hinc
enim fuit. Duo erant uncinis sup̄ in duob; sup humeralis angu
lis impositi, & duo cūtra anuli in duob; rationalis anulis sur su
Et quib; pendebant duae catene aureae, quae temp̄ induendi
inserebantur uncinis, qui in sup humeralis angulis eminebant.
Et in sequentib; aptius scriptum est: ut sup humerale & rationa
le mutuo neckerentur. Quorum superior conexio huc usq;
descripta est. Sequitur autem de inferiori, quae erat subius
ascellis, scriptura ita subiciens: **F**acies & duos anulos aure
os, quos pones in summitatib; rationalis, & in oris quae e regione
ne sunt sup humeralis, & posteriora eius aspiciunt. Quod dicitur,
& in oris quae e regione sunt sup humeralis, non significat
in oris sup humeralis, sed in oris illis quae e regione sunt sup

humeralis, hoc est in oris rationalis. Quae uidelicet orae e
 regione sup humeralis sunt. Anuli enim illi qui multum &
 infimis erunt angulis rationalis, habebant contra se mutis
 q' latere sup humeralis aeq' anulos alios, quib: ipsi uittis ligon
 11 tib: iungerentur. De quib: subsequenter adiungitur. Nec non
 12 & alios duos anulos aureos, qui ponendisunt in utroq' late
 13 re sup humeralis deorsum, quod respicit contra faciem iunc
 14 turae inferioris quia de iunctura superioris, quae erit sup
 scapulas, ante dixerat. Inter quas uidelicet iuncturas
 hoc distabit, qd' superior catenulis, inferior ^{erit} uittis facta
 15 ligantib: Unde apte subiungitur. Et in string' & uittatio
 16 nale anulis suis cum anulis sup humeralis uittis hyacin^{ina} & uittis
 17 ut maneat iunctura fabre facta, & a se inuicem rationale
 18 & sup humerale nequeunt separari. Non autem putandū
 est utrumq' indumentum simile terminatum: Nam ra
 tionale, quod mensuram palmi in altitudine, sicut & in
 latitudine habuit, non multo amplius quā impectus solū
 tegere sufficiebat. Sup humerale autē usq' ad cingulum
 ptingebat, sicut in posteriorib: manifestissime ostendit,
 ubi scriptū est. Haec & ante & retro ita conueniebant sibi,
 ut sup humerale & rationale mutuonecterentur, strictu
 ad balteum, & anulis fortius copulata. quos iunge
 19 bant uittis hyacin^{ina}, ne laxae fluerent, & a se inuice
 20 ut aptare possit cum sup humerali contra faciem dī iuncturae inferioris.

mouerentur. Haec de ipsa conexione suphumeralis & ratio-
nalis secundū litteram dicta sunt. Quia uero, quod sepius dic-
tum est, suphumerale ad operum consummationem bonorum,
rationale autem ad significandam cogitationum mundiciam
pertinet. Conexio quae haec in alterutrum sociat, recte illam
mentis industriam figurate denuntiat, quae doctorum fide-
lium intellectus ac fides eūius operatione coniungitur. Ma-
net enim iunctura fabrefacta, ut a se inuicem rationale
& suphumerale nequeunt separare. Quō tanta eruditio-
ne, tanto operis studio preminet rector, ut nihil ex eis quae
facienda esse cognouerit, in defectū relinquatur: nil ex eis
quae recta facere cernitur, in curiam cordis iustitiae rectitu-
dinis puet. Defluunt namq; indumenta pontificis, & a se inu-
icem mouentur, si uel decus operis boni minor cordis custodia
sordidat, uel castitatem purae cogitationis integritas, sequi-
tur perfectae actionis. Sed ne haec ab inuicem ualeant dissolui,
Habeat sacerdos in rationali duas catenulas ex auro purissi-
mo, id est continuationē castae & non fictae dilectionis cordi
suo firmiter adfixam, quae numquā manus & linguam illi-
us ab aequitate puri sensus dissentire permittat. & bene duas,
ut & in his quae ad diuinę cultum seruitutis, & in his quae ad
fraternae subsidiū necessitatis pertinent, recte ornatus. ^{since}
dit. Et quidem ante opus caritatis p catenulas ex ^{pmit}

aureas: quia sicut catenula ex plurimis auri uirgulis una
 contextur, ita caritas ex multifaria uirtutum operatione
 perficitur. Quas profecto uirgulas exponens ap[osto]lus ait. Caritas
 patiens est, benigna est, caritas non emulatur, non agit prope-
 rum, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt,
 non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate,
 non gaudet autem ueritate. Omnia suffert, omnia credit, omnia spe-
 rat, omnia sustinet. Habeat autem & anulos aureos, e quibus eae-
 dem catenae pendent, id est uigem memoriam propter & nunquam
 finiendae claritatis in caelesti patria. Ex qua solum
 memoria fieri consuevit, ut continua nobis possint uincula
 caritatis manere. Habeat duos uncinos super humeralis angu-
 lis anulis eminentes, quibus inserantur catenae, hoc est in ipso exor-
 dio cuiusque bonae actionis habeat firmam deo placendi intentio-
 nem, quae apta sit pro omnia suscipienda & continenda in se-
 dilectioni dei & proximi. Ita ut siue prospera seu aduersa quae-
 que currerint, nunquam saluberrimae pietatis deuotionis & inacule
 laxentur. hoc est namque sacerdotem in utroque humero uncinos, qui
 catenulas rationalis excipiant, habere, & in prosperis eum &
 in asperis rerum euentibus fixum deo placendi studium generare, & hu-
 ius intentione studii in ipsius simul & proximi amore firmari.
 Inserunt ergo se uncini super humeralis catenulis aureis, quae de
 rationalis summitatibus offerentur, cum ea quae mens ratio

1. Corinthy 13

nabiliter de interna luce caritatis degustat, mox alacritas bene operandi libenter amplexatu suscipit. Fortecitius habitus rationalis pulcherrimus a pectore sacerdotis relabatur, si non eu adcelerans bono operis uncinis qui continentia adprehendat. Subrogentur eisdem catenulis in auxilium. & uttae hinc & inde, quibus uterque sacerdotis habitus adinuicem copuletur, id est ligaturae desiderii caelestis fortissime, quae anulis aureis inmissae sup humerale cum rationali constringunt. Cuius cognitae luce patriae penitis, in illam ineffabilem gratiam suspiramus. Utiq; ut hanc intrare mereamur, concordiam semp fide & uita, opere & professione. In tabernaculo praesentis ecclesiae dno seruire studemus. Quod aut sup humerale strictum erat balteo, ut insequentibus ubi pontifex induebatur, aptius indicatur, & de sup humerale, inquit, inpositum. Quod stringens balteo aptauit rationedi. Quis non uideat quod custos bonorum operum fidelissima uisus est continentiae. De qua dñs in euangto. ^{inquit} Sin ergo lumbi uiri pincti, & lucernae ardentes. Lumbi uero ^{uidelet} pincti, p continentiam; lucernae ardentes, p operationem uisutum. Postabitq; aaron nomina filiorum isrl in rationali iudicii sup pectus suum, quando ingreditur scu aru, memoriale uisutum coram dno in aeternu. Semp quidem opostet sacerdotem memoria non patru in pectore suo ferre: sed p maxime tunc quando ministraturus coram dno ad altare ascendit, ut quo sacratius est ministerium, eo sollestinus toto sp.

Luce. 12

mundans studio, tota industria mentis exornans & corporis,
 scōrum exempla respiciat: Horumq̄ sedulus imitator exis-
 tens, aptum se diuinis exhibere cur& aspectib: Item nomina
 filiorum isrl̄ Aaron suppectus suum memoriale coram dño
 posita in aeternum, Quando p̄sul quisq̄ fidelis numquā eorū
 quib: p̄latus est, curam intermittit habere: sed uitam aet̄
 illorum & exhortando, increpando, consolando, Ipse confortare,
 & confortandum tātandūq̄ dño crebris in orationib: commen-
 dare satagit. Pones autē in rationali iudicii doctrinam & ue-
 ritatem, quae erunt in pectore Aaron quando ingreditur corā
 dño. Ideo doctrina & ueritas in rationali iudicii siue litteris & est
 impressa, seu nominis, eadem ueste indutus meminiss& festudis
 doctrinae & ueritatis inquirendis, p̄ona autem curandis ri-
 mandisq̄ saecularib: negotiis, p̄receptum sacerdotum fuisse
 consecratum: Ut quod exterius typicum in ueste p̄fulgebatur,
 latus in corde ueraciter expressum coruscet. Item doctrina
 & ueritas erant in rationali positae, ut apte figurar&ur quia
 uestis illa non solum legalem induebat pontificem, sed & euan-
 gelium p̄nuntiabat, uel ipsum uidelicet dñm, de quo scriptum
 est: Quia lex p̄ moysen data est, gratia autē & ueritas p̄ ihm xpm
 facta est. Uel certe aptos om̄s eius, Immo eiusdem gratias &
 ueritatis p̄cones. Et gestabit iudicium filiorū isrl̄ in pectore
 suo in conspectu dñi. Semp̄ sacerdos iudicii filiorū isrl̄ in con-
 spectu suo

Ioan. 1.

in pectore suo

specu dñi gestat, Cum sub ditorum causas prosola interm
iudicis intentione discutit: Ut nihil se ei humilitatis admisce
at, In eo quod diuina positus uice dispensat. (V)

4. **F**acies & tōnicam sup humeralis totam hracinetinam. Tōnicam
dicit sup humeralis, cuius pars non minima sup humeralē tege
batur, Ad distinctionem tunicae quae erat interioris lineae, qui
rum pariter meminit superius, dicens: Haec autem erunt uesti
timenta quae facient: Rationale & sup humerale, tunicam &
lineam strictam. Interior autem erat linea siue bissima, quod
lin esse genus nobilissimum constat. Exterior uestis tōnica to
ta hracinetina, nihil omnino coloris alterius admittens. Cuius
specie uniformi uita manifeste sacerdotalis qualis esse debe
at docetur. Hoc est supnis solum desiderius incessanter inten
ta, & conuersationem iuxta aptm habens in celis. Ac si sal
uatoris inde desideranter expectans aduentum. Quae uide
lic & tunica sicut & bissima, ad pedes usq; ptingebat. Unde
utraq; grece poderis dicta est. Ut ostenderetur nil in sacerdo
tali uita infimum ac fordidum remanere, sed omneq; age
re, quasi ad heri colore speciosissimum. Ut uersum membru
eius a capite usq; ad pedes gratia uisutum connectu esse de
bere. Item tōnica talari sacerdos tota hracinetina uestit,
ut admoneatur op: celeste non inchoandū tantummodo,
Uerū & iā usq; in finem, eo esse pseuerandū omnib; qui saluē eē

ph. 3

uolueri J.

QXI

Tunica namq; hyacinthina est usq; ad pedes uestiri^{est} bonis ope-
 ribus usq; ad finem uitae huius insistere precipiente ac pmit-
 tente dño: esto fidelis usq; ad mortem, & dabo tibi coronam uitae. Apocal. 2.
 Et quia ita solum modo ad perfectionem bonae actionis infatigu-
 bili proposito puenimus, si hæc fixa intentione supra ere-
 munerationis incipimus; Recte de eadem tunica subiungitur:

Incuius medio super erit capitium, & ora pgrum eius textilis,
 Sicut fieri sol & in extremis uestium partibus, ne facile rumpitur.
 Capitium quippe tunicae hyacinthinae firmissimam habet oram,
 & ex sese textam, ne facile rumpatur. Cum primordium bonae
 actionis fortis radice timoris diuini subnixum, & contra
 omnes insidias hostis antiqui pbatum esse munitum. Talis namq;
 ora collum sacerdotis pgrum uestit & ornatur, quando recto
 & fiducia loquendi subdit. Ac predicandi celestia maxima
 prebet, hoc quod ipse non solum in precursu uitae suae recte uix-
 erit, sed ipsum quoq; exordium a rectitudine coeperit. Iuxta
 exemplum beatorum sanuelis, hieremie & iohannis pph. & q. u.
 qui ab ipsa infantia sps sc̄i gratia repl. & in doctorum ordine
 sunt segregati. Vix si quidem in collo est, Ideoq; p collum recte
 loquendi usus exprimitur. Aperte autem cum ora capitii pgr-
 rum textilis fieri precipitur, statim adiunctum est, Sicut
 fieri sol & in extremis uestium partibus. Sicut enim uestibus open-
 ta extremis uestium partibus, potest non in conuenienter ipsa

operum consummatio figurari. Uel certe extremae uestium
partes, ultimae sunt p^{ri}ae sollicitudinibus, quibus sese quique fide
les cum uitam ^{hanc} finire coguntur, incensus solito ab omnium la
be malorum expurgare contendunt. Cum metu & pauore
procurantes, ne ante iudicem districtum p^{ro}ducti p^{ro}sordidiori
um habitu expellantur, atq^{ue} in tenebras precipitentur
aeternas. Quin potius appareant induti, sicut electi dei & di
lecti, uiscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, mo
destiam, patientiam, super omnia autem haec caritatem, quod est
uinculum perfectionis. Et ideo ueraciter indumentum nuptia
le, quod in conuiuio suo, id est in ecclesia sancti regis & iudex n^{on} inue
nire delectatur. Tunica ergo sacerdotis h^{ab}et acinacium habet
oram incipiti textilem, sicut in extremis uestium partibus fieri
solent. Cum doctor quisque egregius ad tanta perfectione opus uisita
tum incipit, ad quantum quilibet alius diutissime laborans
uix aliquando puenit. Cum tanto timore famulatus omni ho
ra, iuxta sermonem prophetae sollicitus ambulat cum domino deo
suo, quantum alius quis uel moriturus, & ad iudicium domini sui ul
timum ingressurus uix habere sufficit. Uerum quia tota p
fectio sacerdotis in operibus & doctrina ueritatis consistit, iux
ta ^{hoc} quod beatus lucas descripto euangelio dicit fuisse ser
monem de his quae coepit ihesus facere & docere. Recte subiun
gitur. Deorsum uersus ad pedes eiusdem tunicae per circuitum

Andreas

Act. 1

" quasimala punica facies exbracineto & purpura; coccoq;
 " bistincto, mixtis in medio tintinnabulis. Deorsum namq; ad
 pedes tunicae fiunt quasimala punica & tintinnabula pgr
 rum; Quando ad tantam excellentiam deuotae dō conuer
 sationis sacerdos puenit, ut in illo aliud quā in splendor
 & gratia, flosq; ut ita dixerim, uictrius bonorum operum uideu
 tur: Nil ab illo aliud cum os aperuit, quā in succusissimis horū
 sonus auductur. Quia enim in malo punico multa interius gra
 na uno foris costice teguntur; Recte p mala punica multi
 faria uisutum operatio uno caritatis munimine undiq; uersū
 tecta designatur. Et autē eadem malorū puniceorum effigies
 exbracineto & purpura & cocco bistincto. Et ut in sequentib;
 inuenitur, eēt exbristor & ostu; quib; in colorib; quae uisutu
 uarietas intametur, sepius inculcatum est. His uero in medio
 tintinnabula pmiscetur. Cum neq; op; sacerdotis unquam
 a sonitu uerbi qd loquitur discrepat, neq; a rectitudine ope
 ris territus aduersus linguae sonitus dissentit. Ubi pulchre
 " additur. Ita ^{ut} in tintinnabulum aliud aureum & malum pu
 " nicum. Aurea quippe tintinnabula bracinetae pontifi
 cis tunicae inseruntur, & omni ex parte circum dantur; Cū
 om̄s sermo eius claritatem supnae lucis resonat. & idem so
 nitus ^{uelut} bracinetae tunicae firme infixus, operum quoq; ip
 sius sublimitate audiendum mentib; commendatur. Fiuntq;

" Deursumq; tintinnabulum aliud aureum & malum puniceum.

24
bina mala circum singula tintinnabula, & circum singula
mala bina tintinnabula. Cum & omnia quae loquuntur, bonis con-
firmantur actibus; Atque in adiutorium airtius corde figuntur
& uniuersa quae agitur, quam sint rationabilia, diserte sermo-
nis sonitu perducuntur. Bene autem sequitur. Et uentus & uentus
11 non in officium ministerii, ut audivit sonitus, quando ingre-
12 ditur & egreditur seuarium in conspectu domini, & non mori-
13 tur. Sacerdos namque ingrediens uel egrediens moritur; si
de eo sonitus non audivit; quia iram contra se occulta iudicis
exigit, si sine praedicationis sonitu incedit. Quod si uos uer-
bis intendere uoluerimus, quibus dicit mala in tunica pon-
tificis. LXXII. fuisse, & eiusdem numeri tintinnabula, con-
gruit hoc figuris misteriorum: ut sicut in humero aspecto
re apostolicum fere e numerum iussus est, ita & iam discipu-
loque LXXII. circa pedes numerum adsignatum habere. Con-
stat enim si duodenuarius apostolorum numerus episcopalis
gradum dignitatis inchoauit, sic discipuli LXXII. qui & ipsi
ad praedicandum uerbum sunt missi ad domino, gradum sacerdo-
tii minoris, qui tunc presbyteratus uocatur, sua electione sig-
narunt. Unde & propter hoc numerus in tunica pastore sacer-
dotis habitus, ille in prima figuratus est. Decebat enim
ut qui maiores gradu in corpore summi sacerdotis, hoc est in
ecclesia christi erant futuri, sublimiorem in habitu typici pon-

ti fici locum tri pice haberent. Verum si quis ipsos & iam nu-
 meras. Utriusq. ordinis mystice uultu interpretari. x gem-
 mas Aaron in pectore p̄ ferebat; Ut significar & tempus in future
 futurum, quo fides sc̄e trinitatis in omnib; quadrati orbis par-
 tibus generi humano predicar & ur! Uel certe sicut & sup̄ do-
 cuimus x gemmas, id est ter quaternas gestabat: ut om̄s ad-
 moneret doctores iustitię opera; Quae quattuor uirtutib;
 principaliter comprehenduntur; simul cum fide ueritatis, quę
 in trinitate est, & ipsos habere semp. & suis habere semp. & su-
 is commendare discipulis. postabat & lxxij tintinnabula
 aurea, cum totidem malis punicis; Ut ostenderet mystice quod
 eadem fides & operatio iustitię uniuersum esset mundum ab
 errorum tenebris ad ueram lucem perductura. Tres namq;
 dies ac noctes habent⁵ oras. lxxij; & quia sol iste uisibilis om̄s
 mundi partes in lxxij horis sup̄ infraq; lustrando trib; uicib;
 circuit; Ap̄te hic numerus tintinnabulorum & malorum
 diuersitate coloris tunice pontificis inditus est, ad docen-
 dum figurate quod sol iustitię xps orbem esset in lumina-
 turus uniuersum, eiusq; domum p̄biturus & uerę fidei,
 quae est in agnitione & confessione sc̄e trinitatis, & bene-
 operationis, quae in uariarum est splendore uirtutum. pos-
 sumus sanē in duo denario numes & gemmarum rationa-
 lis & iam hoc intellegere figuratiter expressum, quod

idem sol iustitiae cuncta nra tempora, cunctas orbis plagas sua
ess & luce repl&urus: In exemplum solis mundani, qui p menses
xii signiferum lustrare circulum, & totum abire consuevit. Na
& hoc quod iiii ordines irrationaliter nos habebant lapides, con
gruit anni uertentis ordini, qui p ternos menses in iiii tempora
distinguitur. Annum autem inscripturis uocari totum hoc salu
tis nrae temp: quo p aeterna r&tributione cestumus; Estatur ip
se saluator: qui iuxta sermonem isaiae, missus est predicare annu
dni acceptum, & diem r&tributionis. Cum de eodem anno & psal

Esa. 61.

Ps 64.

mista canit, dicens: Benedices cōsōnā annū benignitatis tuę.
Quib: enim in p̄senti dedit benignitatem rectae fidei & operationis,
dabit in die r&tributionis coronam p̄p̄etuae ^{ne dicantur} beatitudinis.

VII

Facies & lamina de uisū purissimo, in qua sculpet opera caelato
ris sc̄m dño. Ligabisq; eum uitta bracinctina, & erit sup tr̄a
laminas fronti pontificis. In qua sc̄m dño siue sc̄m dñi, ut in se
quentib: appell&ur, sculptum est, sacratius ceteris erat indumen
tis illius. Et merito sicut diuina potentia cunctis que creauit sup
emin&, Ita oportebat ut nomen eius ceterum pontificis habitu
ornatumq; transcendens altius p̄miner&, & uelut cuncta
sc̄i ficans eximiam in eius fronte sedem tener&. Significat au
ipsam p̄fessionis nrae fiduciam, quam in fronte posuimus, Di
centes singuli cum apto: Mihi autē absit gloriari, nisi in cruce
dñi nri ih̄u xpi. & recte hoc unum in toto pontificis habitu de

R Lamina
uō aurea In fron
te pontificis

Galat. 6.

auro est solo factum, ut munditiam cordis siue corporis, in
 qua misteria redemptionis nr̄ae recondere uel gestare debe-
 mus, ostenderet. Uel certe auro inscriptum in fronte sacerdos
 scm̄ dñi gestat, ut in sinu & m̄stace quod ita passionem dñi &
 saluatoris nr̄i, p̄ quam redempti sumus, uenerari & amplecti de-
 bemus, ut claritatem in illo diuine maiestatis, p̄ quam creati su-
 mus, pariter confitendam esse nouerimus. Ita mox tem uel sump-
 tae ab illo humanitatis confiteri, ut eandem mox humanitate
 in a&ernam de morte gloriam resurrexisse fateamur. Scm̄ aū
 dñi qd̄ in lamina sculpi iubetur, nomen eius scm̄ & uenerabile
 significat: quod apud hebreos in litteris uocalibus scribi solent.
 Hoc est ioh̄. **De uulua** Cuius inter p̄dicatione linguarum eorum in **𐤀𐤓𐤃**
 effabile sonat. Non quia dici potest, sed quia finiri sensu & in-
 tellectu nullus potest. Et quia nihil deo, digne dici potest, sanc
 ideo in effabilis rectissime uocatur, iuxta illud ap̄t̄. & pax dñi, ph̄l. 4
 quae exsuperat omne sensu, custodiat corda uestra. Et psalmista:
 magnus inquit, dñs & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non ps̄ 147.
 est finis. Et bene in litteris idem nomen dñi in fronte pontificis
 erat scriptum, p̄pter uidelicet significantia totidem partium
 dominice crucis, quam in fronte postaturi ^{spanus est} hoc enim supre-
 mam, dexteram, leuamq̄ infimam. Item scm̄ dñi auri sculptu
 in fronte postamus, quando expurgati a sordibus uitioꝝ, quae
 ex primo parente habuimus, imaginem & similitudinem nr̄i

conditoris, ad quam creati sumus, in nobis recipimus. & hanc nobis
 recipisse non in secreto celamus, sed cunctis palam factis & uoce
 mulgamus, iuxta illud apti: sicut posuimus imaginem terreni,
 portemus & imaginem celestis. Quod loquens ad colossenses apti
 explicat, dicit: nunc autem deponite & uos omnem iram, indignationem,
 iracundiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore
 uestro. Nolite mentiri inuicem, exspoliantes uerem hominem
 cum actibus eius, & induite uos nouum, qui renouatur in agnitio
 nem secundum imaginem eius qui creauit eum. De quo uidelicet secun
 dum dñi & iohannes in apocalypsin scribit: Uidi in quibus agnum stan
 tem super montem sion, & cum eo. cxi. iiii milia habentes nomen
 eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. qui rursus de
 ritatem supernae patris describens, ait: & sedes eius & agni mil
 la erunt, & serui eius seruient illi, & uidebunt faciem eius, &
 nomen eius in frontibus eorum. Cum ergo idem nomen sacratis
 sime uenerationis omnes agnum sequentes, hoc est uniuersi
 fideles, ipsa suae professionis fronte debeant habere. Quanto
 magis necesse est eos qui accepto sacerdotio ac magisterio spi
 ritali, ducatum gregis domini sortiti sunt, exemplum iustu
 tis omnibus in seipso ostendere. Ligatur autem lamina que
 semini dñi continet, ut tabiracinctina cum traya pontificis:
 quo spe celestium bonorum, quam hracinctus significat, in
 fide confortamur, & eo uertius uel sacramenta nræ redemp

tionis, & imaginem ac similitudinē nr̄i conditoris ac redemptoris Intemeratam seruari contendimus, quonullum esse aliud salutis iter cognouimus. De figura th̄r̄ arḡ Insequentib; suo loco dicetur. Uerum quia sacerdos tantę industrie, talis esse debet & meriti apud dñm, qui peccata populi sua exhortatione, increpatione, admonitione corrigere & castigare, si ualeat p̄cib; abluere.

“ Recte subiungitur. **P**ostabit q̄ aaron Iniquitates eorū quae
 “ optulerint, sc̄ificauerint in silis isrl̄ incunctis munerib; & do
 “ nariis suis. Postea namq; pontifex iniquitates subditorum,
 idest ex postulat & aufert, cum aut eos docendo, aut poenitentia
 commissorum puocat, aut p̄poenitentib; supplicando gratia
 eius iusti iudicis conciliat. Facit autem hoc in munerib; & dona
 riis quae ipsi optulerint dño & sc̄ificauerunt, cū p̄ fluctib; dig
 nis poenitentiae, idest elemosinis ceterisq; operib; iustitiae, quae
 fecerint, poenitentes à reatu scelerum, quae quondam patraue
 runt, absolut. Haec quidem ita gerenda institutio diuina &
 in habitu pontificis mystice figurauit, Et in uerbis sacri eloqui
 manifeste docuit. Sed longe aliter p̄dolae quidā p̄sulum faciunt,
 qui & donaria siue munera accipere, Immo exigere uolunt à p̄pto,
 & nil p̄ iniquitatib; eius, ut ex postentur & castigentur, ueniamq;
 accipiant, Curunt laborare cum ob hoc solū dona temporalia sume
 re debeant à subditis, quod eos ad aeterna bona predicando ab erro
 re correxerint, atq; ad uiam ueritatis deduxerint, ad imitationē.

14
primorum sc̄ae eccl̄ae doctorum: quibus à quibus temporalia
1 Corin. 9 ꝑcipiebant subsidia, confidenter auebant. Si nos uobis sp̄itua
feminauimus, magnum est si uia carnalia m&amur; uerum
presul quisq; siue minister uerbi, ita solum ꝑ subditis efficaciter
Laborare, siue ꝑdicando uerbum, seu dñō supplicando potest,
si animus eius semp diuini nominis sit memoria ꝑditus, apte sub
59 iungitur: Er̄t autem lamina semp in fronte eius, ut placatus sit
60 eis dñs. Si enim lamina nomine dñi scripta in semp fuerit in
fronte auron, placabitur filius isrl̄ dñs. Quia cum doctor ipse
fideliter se diuino seruitio pura mente subdiderit, mox & iam
subditi exemplis illius ac montis accensi, & ipse recte uiuere,
Y III " gratiamq; interni aspectoris ꝑmereri satugunt. Si uergetq; bis
" sotunica; haec est enim tōnica interior, quam sup̄ lineam stric
tam nuncupat. Quare autem linea stricta sic dicta, uel bis
sō stringi ꝑcipiatur, iam superius expositum est, & nunc ad
ciendum: quia solent milites habere lineas quas camisas uocant,
sic aptas membris & strictas corporib; ut expediti sint uel ad
uersum t̄ ad proelium dirigendo iacula, tenendo clipeo, ense
Librando, & quocumq; necessitas traxerit: qualem & ioab habu
isse legitur, quando amasium interfecit, strictam scilicet & men
suram habitus sui. Ergo & sacerdotes ⁱⁿ ministerium di ꝑparati
utuntur hac tunica, ut habentes pulchritudinem uestimentorū
nudoꝝ celeritate discurrant. Haec tunica quia sicut h̄i acine

2 fig. 20
Tunica byssina et pura

cap. VIII

tina ad pedes usq; ptingebat, & ipsa grece poderis, id est tala-
 ris uocata est. Cuius significatio mystica in promptu est. Cumeni
 constat lino tbrisso continentiam & castitatem significari corpo-
 ris nri, iuxta quod sepius ^{sup} explicatum est. strictam habent line-
 am siue tunicam debisso sacerdotes, cum propositum continentis
 nequaquam eneruiter & fluxa mente custodiunt, sed tanta proe-
 sus instantia, ut nil belli concupiscibilis caro contra spm, aut con-
 tra carnem gerat sps. Lineam habent strictam, cum concupiscen-
 tia ac deficiente omnimodis anima, in uentru dñi. Cor illoq; pa-
 riter & caro tota germanitate exultant in dñm uiuum. Haec
 autem linea non solum stricta, uerum & iam poderis est, uide-
 licet ad pedes usq; descendens, cum continentia non in oculis &
 membris uolenter imposita, sed in toto est corpore delectabili-
 ter consummata. Haec & enim linea manus eius ac brachia de-
 be & stringere sacerdotis, ne quid nisi utile faciant, pectus, ne
 quid inane cogit & uentrem ne delicatius ultra modum appe-
 tendo, dñm se gulosius facere presumat. Subiecta enim uentri
 membra, ne lasciuendo totam sacerdotis habitus pulchritu-
 dinem corrumpant, genua, ne laborationis instantia torpeant.
 Tibias & pedes, ne ad malum currant. Inductur ergo sacer-
 dos ^{primo} linea stricta, ut & corp: ab iniquis operib:, & a prauis
 mentē cogitationib: compescat. Accipit deinde hircinetā
 nam, ut ppter descriptionē continentis salutaris aeq; corp: &

animam spiritalium iustitiam habitu uenustat. Verum quia sen-
sus sunt corporis; uisus, gustus, olfactus, auditus & tactus:
Quorum primum uisus propriae capitis, altimus toto est corpori
communis. Item haec quam diximus utraq; proprie continen-
tis, tactus & iustitiam designat. Consequenter uero & alieno-
rum quattuor sensuum quam sit uel curanda innocentia; uel scifi-
catio conquirenda, figurato pontificis habitu monstratur, cum
dicitur. Et aram brissinam facies, et ara namq; quae & aida
ris & mitra uocabatur, caput tegebatur & ornabat pontificis:
ut hoc indumento admoneretur omnis capiti sensus deo conse-
cratos habere: ne uel oculi eius uiderent uanitatem, uel au-
res libentius audiendo obprobrium acciperent aduersus proxi-
mum suum, et os habundabat malitia, & lingua concinnaret
dolum. Siue & iam eos crapula & ebrietas grauarent, uel
olfactus aspersum myrra & aloë & cinnamomo lectum mer-
etricis amplecteretur. Quin potius oculi eius uiderent aequi-
tatem, aures inclinarentur ad audienda uerba prudentiae,
dulcissimum faucibus eius eloquium domini super mel & fauam. Do-
nec super esset altus in eo, non loqueretur iniquitatem, nec ab
innocentia sua recederet. Curandum & de quinto sensu, qui
toto est corpori communis, ut fiat illud propheticum. Rece-
dite recedite, exite exinde, pollutum nolite tangere. &
sicut ammonet apostolus: mundemus nos ab omni inquinamento

Epist. 52

2 Corin. 7

carnis & sp̄s, p̄ficientes sc̄i ficationem in timore d̄i. Quali
 ter autem fuerit factu; iosephus docet dicens: Sup̄ caput au
 gestat pilleum in modum paruoli calamaici atq; cassidis, q̄d
 extenditur sup̄ summitatem ^{capitis} corporis, & modicus uelut me
 di & atem excedit: & talis est ut uideatur ex limbo ^{confectum} ~~efficiatur~~
 efficiatur, habens uittas quae conuolutae sepius coniectantur;
 & facile dilabatur: Qui uidelicet iosephus huic pilleo sup̄ ad
 ditum eē narrat aliud manus uelamen, quod totam capitis su
 p̄ficiem colat & aptatum p̄fectum, ne laborante sacerdotecir
 ca sacrificia corruat. Quod tamen cuius esset coloris non osten
 dit, & haec quidem de minoris sacerdotis ^{p̄tate} De pontificis sicut
 t̄ ara hoc modo testatur: pilleū autem, similiter operatum
 habet pontifex, sicut reliqui sacerdotes, & alium confectum
 ex hyacintho uariato. Circum datur autem ei aurea corona
 tribus uicibus facta: sup̄ quam surgit in medio fronte qua
 si calyculus quidam aureus, similis herbe quae apud nos
 aethiō nuncupatur, quam greci h̄yāsc̄am̄ū dicunt: Epeu
 lo post descripta mirabili uarietate subintulit, dicens:
 Habet autem florem similem plantagini, & per circuitum tota
 corona his floribus est cōgelata, ab occipitio usq; ad utrumq;
 tempus: in fronte uero hoc quidem non habet, sed lamina est
 aurea, quae sacris litteris d̄i nomen habet scriptum. Haec
 quidem de secundo uelamine & coronis pontificū aureis

Iosephus antiq.
 lib. 3. cap. 11

p̄tate

† ordimbis

scriptura sc̄a tacere uidetur. Coronam uero breuiter fecit
 insequentibus mentionem, dicens: Fecerunt & tunicas opere
 textili aaron & filius eius, & mitras cum coronulis suis ex bisso.
 Sed de qua materia facte essent non dixit. Cum enim dicat &
 mitras cum coronulis suis ex bisso, poterat intellegi utrasq; ex bis-
 so factas esse, si non iosephus coronas esse aureas designat & qui stan-
 te adhuc templo, & legali obseruantia celebrata, cum esset de
 genere sacerdotali, facillime potuit modum omnem sacerdotu-
 lis indumenta, non tamen legendos, sed uidendo cognoscere. Ueru-
 siue bisssinae seu fuerint aureae coronulae, cum constat eas fac-
 tas esse cum mitris. Dicamus breuiter de figura mitras cum co-
 ronulis habent sacerdotes ex bisso, qui sic uisum, auditum,
 gustum, olfactum & tactum suum in uenustate castimoniae
 custodiunt, ut per eadem custodia se coronam uitae, quam remis-
 sit deus diligentibus se, accipere seruent, nam qui sic continentur
 & bonis operibus studet, ut pro his aeterna praemia & retributio-
 nis querere negligat, mitram quidem bisssinam habere ui-
 detur in capite, sed coronulas non habet, quia uidelicet imagi-
 nem iustitiae coram hominibus praefert, sed mercedem iustitiae
 cum domino non inuenit. Siue ergo coronulae fuerint aureae,
 claritatem propter quae lucis significant. Siue fuerint bisssinae,
 ipsam nostri corporis inmostitatem quae penitus futura est,
 figurate denuntiant. & recte sacerdos cum stolis bisssinis

coronas sup additas gesturum, ut & in continentia ipse sua
 iugiter ad aerna praemia medietur, & in p̄dicatione conti
 nentiae uel bonae operationis simul eadem gaudia supnae
 beatitudinis audientib: promittat: ne si absq̄ spe r̄ & tributi
 onis pondus inponat laboris, iugum xpi suauē, atq̄ onus leue
 asperum suis auditorib: reddat & clarum. Cum uero dñs tr̄a
 ram faciendam preciperet, addidit: & baltheum opere plumu
 ru. De cuius uidelicet factura balthei manifestat in posteriorib:
 scriptum est: Cingulum uero fecerunt de br̄ssor & ostu, h̄ra
 cincto, purpura ac uermiculo bistincto, opere plumario.
 Hoc cingulum, ut hieronymus ex iosepho scribit, in similitudine
 pellis colubri, qua exiit in senectute, sic in rotundo textum
 est, ut marsupium longius putes. Textum autem sub teg
 mine cocci, purpurae, h̄racincti, & stamine br̄ssino, ob deco
 rem & similitudinem, atq̄ ita polymita arte distinctum, ut di
 uersas flores & gemmas artificum manu contextus, sed addi
 tas arbitreris. Habebatq̄ latitudinem unius digitorum, quo
 cingulo proprie pontifex utebatur, & eo tunica h̄racine
 tina simul & sup humerale stringebatur. Nam in sequen
 tib: apte de coniunctione sup humeralis & rationalis dictū
 est: Haec & ante & retro ita conueniebant sibi, ut sup hu
 merale sibi & rationale mutuo necerentur, strictu ad
 baltheum & anulis fossis copulata, quos iungebat uitta

Exo. 39

bracinctina, ne laxae fluerent, & a se inuicem mouerentur.
Nulli autem dubium quin balteus siue cingulum, cui suphu-
merale adstringebatur, tōmcam bracinctinam, quae &
suphumeralis tunica uocabatur, cingebat, cuncta. Et enim
quae huc usq; dicta sunt, ad pontificis habitum pertinent.
Dehinc consequenter filiorum eius simul baltei & cetera
indumenta exponuntur, cum dicitur. Porro filius aaron
tunicas lineas parabis & balteos actr̄aras in gloriam & de-
corem, neq; de balteis eorum utrum & ipsi opere plumam
an unius coloris fieri debent, aliquid decernitur. Dicen-
dum igitur primo de balteo pontificis, qui de iiii. colorib;
illis nobilissimis ac dō dignis factus est, quia apte talem
habere pontifex, quem singulari iustitiam decore semp
opostebat accingi, apte pontifex uariante flore, colorē
fulgentium accinctus incedebat. Quia sicut alius quilibet
necesse est industria continentis precingatur, nec a rore
pugnans internam mentis pacē aliquando conturbat. Ita
pontifex ac doctor fidelium edomito iam omni concupis-
cibili motu animi siue corporis, ipsa iustitiam gloria cir-
cum dicitur, ut iuxta exemplum floris illius qui egressus est
de radice iesse, id est dñi saluatoris, sit iustitia cingulum
lumborū eius, & fides cinctorium renū eius. Tunicae uero
lineae & baltei actr̄arae quae filius aaron in gloriam

& decorem fieri precepta sunt, quid nobis intermi decoris
 & glae commendent, facillime ex his quae superius exposi
 ta sunt intellegi ualeant. Tunicas namq; habent sacerdotes li
 neas, cum totum corpus suum candore castitatis dedicant.
 Balteis tunicas cingunt, cu eandem castimoniam uigilantimen
 tis custodia circumspecuunt, ne conscientia illius desidiosiores
 erga bonorum operum exercitia remaneant. Ne praetantiae
 castimoniae ipsius & iam castimonie meritum munit. Qui
 enim tunica talari indutus, absq; cingulo incedit, defluit to
 nica, ac relicto corpore uentis & frigori, in triandis patium
 tribuit, quim & ppeditis gressib; incedendi usum r&ardat.
 Uel & iam calcantib; se causa efficitur ruina. Sic nimirum sic
 castimoniae carnis sepe nonnullis castimoniam cordis cadimit.
 Cum tanto segnius bonis insistere operibus curant, quanto
 minus pspiciunt, quia nil castimonie custodia absq; alioru
 augmento bonorum ualeat: quae tamen adiunctis bonis ac
 tibus, magnam habenti gloriam conquirat. Deniq; uirginib;
 stultis nil castitas pfuit carnis, quib; ueniente sponso lumen
 defuit internae puritatis. Accingantur filii aaron tunicis
 lineis, ut castitatem habeant. Sacerdotes uitem accingantur
 balteis, ne ipsa castitas sit remissa & negligens, ne uento elatio
 nis animu pflandi alitum pendat, ne crescente iniquitate
 refrigescere faciat caritatem ipsorum, ne bonoz gressus operu

perda *

adom per hanc

ia et antiq[ua]m suae p[re]sumptionis impediat, Ne p[re]pedito
iustitum cursu ipsa & iam terrestri concupiscentiae sordib[us]
polluta uilescat, & ad ultimum auctorem suum ad ruinam
supbiendo impellat. Accincti autem sacerdotes accipiant &
tri[um] aras in capiti[bus], ut p[ro]der uigilantem & circum spectam cor
pore a castitatis custodiam, ipsius & iam uisus, auditus, gustus
& olfactus d[omi]ni digna & custodia teneatur & ^{cura} corpora. ^{eius} In uis

» Vestes q[ue] his omnib[us]: aaron fr[atr]u[m] tuum & filios cum eo: & cunc
» torum consecrabis manus, s[an]ctificabis q[ue] illos, ut sacerdotio fun
» gantur mihi. Om[n]ib[us] quidem uestiendus erat aaron & filii
eius: sed ea distinctione, ut ipse quidem omnib[us] his uteretur,
filii autem ultimis trib[us]: quae illorum propriae nomini adscrip
tae sunt, cum dicitur: porro filius aaron tunicus lineus parabis,
& balteos acci[n]t[ur] aras in gl[ori]am & decorem: quod uers[us] sequitur:
» Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis sue
» aremb[us]: usq[ue] ad feminalia: & utentur eis aaron & filii eius
» quando ingredientur tabernaculum in testimonium, uel quando
» ad propinquant ad altare ut ministrent in seruicia: Ne in
» quitatis rei moriantur, Ad utrosq[ue] simul & aaron scilicet &
filios eius, sicut & iam ipsa uerba manifeste p[ro]bant p[er]tinent:
sic q[ui] fit ut aaron ipse cunctis quae commemorantur octo
uestib[us] induatur: feminalib[us]: uidelicet lineis, tunica linea,
bracina supra humerali, rationali, balteo, tri[um] aras, p[er]iculo

aureo. Filii uero eius quat tuor tantum ex his, id est femina
 libus, linea stricta, Cingulo & th'ara utantur. Verum quia
 de & eris sup tractatum est. feminalia haec quae ad operi
 endam carnis turpidinem fieri mandantur, illam castimo
 niae postionem quae ab app&itu copulae conjugalis cohib&
 proprie designat. Sine qua nemo t sacerdotium suscipere, uel
 ad altaris ^{potest} ministerium consecrari: id est si non aut uirgo p man
 serit, aut contra uxoris conuinctionis foedera soluerit. Quod
 uidelic& genus uisutis nulli p legem di necessario imperatu,
 sed uoluntaria est deuotione dno offerendum. Dicente ipso de
 hoc. Non omnes capiunt uerbum istud. Ad quam tamen be
 nigna mox exhortatione eos qui possint, inuitat dicit. qui po
 test capere capiat. & paulo post eisdem qui uel uxorem, uel
 alios cognatos & implicamenta mundi huius propter illum ^{ipsum} re
 linquerint, Centuplum promittit in hac uita proemium, &
 in seculo futuro uitam a&ernam. Unde ceste gratia distinctio
 nis non moyses hoc indumento ^{uestire} aaron & filios eius iub&ur, si
 cut de priorib; dicitur. Uestiesq; his omnib; aaron & frim tuus
 & filios eius cum eo. Sed facies, inquit, feminalia linea, ut ope
 riant carnem. Ipsi, inquit, operiant carnem turpitudinis suae.
 Tu feminalia pontifici & filii eius facies: tu castitatis regula
 docebis: tu abstinendum ab uxoreo complexu eos qui sacerdotio
 functuri sunt. Intimabis. Nulli tamen uiolentum huius modi

Matth. 19

29
continentiae iugum impones. Sed quicumq; sacerdotes
fieri ac ministerio seruire altaris uolunt, ipsi sua sponte
uorum serui esse desistent. Quod ubi profecerint, & suscep-
to semel continentiae proposito ministros seu uerū se utq; al-
taris fore consentiunt. Adert lex diuina, quae uelut cōce-
rum illius habitum sacerdotib; congruum imponens, quo
modo uiuere uel docere debeant, abundanter instituat.
Congaudens q; spontaneę ipsorum deuotioni, dignum sacer-
dotio sapientię decus, patientię, mansuetudinis, Ieli spūa-
lis, misericordiae, humilitatis, timoris dñi, ceterorumq;
huiusmodi ornamentorum sup addat. Alioquin iniquita-
tis, ^{re} moriuntur. Mostemnamq; cęstissimā incurrit animę,
si qui luxuriose uiuens sacerdotalem sibi gradum usurpare
presumit. Quisensus subsequenti; qđ dñi uerbis adfirmat;
quib; post pauca subiungit. Cūq; laueris patre cum filiis suis
aqua, indues aaron uestimentis suis, id est tōmca & lineu-
& sup humerali & rationali, quod constringes balteo, & po-
nes tōram in conspectu eius, & laminam scām sup tōram;
& oleum unctōnis fundes sup caput eius. Atq; hoc ritu
consecrabitur. filios qđ ad plucabis, & indues tōmca & lineis.
Cingesq; balteo aaron scilicet & liberos eius, & impones eis
mitras. Eruntq; sacerdotes mei in religione pp & uerū pā-
neq; hic de feminalib; amōs & accipiendis p̄cipitur unde

Exo 29

11 quib; post pauca subiungit. Cūq; laueris patre cum filiis suis
12 aqua, indues aaron uestimentis suis, id est tōmca & lineu-
13 & sup humerali & rationali, quod constringes balteo, & po-
14 nes tōram in conspectu eius, & laminam scām sup tōram;
15 & oleum unctōnis fundes sup caput eius. Atq; hoc ritu
16 consecrabitur. filios qđ ad plucabis, & indues tōmca & lineis.
17 Cingesq; balteo aaron scilicet & liberos eius, & impones eis
18 mitras. Eruntq; sacerdotes mei in religione pp & uerū pā-
19 neq; hic de feminalib; amōs & accipiendis p̄cipitur unde

Liquido constat quod se hoc genere uestimenti ipse prius ^{aut dñ} ^{iac}
 filicius induerant, & sic ad manum morisi. Lauandi, induendi,
 unguendi & consecrandi intrabant. Ubi & hoc notandum, quod
 consecraturus est moyses primo lauit aqua, & sic habitum illis
 sacri gradus imponit. Quia nimirum necesse est, ut qui ad offi-
 tium altaris pmouendus est, maioribus solito fluentis lacry-
 marum siue compunctionis tempore dedicationis abluat.
 ut quo mundior ad gradum accipiendum accesserit, eo pfect-
 tius acceptum consumat, possit autem in hoc lauacro bap-
 tisma sacri fontis intellegi, si qua eest consequentia; ut quis in
 sacerdotium electus, tunc primū aqua baptismatis in remissi-
 onē peccatorū abluat, & non talem ordinationi contra di-
 ceret aptus dicit. Non neophytum ordines, ne in superbia elatus in
 iudicium incidat diaboli. Indutus uero sacris uestib; pontifex,
 mox oleo unctionis pfunditur, ut p gratiam sp̄s sc̄i consecratio
 pficiatur. Non quod ea quae pmissa sunt indumentu aistatum
 absq; gratia dī possimus habere, sed quia maius necesse est auxi-
 liū gratiae tribuatur a dño, ubi quis t̄ maiorem conscenderit
 gradum, t̄ plurimū fuerit regimini prelati. Notandum in-
 terea, quod cum in hoc libro exodi aaron octo uestib; induendus
 asseuerat ^{indetur} in leuitico addita & nona. Balteus uidelicet & quoli-
 neu fuerit tunica ante indutum h̄ acinetinam p̄inctu. Sic &
 gnum scriptū est. Cūq; lauiss & eos, uestiuit pontifice subucula

1 Timoth 3

Leuit 8

linea accingens eum balteo, & induens tunicam bracineta: & desuper humerale inposuit, quod stringens cingulo aptavit rationali. Sed quomodo cumq; hoc factum fuerit, patet & manifeste ex eis quae explanatae sunt, figura uestitus intellectualis.

SX. Verum quia de habitu sacerdotali sequentes dicitur patrum, breuiter ista perstringimus: notandum putauimus ex hoc quod in illi colores eximii de quibus factus est, totidem mundi elementis congrua comparatione aptantur. Bissus siue linum terrae, quod ex eu nascuntur: purpura aquis, quod ex mari coelulis tinguntur: bracineta & coccus aeri & igni ob coloris similitudinem: coccusq; fuerit bistinctus, eo quod ignis gemina sit uisitate peditus, lucendi uidelicet & incedendi: Aiumq; hebraei quia ideo pontifex omnium figuram elementorum in suo habitu gestauerit: quia non solum pedit, sed pro omnimundo immolans rogare debuerit. Quibus nos non incongrue forte addere ualemus, quod in unoq; hominum figura omnium elementorum continentur. Ignis in calore, aeris in altitu, aquarum in humore, terrae in ipsa soliditate membrorum. Unde & a physiologis graece homo microcosmos, id est minor mundus uocatur. Quod & si aurum quid in eodem habitu iuxta intelligentiam hanc significet quaeris, rationale in eo interioris hominis uisitate intellege. Unde & in eo proprie scriptum est: quia non nisi per hanc quisq; ad cognitionem sui conditoris ascendit. hinc & eni apte dicitur, Interiori homine

Eph. 3

habitare xpm p fidem in cordibus nostris. Et adeo nobis scrip-
 tura pontificem uideri testamenti sic uestitum ostendit, ut
 sciat nri temporis pontifex p toto se genere humano, maxime u-
 phis qui cognouerunt ueritatem, signu q fidei illius in fronte
 portant, intercedere debere. Apto ammonente ac dicente, ob
 seculo igitur primum omniu fieri obsecrationes, orationes, postu-
 lationes, gratiarum actiones, p omib; hominib; p regib; & om-
 nib; qui in sublimitate sunt. Quod sun pontifice quem conse-
 crat moyses, dnm saluatorem intellegimus, iure in habitu suo
 totius mundi figuram simul & hominis habet. Ipse est enim,
 ut aptl ait, splendor glorie & figura substantie diuinitatis,
 postuq omia uerbo uisitas suis. Ipse ugnus di qui tollit pec-
 cata mundi. ipse sacerdos in aeternum, omni scitatis ornatu
 preclarus. p que natus in carne p exercitium laboris accipere
 meruit, sed que in utero uirginis incarnatus in ^p ueniente gra-
 tia sps sci totum simul accepit. Cuius sacerdotiu interpella-
 tionem p nob pulcherrime comendans aptl ait. Ille autem
 eo qd maneat in aeternu sempiternu habet sacerdotiu. Un-
 de & saluare in p p & u potest accedentes p sem & ipsum uel
 dnm semp uentis ad impellandum p eis. Cuius de u equem du-
 mentu & ornamentu uisitu comendans adiunxit. Ta-
 lis eni decebat ut eet nob pontifex, sci, innocens, in pollutus
 segregatus a peccatis, & excel sior caelis factus. Qui uetis

1 Timoth. 2

Heb. 1

Heb. 7

29
Ioan. 14

habuit laminam in capite suo auream, in qua esset sem̄ dñi
scul ptum: quia uenit in nomine dñi dicit: Ego in patre & pater
in me est. & qui uidit me, uidit & patrem. ^{patris} Hactenus aaron & fi
liorum eius abitus qualis esse debebat, caelesti designatur ora
culo. Sequitur autem hinc & iam modus consecrationis, quo
uel ipsos uel tabernaculum cum omni subpellectili sua dedi
cari oportet: Oblatis uidelicet dño utculo & duobus aris & b,
pamb; quoq; triacetis; non solum alymis, sed & oleo conspersis
siue litis, adhibito & iam oleo unctionis. Quae mirum cuncta
siue operum deuotione bonae ac munditiae fidei, siue grām
diuinae in lustrationis, sola consecrari oportet ^{per} sacerdotes.
Figurate demonstrant. Quis & enī nesciat, immolationem
ac sanguinem illorū animalium mostem aspersionemq; desig
nare sanguinē sōni nri ihu xpi, p quam & a peccatis absoluen
di & in bonis operib; sum confirmandi: panes q̄q; alymi q̄t misse
ri salutaris contineat, docet & ap̄t dicit: Ita q; epulem n̄ in fer
mento uideri, neq; in fermento malitiae & nequitiae, sed in ali
mis s̄n̄ feritatis & ueritatis. Consersa sunt autē ^{siue} litā oleo
crustula & lagana, ut ammoneremur opera habere non so
lum a fermento malitiae & nequitiae castigata, sed & pingue
dine caritatis diuinis digna cōspētib; Uel certe crustula oleo
consersa ad cōsecrationē nram dño offerimus. Cū uniuersa que
fecimus, p̄ ueritā sc̄i sp̄s grām in cordis nri deuotione pingues

1 Corin. 5

cunt. Lagana oleolita offerimus; & uia foris hominib: spi-
 ritualia esse quae agimus; Indubitanter in exemplū uiuendios
 tendimus. Quib: nimirū oblationib: consecratio nrā pficit, dū
 popera bona & cogitationes puras meritū nob scī monē dno do-
 nante conquirimus. Expl&is autem mandatis huiusce conse-
 crationis aaron & filioꝝ eius; redit scriptura precipere & uia de
 factura altaris incensi; In quo idē aaron cotidianum adolere
 thyma deberet. **F**acies q̄ inquit, altare in altolendū thyma Exodi 30
 ma delignis & thim, habens cubitum longitudinis; & alteru
 latitudinis, id est quadrangulū & duos cubitos in latitudine.
 Si altare holocausti, de quo sup dictum est; generalit̄ uitam desig-
 n&at; q̄ uia carnem suā cotidie crucifigere cum uitiis & con-
 cupiscentiis atq; in hostium uiuentē dno offerre consuerunt.
 quid hoc altare in adolentū thyma ma factum; nisi speci-
 alem quorundū pfectoꝝ uitā significat; neq; em̄ frustru in
 illo carnes animalium incendebant; In hoc adolebat incen-
 sum; nisi quia in illo figurabant̄ hi; qui non scdm desideria
 carnis ambulabunt; Sed quasi haec dno immolantes; om̄s
 sui corporis sensus pignē scī sp̄s eius uoluntati dedicant.
 In isto aut̄ illorū tr̄p: expr̄mit; qui maiore m̄tis pfectione ex-
 tinctis prorsus ac sopitis in lecebris omnib: carnis; sola
 dno orationū uota offerunt; si quidē de carne qd̄ se in-
 pugnet; nul de conscientia peccati unde conturbentur;

ac paueant habentes; Sed dulcium p̄fusione lacrymarum op
tantes uenire & parere ante faciem dī. Unde apte hoc altare
intus in uicinia ueli & arcae, illud ante tabernaculū foris positū est.
Quia nimirum illi in conspectu sc̄ae eccl̄ae tunc et in exemplo uir
tutum p̄fulgent. Iste altaris ardorū desiderii, contemplatio
nē futurae beatitudinis ^{enā} esse & corpore decenti non minimum p̄
p̄inquant. Apte illud aere hoc uestari ^{aus} p̄cipitur. Aes namq̄
plus alus m̄ & allis sonorum ac diu durabile est. Aurū ues̄ quan
tū sono succumbit, tantum splendore p̄stet aeramento. Unde
ceste aeneum altare in quo carnes incendebant, & sanguis fun
debatur uictimarum, illorū gestat t̄p̄um qui edomitis uelut
dō immolatis uoluptatib; carnis, p̄seueranter uicam uertit
quā semel inchoauere pagunt, & t̄ hanc q̄q̄ p̄ximis incendendā
crebris sermone p̄dicationis insonant. Porro aureū altare illis
conuenienter aptatur, qui ampliore gr̄a sup̄ne claritatis in
lustrēntur. Sed minus alus quae in se crēo de in terra suau
tate gustent. dicit. Aperiunt, minus eructare p̄loquendo suf
ficiunt. Quanta ipsi intus dulcedine in abdito uultus dī re
ficiantur. Apte & iā altare thymiamatis, quantū m̄ & allis
fulgore praecellebat, tanto mensura minus fuit. Quia quo
sciōres, in eccl̄a, eo sunt pauciores. Apte de eis dē lignis s̄ & h̄m,
quae albae spinae similia & eē incorruptibilia diximus.
Utrūq̄ altare fieri p̄cipit; quia nimirū una est fidei non ficta

nunquam

firmitas, quae a omnium corda electorum premuntur, atque ad
 suscipiendum ignem dilectionem, & offerenda^{do} iustitiam libe-
 rima debent preparari. Quia omnibus generaliter pusillus cum
 maioribus loquitur apostolus dicens: Mundemus nos ab omni
 inquinamento carnis & spiritus, proficientes sanctificationem in timore dei. = Cor. 7.
 Quod est aliis uerbis dicere, praecedemus & auferamus a nobis
 spiritum uitiorum, & punctationum aculeas titillantium. Quos
 terrae siue corporis nostri ex peccato primae purgationis nobis
 germinare consuevit. & quasi quaedam bipennae seculae casti-
 gationis incidentes excolamus strenue. Interiorem simul &
 exteriorem hominem nostrum: qui dignus sit accepto sancti spiritus igne,
 hostiam iustitiam in conspectu sui conditoris offert. Et apte unus
 ae non dispar erat ignis, qui in hoc altari uictimas in illo tura in-
 cendebat. Quia nimirum unus est spiritus qui cunctorum mentes fide-
 lium uariante donationum gratia uiuificat. Quod autem al-
 tare incensi quae drangulum fuit, unum habens cubitum lon-
 gitudinis & alterum latitudinis, duos uero in latitudine. Lon-
 gitudo ad longanimitatem patientis, ut in expositione altaris
 holocausti dictum est. Latitudo ad amplitudinem dilectionis, Al-
 titudo proinde ad sublimitatem spei, per quam in labore & tolerantia
 temporalium & hilaritate dilectionis sinceramente gaudemus.
 Unus autem est cubitus & longitudo & latitudo altaris, quando
 summi quique & perfecti in ecclesia uis, nullius alterius rei quam

pp & uae r & tributionis incutu, & mala temporalia equam
miter ferant, & quaeq; ualent proximis p caritatem bonum
pendunt. Item quia caritas patiens est, benigna est. ^{uidelicet} patiens est
ut in latum a proximo iniuriam toleret. Benigna, ut cuius ad-
uersa tolerat, illi & iam cum op; habuerit officia pi & caritatis exhibe-
at. Recte altare thymamatis in longitudine & in latitudine
sua quadrangulum fieri iubetur: ut in sinu & cur quia pfectoꝝ
animus foederatis adinuicem uisitatib; quantum diligere frim,
tantum & ferre sufficit. & quantum p patientia sustinere potest
molestiam eius; tantum prestare eiꝝ dilectionem suae pi & caritatis
beniuolentia potest. D uos autē habet cubitos in altitudine. quia
duplex sese proemium in futura uita acceptus & sperem electi.
Unum uidelicet quid est animarum, cum corruptibile hoc & mortu-
le corp; exuentur; caeleste regnum intrauerint. Aliud, cum re-
cepto eodem corpore incorrupto atq; immortali pfectus in pre-
sentia sui conditoris exultabunt; Implēt & pmissione pph & caritatis,
quae dicit. In terra sua duplicia possidebunt, l & uita sempiter-
na erit eis. **C**ornua ex ipso procedunt: uesties q; illud auro pu-
rissimo, tam craticulam eius; quam parides & cornua. Cornua
sepe in scripturis sctis solent eminentiam designare fidei & iustu-
tum. p quam obuiantia nobis antiqui hostis castramina obtundere
ac superare debemus. Dicentes cum pph & caritatis dno; In te inimicos
nos & cornu uentila bimus. Quinōx de quo cornu dixit & sub

Esa. 61.

ps 43.

dendo declarauit dicens: & in nomine tuo spernemus insur-
 gentes in nos. Sicut e contra nonnumquam bella uitioꝝ quae
 nos expugnare moliuntur, cornuum nomine solent indicare.
 Quod utrumq; breuiter complexus pph&um dñs dicebat. & p̄e 47.
 omnia peccatoꝝ cornua confringam, & exaltabuntur cornua
 iusti. Unde bene in lege cornu tantum generis animalia munda
 esse, & p̄to di commestibilia decernuntur. Quae enim ruminant,
 atq; unguam findunt animalia, ea & iam constat esse cornuta.
 Ut ostendatur in ista, quod illi tantum eccl̄ae di spirituali con-
 iunctione possunt incorporari, qui s̄titudine fidei ad bella ui-
 ciorum existere p̄bantur inuicti. Procedunt autem cornua ex
 ipso altari thymiamatis, cum opera iustitum electi non ad fa-
 ciem hominum specie tenus ostendunt, sed ex interna mentis
 radice fixo atq; immobili exercent affectu. At contra hi po-
 eritae quasi cornib; aliquando mutatis, habentes speciem pi-
 & atis, iustitiam eius negant. Quib; apte congruit illa h̄i s̄opi
 fabula, quae refert cornicem in uolātis pauis pennis exornatū,
 Frustra de sua esse pulcritudine gloriatum. Immo p̄modum
 celo ex ardescence pauonum, omni pennarum iustite & ipsa
 uita eē spoliatum. Uestitur autem auro purissimo, cum p̄-
 fectione quiq; uera internae sapientie luce resurgit. Cum in
 omnib; quae agunt, splendorem caritatis uelut cotiduum
 glam habitus p̄ monstrant. Cum memoriam sibi p̄p̄e da

nitatis semp in esse cunctis sese uidentib: siue audientib: ostendunt:
 Cum se ante omnia regnum di & iustitiam eius cogitare & querere
 manifestant. Et bene tam graticula altaris ^{quam} parides &
 cornua uestiri auro iubentur. Craticula quasi in medio
 erat altaris ad suscipienda nimirum thymicum aca parata pari
 des uetis foris parebunt cornua, & ipsa foris parentia specialis sti
 gio altus eminebant. Deauratur autem graticula, cum interi
 ore homines p fidem xpi resplendat gra. Deaurantur pa
 ridet, cum eadem gratia dilectionis dominicae p bona sexcenti
 us opera dilatat. Deaurantur & cornua, cum ipsa fiducia fosti
 diuisi iustoz, qua aduersarios ueritatis, siue p patientiam fosti
 ter ferre, seu p ^{sapi} patientiam prudenter repellere uel corrigere de
 uerint, interna lucis in omnib: fulgore coruscet. & quoniam
 tales iure dicere possunt: Bonum cestamen cestau, cursum con
 summaui, fidem seruaui. Dereliquo reposita est mihi corona iusti
 tiae. Recte subditur: **F**aciesq; ei coronam aureolam p girum
 corona & enim aureola p girum fit altari thymicum aca. Cum
 sci p bonis quae se egisse meminerint, proemia postulantur a eter
 na. & bene p girum altaris corona fit, ut omnia quae fecere, ce
 lesta mercede digna esse doceantur. Neq; aliquid in talib: rema
 nere, quod post absolutionem carnis purgatorio debeat ignis casti
 gari. Item altare incensi coronam habet auream p girum & iam
 meis, qui & si minores sunt meritis, nec palam ptestari audeat.

= Timothei +

ss

cestam sibi boni cestaminis ac seruatae fidei repositam esse mercedem, & uncta tamen quae agunt, intentione dō placendi & spe agitur p̄cipiendae eiusdem supnae mercedis. Sequitur.

¶ Et duos anulos aureos sub corona: p̄ singula latera, ut mittantur in eos uedes, & altare postentur. Ipsosq̄ uedes facies delignis sc̄him, & in aurabis possunt quidem in his anulis quib; altare postebatur, iuxta quod sup̄ in altari holocausti arca & mensa expositum est, quattuor euangelioꝝ libꝛ; non inconuenienter accipi: p̄ quos fidei doctrinam sc̄i postantur, atq̄ a terrenis cogitationib; subleuati, p̄heremum huius uitae cotidianis bonoꝝ operum p̄fectib; celestiam feruntur ad patriam. Verum quia ibi manifeste uiri circuli fieri, duo uidelicet in latere uno & duo in altero fieri precipiuntur. Hic autem tacito numero quaternario duo anuli p̄ singula latera sunt. Pro cetero ibi aptus euangelistarum numerus clarus. Hic uedes & iam aliud quidam mysterii sp̄italis, q̄ ad dilectionem d̄i & p̄ximi summe respiciat, inest. p̄ singula & enim latera anulis aureis circum datur altare: quia cor electoꝝ hinc & inde a p̄ximi dilectione confirmatur. Quae bene anulis comparatur: quia euacuata in fine p̄ph̄cia, destructa scientia, cessantib; linguis, ipsa numquam cessabit. Duo sunt autem anuli p̄ singula latera, quia utrumq; caritatis mandatum germina iustitiae distinguitur. Caritas quippe d̄i p̄ sinceritatem fidei ac utiq; mundiciam p̄ficiatur. sine fide enim impossibile

Heb. 11.

Ierobi 2

Habar 2

1 Corinthe 13

Luce 6

est placere dō. & fides sine operib; mortua est. Quod utrum
q; uno uersiculo proph&e complectitur dicens: Iustus autē
meus In fide sua uiuit. Aptē insinuans, quia ita solum quisq;
ad uitam uenturus est, si opera iustitiae cum fide ueritatis ha
buerit. Sic & fraternā iustitiae gemina dilectio consistit, pati
entiae scilicet & benignitatis, teste aplo qui ait: quia cari
tas patiens est, benigna est. Unde & dñs: dimitte, inquit, &
dimittecur uobis, Date, & dabitur uobis: Uidelicet in dimit
tendo debita, patientiam docens: In dando necessaria, grati
am benignitatis: in uno & proximoz; incommoda fosterer feru
mus: In altero, ut commoda proximis nrā gaudenter tribua
mus. Duos ergo anulos p; singula latera habet altare, cum bifor
mi perfectione caritatis scī & in sui conditoris honorem, & in
curam atq; obsequium accinguntur proximi: Hisq; anulis
inmittuntur uectes in aurati: ut altare posteur, Cum tales
parato mentis sinu excipiunt clarissima precedentium dicta
patrum: p; quae magisq; a terrenis suspensi ad amorem rapiun
tur ad aeternorum bonoz; Nam quod tales animo & merito cie
lestib; adppinquent, sequentib; quoq; uerbis in fuce desig
natur, cum dicitur: ponesq; altare contra uelum qd ante ar
tam pendet & testimoniu coram p; patorio, quo tegitur testi
monium, ubi loquar tibi. Arcae uelum, quod ante arca
quae ut suo loco expositum est, dñm saluatorem. pendebat,
^{demonstrat,}

Ipsam caelum designat, cuius edita dñs uicta mostepend&rauit:
 Ut sicut apostolus ait: Apparet nunc uultu di p nobis. Statq; al
 tate contra uelum, quod ante arcum pensum est. Cum omnis inten
 tio iustorum ad ingressum directa est regni caelestis. Stat coram
 propitiatorio, quod tegitur arca. Cum uisionis sui conditoris puri
 tate mentis adpropuat, & clausi qua lib& corpore conuersatione
 » habent in caelestib: **E**t adolebit incensu sup eo aaron su. ue
 » flagrans, mane quando componat lucernas, & incend& illud, &
 » quando conlocat eas ad uesperum. Constat incensum siue thymia
 ma uim orationis exprimere, dicente psalmista: Dirigatur oratio
 mea sicut incensum in conspectu tuo. & in apocalypsi ioh. habere ui
 dit scos ^{plena odora} fialas aureas ^{exponentes}. Quod confestim exponendo sub
 iunxit: Quae sunt orationes iustor: & quo aaron ut sup dictum est,
 & ipsum specialiter summu sacerdotem, uidelicet dnm saluato
 rem, & nri quoq; ordinis sacerdotes designat. Adolebit aaron in
 hoc altari incensum su. ue flagrans mane. Cum uel dñs ipse in lustra
 ta fidelium corda moue gressuue iubare addulcedinem oratio
 nis instigat, uel participes sacerdoti illius sedula exhortatione fi
 deles ad dep&andam faciem sui conditoris excitant. Intendit au
 thymiana sacerdos non solum mane sed & uespere. Mane & enim
 thymiana incenditur, ut in principio omnis boni, quod dō inspira
 te facere disponimus, illius auxiliu quo pficiamus inuocemus.
 Ad uesperum uero, ut cum bene coepta complemus, illi à quo accepim,

H. b. 9

XII

ps 140

Apocal 5

phis quae donavit gratiaru uotu red damus. Uel ceste quae
 mane & osto sole dare omnia circum quaq; uidebimus. Uespe
 re autem sup ueniente dubio uisu caligamus. Ideoq; lumine lu
 cer nae ut uideamus quae uolumus, idigemus, illa redemptoris
 nostri sacramenta siue dicta, quae liquido deum iuxta ordine
 humane rationis. p modulo nostro dinoscere sufficimus, tanqua
 si indie conspicimus. In quib; cumq; autem ratio humana deficit,
 sed sola nobis auctoritas scripturae sequenda est, illic uelut in
 nocte oculos nri intellectus caligat. Sed lucerna ^{uorbi} di pedes nros,
 ne forte offendant, atq; a uia ueritatis ex orbitent, adiuuat. Hinc
 & enim pterus de sacramento dominicae fidei loquens, ait. Et ha
 bemus firmiorem ppheticum sermonem, cui benefactis inten
 dentes. Quasi lucernae lucent in caliginoso loco, donec dies lu
 cescat, & lucifer oriatur in cordib; uestris. Bene ergo dicitur, &
 adolebit incensum sup eo; aaron suauē fligrans mane quando
 componat lucernas, incendat ^{illud} eas, & quando cohlocat ^{eas} ad uespe
 rum. Mane & enim aaron incensum sup altari adoleat, cum dnt
 corda fidelu in his quae uia intellegere ualent arc;anis uerita
 tis, ad gram conpunctionis inflammata. Incendat illud & ad ues
 peru, quando cohlocat lucernas. Tu & uia ex eis quae nec du cape
 re queunt. Qm & hec sca, qm diuina ee non ambig. it; Ad amore
 eos caelestiu, ubi omnia secreta patefunt, informata. Fligrat
 q; suauē thymiana, cum subita conpunctione diuinitas tacti

= par. 1

Lacrymis solum ac precibus uagare dulces habent. Bene autem
 " sequitur. *Ur & tymiana sempiternum coram domino Ingenerati*
 " *ones uis.* Quia nimirum necesse est ut animus pro oratione &
 fl&us ad otiosa uerba siue facta non diuertat. Sed in eodem se uigore
 deuotionis, quem in oratione suscipit, & cum finit in oratione custo
 diat. *Iuxta exemplum annae, de qua orante dictum est. uultusq;*
 " *eius non sunt amplius in diuisa mutati.* Non offeretis super eo timi
 " *ana compositionis alterius insequentibus huius uoluminis, equibus*
aromatibus hoc tymiana componi debuerit, nominati designat
 S *talitae uidelicet & onycha galbanae boni odoris, & ture lucidissi*
mo. Quae cum ad significationem aeternorum bonorum, quae prin
 cipaliter ad domino querenda sunt, constat pertinere, si est ergo offe
 rendum super altari aureo tymiana compositionis alterius quam
 qd dominus statuit. Quia non aliud ad domino quaerere orantes quam qd
 ipse uis sit, qd qd daturus se promissit. Non aliud de illo credere quam
 " qd ipse docuit, debemus. Non esse offerenda super eo uictima nec
 " *libanda.* Haec & enim omnia ad altare exterius pertinent, quae in
Libatio
cupientiam & in profectu adhuc positae, uictu designant. Tanta
 namque sublimitatis perfectae eunt uictu, ut in lineae carnale qd
 domino mactare habeant, ualeat inueniri. & quidem libamina uini
 constat nonnumquam magna gratiae spiritualis designare uictu.
 Hoc siue poculum doctrinae, siue calicem passionis, siue feruorem praecipue
 dilectionis, siue ipsam spiritus sancti perceptionem, ut aliquid huiusmodi.

Dē 72

Esa. 61.

Uerum quotiens ^{unum} cumq. libaminum eū carnib; offertur hostia-
rum, eoz pfecto iuxta tropologicā expositionē designat sc̄monia,
quia adhuc aliquid de carnalib; concupiscentiis; quod puritati
sp̄s aduersetur; Et quod igne sc̄i sp̄s in ara cordis incendi debe-
at habent. pfecti autem iusti, qui dicere possunt: Defecit cor me-
um & caro mea, d̄s cordis mei & pars mea d̄s in sc̄ta. Quasi ces-
santib; uictimarum libaminib; qđ ad enēū altare exterius po-
situm p̄tinē; Sola intus in aureo altari aromata d̄nō desiderii
celestis offerunt; qđ de remissione peccatorū iam securiores ef-
fecti, p̄ dilato solummodo regni pennis introitu lugent. Dulcib;
q. lacrymarum fluentis stratum suum p̄ singulas noctes irrigunt.
De quo uidelicet altari adhuc bene subditur: **E**t deprecabit̄
Aaron sup̄ cornua eius semel pannum in sanguinem, quod
oblatum est p̄ peccato. Summus namq. sacerdos noster semel in
anno obtulit sanguinem suum p̄ peccato totius mundi. In illo
uidelicet anno de quo dicit. Ipse p̄ suam; quia uenerit p̄ dica-
re annum d̄nī acceptum: hoc est in toto hoc temp̄, quo eccliam
sibi copulare dignatus est. Semel d̄iā unicuiq. credentium la-
uacrum sacri fontis, in mysterium sui sanguinis, ad soluenda pec-
catorū uincula donauit, & pulcra omnimodis figurarū distan-
tia. Semel quidē pannū pontifex in sanguine oblationis sup̄
cornua altaris deprecari. Cotidie uē t̄m uicinia sua ueflagrans
sup̄ eo incendere precipitur. Quia d̄s & saluator n̄r, qui con-

die fideles suos grā. internae compunctionis accendens re
 nouat, Semel eos hostia suis sanguinis moxtem superius ^{re}rede
 mit. Ipsi fideles, qui cotidiana peccata condianis abluere p̄
 cib; ac lacrymis solent, semel in sacramentum passionis illi
 us absoluti se à peccatis omnib; eē gaudent. De precabitur
 autem sup cornua altaris, quia & ipse non solum inter homi
 nes conuersatus p̄ hominib; orauit, Verum & iam nunc ad dex
 teram patris in caelestib; sedens interpellat p̄ nobis. Et in cor
 dib; electorū p̄ fidem inhabitans, dū eos ad deprecandum exire &
 Recte ipse deprecare narratur. De precabitur autem aaron super cor
 nuu altaris, Cum electos suos patri dñi p̄ memoriā eorū quae
 facere iustitiam commendat. Deniq; tangens quasi cornua ^{capitens} altari
 ris aurei, de deuotione discipulorū loquitur. Quos dedisti mihi de
 mundo, tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauē
 runt. P̄unc cognouerunt quia omā quae dedisti mihi, absce sunt.
 Pro quib; & iam deprecans adiecit. Ego p̄ his rogo, non pro mun
 do sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et quia p̄pter me
 rita & intercessionēs sublimū uirorum, plerumq; nrāe infir
 mitati dñs miseretur, Recte subiungitur. Et placabit super omne ge
 nerationib; ur̄is, sc̄m̄ sc̄orū, etc. dñs placat quippe aaron sup ul
 tari incensi quando p̄pter iustitiam sc̄orū, quos intercessores &
 patronos quaerimus, nobis propitiū ad̄ dñs. Deniq; ob sesso ab hosti
 b; hiezechig, & auxilium eius inuocanti ait. & ciuitatem hanc ^{4 Reg 19}

Ry

Ioh 17.

Exodi 32

saluabo, & protegam eum propter me & propter dauid ser-
uum meum. Sic & moyses propto peccante intercedens patrum
fecit memoriam: & quasi sup cornua deprecans altaris, dnm
placare curabat. Quiescat, inquit, iratus, & esto placabilis sup
nequitia populitui. Recordare abraham & isaac & isrl seruoꝝ
tuorum quib; iurasti ptem & ipsum dicens: Multiplicabo semen
uestrum sicut stellas caeli. Possimus sane haec altaria & iam tu
interpretari. Ut aeneum quidem, in quo carnes comedebantur, &
sanguis fundebatur hostiarum, omnem huius temporis eccliam ac-
cipiamus: In qua nullus est absq; peccato, & iam si uisus die fue-
rit uita ^{eius} fuerit sup terram: nullus qui non ex peccato preuarica-
tionis adae carnaliter natus, necesse habeat in xpō renasci, & sp̄s
eius ignem unctari. Aureum uero altare ipsum dnm significat: qui
miro atq; ineffabili ordine ita carnem ueram traxit, ex adamat
a peccato carnis adae ueraciter esset immuns. Quomodo altare
quidem utrumq; ex unius eiusdemq; generis lignis factum, sed non
utrumq; erat auro coopertum: Sed & in hoc altari nil carnale offere-
batur, uerū aromata tantum adolebantur: quia dñs preces siue
lacrymas fundens, non p suis qui nulli erant, sed p nostra hoc salute
faciebat. Sicut enim arca intra uelum posita hominem dnm seden-
tem ad dexteram maiestatis in excelsis significat: Ita altare extra
uelum quidem, sed prope introitum eius positum, & undem mediato-
rem dei & hominum potest figuratiter exprimere, inter homines

humanitas conuersantem, sed potentia diuinitatis a eorum inter-
iora penetrantem. Stabat altare incensi in seuario, ubi & candelabrum & mensa.

Quia uerbum caro factum est, & habitauit in nobis. Stabat arca intra uelum. quia idem dñs ih̄s post passionem resurrectionem q̄ suam adsumptus est in caelum, & sedet ad dexteris di. Super cornua altaris deprecatur auron in sanguine qd oblatum est p̄ peccato, & placat sup eo, quando rogantes p̄ p̄to di, t̄ p̄ sua ipsorum ignorantia sacerdotes, p̄ unigenitum filium eius sese adiuuandos, & p̄ sacramentum passionis illius saluandos esse confidunt. Monente ap̄to ad dicente: p̄ ipsum ergo offeramus hostiam laudis semp̄ dō, id est fructum labioꝝ, confitentium nomine eius. Quod de omnib; & iam electis, in membris uidelicet & summis sacerdotis, qui in sp̄u & ueritate orant patrem, conuenienter accipi potest. Cui aut̄ melius quā in huic altari conuenit. Quod dicitur: sem̄ scōꝝ erit dñō. De quo immundum natus est dixit uirgini matri archangelus: Sp̄s sc̄s sup ueniet in te, & ret̄q̄. Descripta huc usq; factura altaris incensi, sup̄ est adhuc descriptio labriae aeneae. In qua lauarent manus suas ac pedes ingressuri in tabernaculum sacerdotes: sed p̄mittit unū dñi mandatum qd & nos breuiter tangere ac p̄ modulo nro conuenit. Locutus q̄ est ad moysen dñs: Quando tuleris summam filioꝝ isrl̄, iuxta numerum, dabunt singuli p̄tū panis m̄eb; suis dñō, & non erit plagam eis. Hoc autem dabit omnis uisus qui transit ad nom̄, p̄ t̄m̄ dñi sicut iuxta mensurā templi, sicut dicitur: xx.

Ioan. 1

Heb. 13

Luc. 1

55

XIII

55

A cum sic em̄
reconf̄.

nis qui transit ad nom̄, p̄ t̄m̄ dñi sicut iuxta mensurā templi, sicut dicitur: xx.

obolos habet. media pars fidei offeratur dno. Et uisus precepti obli-
 tus est dicitur, quando numeravit pptm. Ideo q. plagam numerando
 eidē ppto conseruit. Spitali autē ^{sensu} summa n. filioz istū summā omni-
 um designat electoz, quoz nomina scripta sunt in caelo. Singuliq.
 dant p animab. suis p rēum dnōxū cum bonis operib. exhibent sedu-
 lae seruitutis obsequiū. Alioquin plaga erit in eis cum fuerint recen-
 siti: quia nimirū ultio p pēua mandē eos qui fidei uim nume sō nomi-
 nē & enis soti atq. pfecta fidei operu dno offerre dē rēctant. Dicitur
 q. ceteralib. p onclabunt dō placationem suam, nec ptiū redemptio-
 nis animae suz. Redemptio enī animae uiri diuitis suz, ut salu-
 mon ait. Si uet temporales, scilicet cum eas distribuertis dederitq.
 pauperib., ut iusticia eius maneat in seculū seclū. seu spitalis, hoc est,
 ipsa iusticia quam fecit uel miserando pauperib., uel alia bona fa-
 ciendo. Dabit autē omnis qui transit ad nomen, dimidiū fidei, hoc est x.
 obolos: quod non aliud aptius quā obseruantia decalogi legis a
 nobis ualē & intellegi. Qui enim hunc intellegere nouit, omnem in
 eo & fidei atq. operis plenitudinem & futurā pmissionem rētri-
 butionis in eē cognouit. Deniq. in pmissis trib. dilectio dī. In sequentib.
 septem dilectio est proximi comp hensus & apto teste plenitudo le-
 gis est dilectio. Sed & aliud sacramentum nequaquā p rēereun-
 dum eodem numero denario continetur. Nomen enim ihū apud
 hebrēos a littera iōth, apud grecos a iōta incipit. Quae utraq. in
 sua gente denariū est nota numeri. Dece q. obolos in p rēum

Ps 48
 prou. 13

mattheu

Rom. 13

anima fidei dno
 mansit quod a
 p fidei. Et fidei
 summa deleg
 ande ur fidei
 quam potest fi
 nero 200 ann
 rēctanti con
 libris scripta et
 ergo omis hab
 electorum con
 letu p grā a
 & de eius se gr
 non ad dē adm
 est meritis que
 ruti, cum dē a
 in pōntē. Susc
 in usum tabna
 & p p rēctur a
 in meritiū ec
 boni, in eterna
 Quamuis exers
 nolus fieri dno

animae suae dno offerunt, qui in ihm xpm credentes signu no
 minis eius, quod a denario numero incipit, in fronte & p^{fer}missione
 pferunt. Et fuisse huius grae sacramenta dno in euglo testatur,
 locum unum de lege pterire n posse. Quia iustus de lege quae ibi con
 tinetur, fidesq nomini ipsius, quae ibi in fuce signat, nullam
 quam potest, fidelium p^{er}turbatione corrumpi. Qui habetur in nu
 mero a xx annis & sup dabit p^{er}tiu, p^{er} numerus iucenarius utriusq
 testamenti conuentionem significat, legis uidelicet, quae quinq
 libris scripta est, quod iiii. quater, enim quini faciunt. xx. ^{& euangely.} Axx
 ergo annis habetur quisq innumeroppli di, quia ille est solum
 electorum consortio dignus, qui & decr & legis sp^{iritu}aliter intel
 lecta, p^{er} gram adiutus euangly, p^{er} sua mensura & capacitate p^{er}ficet,
 & de eius de gre pmissis, eternam caelis premia expectat. Quis
 non addet ad mediū sicut, & paup nihil minuat, quia siue magnus
 est meritis quisq, ac pfectus, seu teneat adhuc & in pfectu positus uir
 tutū, cunctis eadem lex decalogi, quae dicitur ac proximum diligat,
 inponit. Susceptamq pecuniā, quae conlata est filis isrl, tradet
 in usum tabnae culte testimoniu, ut sit monumentum eoz, coram dno,
 & p^{er} p^{er}taetur animab: illoz. Et suscepta filis isrl pecunia, in mo
 numentum eoz corā dno offestur. Cum omne quicquid agimus
 boni, in eterna apud conditorē ac iudicē nrū memoria custodit.
 Quatenus ex eis quae illi optulimus bonoz operū fructib: p^{er} p^{er}taetur
 nobis fieri dignetur. Serueturq eadē pecunia in usū, cū ex bonis

Mant. 5.

iustorum actib: sequentium hinc pō fidelium mores actusq̄ con-
firmantur. A tales fieri minores quiq̄ contendunt, quales fuis-
se eos qui ^{of au} in dño regnare norunt, agnoscunt. Notandum sine q̄d pe-
cunia memorata non iuxta aestimationem uulgi, sed iuxta men-
suram templi erat danda. Mensura namq̄ templi dispositio ē diu-
inae legis, quā in ecclā sua dñs seruari p̄cepit, & cuius tantū obseruan-
tiae aeterna in futuro praemia p̄mittit. Ceterum si iuxta placitum
humanae uoluntatis dō seruare nititur. Iste qui peccunū iuxta men-
suram suae deuotionis, obtulit, reprobata & obiecta oblatione plagu-
ultimae animae uersionis ferit. Locutusq̄ est dñs ad moysen, dñs:

ss **XIII** Facies & labiū aeneū cū bastiua ad lauandū, ponesq̄ illud ^{inter} ^{inter}
ss ^{ad} ^{altare} ⁱⁿ ^{ca} ^u ^{ron} ^{na} ^{culū} ^{testimoni} ^{ad} ^{altare}. & missa aqua lauabunt in ea ^u ^{ron}
ss & filius manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabnaculū
ss ^{testimoni} ^{ad} ^{altare}, & quando accessuri ad altare, potest quidē hoc labio si-
ue labro, ut in sequentib: appellatur, principaliter aqua baptis-
matis intellegi. Cuius lauacro necesse est purgent̄ om̄s qui ecclē uanū
ingrediunt̄. Uerum quia ^{ter} ^{tabnaculū} ^{testimoni} & holocausti alta-
re positum est, quia bis cotidie ademp̄si sacerdotes, hoc ē mane & ues-
pere, cū ingredient̄ ad altare t̄m̄ia a dño oblaturi in eo lauari
p̄cepti sunt. Aqua autē baptismi n̄ nisi semel lauare ualemus. Con-
sequentius labru hoc oblationē nob̄ compunctionis & lacrymarū com-
mendat, quia a semp̄ op̄: habemus, maxime cū cum misteris caelestib:
ministraturi adp̄piemus. Quia enim altare holocausti, in quo carnib:

uictimarum dno incendebant, extincionem designat carnaliu
 concupiscentiarum pignem sp̄s̄i. Altare uero timiamatis puri
 tate significat eoz qui sopitis pomā carnis in lecebris, acceffamine
 uitioꝝ pacato, p̄ sola expectatione ac desiderio caelestis introitus la
 crymas fundunt amoris. Recte ^{pe} altare holocausti ^{Labrum} ponitur, in quo
 abluti sacerdotes ingrediuntur tabernaculū, & timiama dno incen
 dant. Duob; namq; modis lacrymarum & conpunctionum status distin
 gutur: quia primo necesse est quisq; ad dnm conuersus, p̄ his quaecommi
 sit peccatis ueniam fusis lacrymis precetur. Quod cōmutantib; dignis pe
 nitentiae fructib; longo tempore p̄fecerit, & estat ut securior de ac
 cepta peccatoꝝ uenia effectus, iam desideris in hiantib; opostet & ue
 nire temp; quo mereatur inter beatissimos angeloz choros faciē
 uidere sui creatoris. Quod qui ueracit̄ agit, nequuquam absq; lacry
 mis t̄ huius uitae longit̄a diuina, uel illius tolerat dilationē, dicens
 de ista: heu me, quod incolatus meus prolongatus est. habitauit cum hu
 bitantib; cedar, id est cum his qui in tenebris errorū ac scelerum uersan
 tur. Quod uocabulū cedar sonat, ipse iam p̄ p̄eug lucis gaudia sus
 pirans multū laboriosā duxi uitā, qui quantum caelestē patriā sitis,
 tantum uicinā prauoz, inter quos incola conuersus horreo. Dicens
 itē de illa: Sitiuit anima me ad dnm uiuū, quando ueniā & parebo
 ante faciem dī. Quam p̄fecto sitim quia sine lacrymis ferre nequibit,
 sequentia uerba declarant: Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac
 nocte. Ac si apte diceret: quo diutius uiuēda facie dī, ad quem uer

ps. 119

clenter sitio, differor, eodulcius pane lacrymarum, quasi in eius
memoriam fundo, reficitur. Igitur altare holocausti lacrymas
insinuat penitentiā de peccatis quae gesserunt. Altare incen-
si flēus exprimit gaudentium de bonis operib; quae dno iuuante
pfeecerunt. Ac desiderantium proemia, quae se accepturos dno
remunerante confidunt. Quinimirum flēus tantum precellit
priori, quantum aetamento aurum, quantum scā scōz ubi erat ar-
ca dñi, prior tabnaculo. In quo candelabrum & mensa dñi stabat,
& constat fuisse plata. post altare uero holocausti labrum erat
positum in quo lauarentur, quia daltare incensi in tabas. quia
nemo repente fit summus, sed p ficientib; meritis quisq; primo de-
bet & bella uitioz, deuincere. Deinde à conditore suo cum compunc-
tione lacrymarum supplex impetrare, ut p ingressu regni dul-
ces fundere flēus possit, qui p timore poenarum pridem fun-
debat amaras. Quid autē basis in qua idē labrum erat inpositū,
aptius quā ipsū desideriu regni & uitae celestis accipiat. Cuius
nimirum causa tanta fit, ut pfecti ac summi uiri cotidiano se lacry-
marum fonte diluant. & qd necdum pfecta ualeant uidentido gau-
diū internae qui & is, saltem suspirando degustent. Nam quia hoc
lauacro qd in tabnaculum & altare positum est, pfectorum
lacrimae figunt. Testantur ipsa uerba quib; dicitur, & mis-
sa aqua lauabunt in eu aaron & filius eius manus suas ac pedes.
Neq; enim quisquā de plebe ibi lauari, sed ipse pona se iussit

in eu

est & filius, uidelicet sacerdotes gradus inferioris: Quod
 maiorum uirorum sicut perfectior uita, sic & conpunctio sol & eē
 sublimior. Non autem hoc ita dicimus, quasi soli altaris ministri
 huiusmodi conpunctionis uel possint habere, uel debeant
 uisitare. Sed memores sermonis beati petri ap̄t̄i, quocumque si
 delib: loquens, de angulari lapide, qui est xp̄i, ait. & ipsam
 quam lapis uiuus, sup̄ edificamini domus spirituales, sacerdotum
 sem, offerre ^{uobis} spirituales hostias. & qd̄ ioh̄ in apocalypsin. Beatus inquit, Apoc. 20
 & sc̄i qui habet partem in resurrectione prima in his secula mors
 non habet potestate, sederunt sacerdotes d̄i & xp̄i. Ammonemus
 om̄s fideles in sacro sacerdotum nomine censerī, utpote membra
 xp̄i, uidelicet sacerdotis ad eum. Quib: aut̄ beatus paulus ap̄t̄i, quid
 uictimarum offerri debeant, ostendit dicit. Obsecro uos fr̄s misericordiam d̄i, ut exhibeatis corpora ustra hostia uiuente, sc̄am, et
 placentem. Non ergo solum ministri sacri altaris, sed & om̄ib: p̄fec
 tis in quo cum q̄ gradu positus hoc lauacrum posuit moyses, qui ulex
 d̄i generaliter cunctis fidelib: gratiam salutiferam conpunctionis
 predicauit. Qd̄ si in persona uicarij ipsum magnum pontificem
 d̄m saluatorem accipere uolumus, constat & iam eū huius aqua
 labri prius quā ad altare oblaturos intrare eē locum: quia prius
 quā t̄m̄iama sui sacros̄i corporis p̄pter salutem nr̄am in altari
 crucis incendere, p̄ nr̄o amore & iam lacrymas fudit, quod in re
 surrectione lauari celeberrime innotuit. Bene uē additur:

55 Ucofferant in eo ^htimiana dno, ne forte moriantur. Mortem
timenda est animae sp̄italis, & aeterna, si quid ad ministerium altari-
um electus ^htimiana orationum dō reddere negligit.

Mors timenda est, si quis ad sacro sc̄i mysteria absq̄ speciali ablutio-
ne conpunctionis intrare, & sc̄ach̄i communib: manib: tractare p̄-
sumit. Lauent ergo manus suas ac pedes in aqua labrae nei, & sic
ad altare accedant. Abluant ^h Lacrimis actus & incessus, ac de-
inde manus ad contingenda xp̄i mysteria p̄ferant, pedūq̄ gressus

aeque

in aetria dñi ponant. Quod aquae p̄ceptum reor his qui eorum
dem sacramentoz p̄ceptione mundandi sunt: ut cautiore cura
prius actus suos cogitatusq̄ discutiant, eūntilent purgent: ac sic
ad partu cipanda fidei sacramenta p̄cedant: Ne audire mereantur

1. Cor. 10. 11

illud apti: Quicumq̄ enim manducat & bibit indigne, iudicium
sibi manducat & bibit, n̄ diiudicans ^{dñi} corp̄, id est nequaquam edulū
uiuipanis aecomunium aescarū uilitate cauta & sollicita est
mente secernens. Haec de labro & introitu ad altare possunt & iū

hoc modo multum utiliter accipi: quam uis principaliter illud
altare interna orationū sp̄italiū uota significat. Diligentius

55 uerō utiendū est qd̄ in conclusione subiungitur: Legitimum sem-

66 p̄iternum erit ipsi & semini eius p̄ successores ^{10. uob} et t̄semmlabrum
siue altare qd̄ fecit moyses, ablatū, si sacerdotiū qd̄ constituit
no uo eccl̄ae sacerdotio mutatum est, nihil omnino sempiter-
nū manet legitimum lauacri & incensi sp̄italis in uita fidelū:

quod p̄t̄m̄iam illius altaris, aquamq̄ illius labri t̄p̄ice
 signatum est: sicut & plura alia quae lex fieri iussit, siue p̄p̄uo
 agenda & celebranda p̄dixit, ad litteram quidē obserua
 ri cessarunt. Sed iuxta t̄p̄icam intelligentiā sp̄italit̄ serua
 ri a sc̄is numquā cessabunt. Testante illo qui non uent̄ solue
 re legem, sed adimplere. Quia iota unū aut unus apex non
 p̄c̄eribit a lege, donec om̄a f̄iūt. Nam & nr̄a humilitas ad
 illud sem̄ p̄t̄nd̄, de quo dictū est: quia legitimū semp̄ternū
 erit ipsi & sem̄ eius p̄successiones: Non quidē de aaron stir
 pe nascendo, sed credendo in eum In quem aaron cum sc̄is eius
 eui credidit: de quo commissū est abrah̄: Quia in sem̄ne tuo
 benedicentur om̄s familiae terre: Quarū mentionem familia
 rum faciens isaia ait: Om̄s qui uiderint eos, cognoscent eos:
 quia isti sunt sem̄ cui benedix̄ dñs.

Matth. 5

Gen. 22

Esa. 61

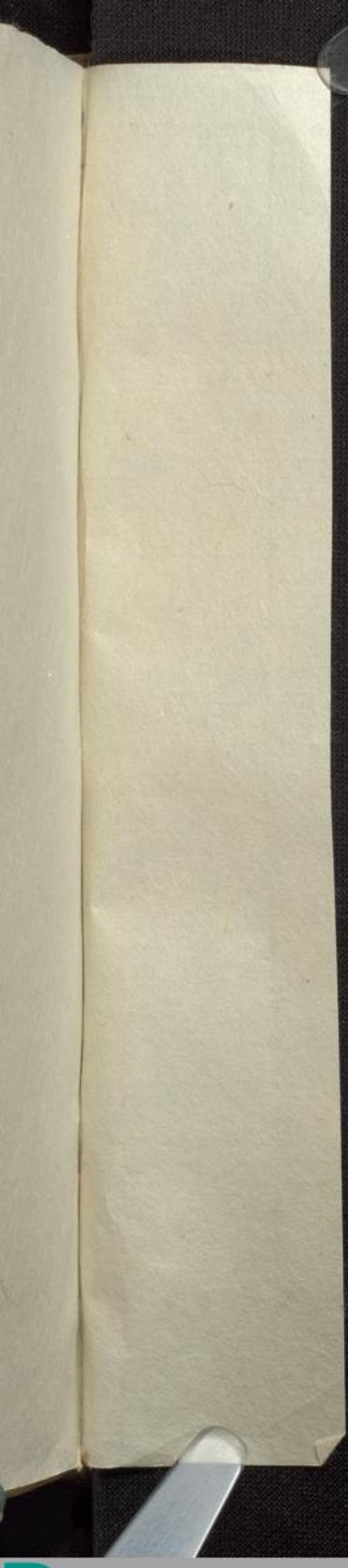
46 d 12

EXPLICITUS EST LIB. III. BEDE PBI DE TABERNA
 CULO ET VASIS EIUS. AC VESTIBUS SACERDOTALIB.
 Audice la t̄ra n̄telle

ame

q̄xiii.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, including the number '9'.

Fragmentary handwritten text on the left edge of the page, partially obscured by the binding.

Column of handwritten text on the left side of the parchment, starting with a red initial 'A'.

Column of handwritten text on the right side of the parchment, featuring a large blue initial 'Q'.

